

T.C
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

TÜRK KLASİK HALK EĞİTİM KURUMLARINDAN
MEVLEVİLİĞE DAİR BİR MECMUANIN
TRANSKRİPSİYONU

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DANIŞMAN
Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ

HAZIRLAYAN
Ayşe DEĞERLİ KEÇİCİ
044214031005

KONYA 2006

ÖN SÖZ

Anadolu Selçuklu Devleti'nden başlamak üzere Karamanoğulları ve daha sonra Osmanlı Devleti'nde varlığını sürdüren mevlevîhaneler, mektep ve medrese gibi örgün eğitim kurumlarından farklı olarak Türk halkına eğitim veren kültür kuruluşları konumundadır. Cumhuriyet dönemine kadar etkinliklerinin devam ettiği bilgisinden hareket edilirse transkripsiyonu yapılan mecmua, Osmanlı Devleti'nde XIX. yüzyılın ilk yarısına ait bilgileri içermesi bakımından önem taşımaktadır. Çünkü bu dönemde, Osmanlı eğitiminde Batılılaşma süreci başlamıştır. Bu Mevlevî Mecmuası ile Osmanlı Devleti'nin en zor döneminde önemli bir eğitim ve kültür kuruluşu olan Mevlevîhaneler ile Türk halkının sosyal ve kültürel yapısı bir bakıma yansıtılarak araştırmacıların istifadesine sunulacaktır.

“Türk Klâsik Halk Eğitim Kurumlarından Mevlevîliğe Dair Bir Mecmuanın Transkripsiyonu” adlı bu teze kaynaklık eden mecmua, Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmalar Merkezi Arşivi'nin 137 numaralı envanterinde kayıtlıdır. Kremî, kalın, sert ve aharlı kâğıt olan bu mecmuanın yeşil karton kapağı 300×200 mm, yaprakları ise 240×170 mm ebadındadır. Yaprakların her iki yanı da kullanılmıştır.

Mecmuadaki belgelerin tarihi, XIX. yüzyılın ilk yarısına aittir. Bu tarihlerde Mevlânâ Dergâhında postnişin olarak Hacı Mehmed Çelebi ve daha sonra oğlu Said Hemdem Çelebi bulunmuştur.

Bu çalışmanın giriş bölümünde Mevlânâ'nın hayatı, yaşadığı dönemde Anadolu'daki siyasî, kültürel ve tasavvufî durum, Mevlevîliğin bir tarikat olarak gelişimi, âdâp ve erkânı, sosyal ve kültürel yönü hakkında bilgiler verilmiş ve daha sonra mecmuanın transkripsiyonu sunulmuştur.

Eğitim ve kültür tarihinde uzun bir geçmişe sahip olan Mevlevîlik'i araştırma imkanı veren bu çalışmada rehberlik eden başta danışman hocam Sayın Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ olmak üzere, Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmalar Merkezi'nde görevli Uzm. Dr. Ali ÜREMİŞ, memur Osman ALP ve Şevket ÖĞÜTÇÜ'ye mecmuanın alınmasında yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Ayşe DEĞERLİ KEÇİCİ

İÇİNDEKİLER

Önsöz	II
İçindekiler	III
Giriş	1-25
Mevlevî Mecmuası	26-52
Mecmuanın Osmanlıca Metni	53-71
Kaynakça	72-73

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

ATEŞ, Süleyman, *İslâm Tasavvufu*, İstanbul 1992.

CAN, Şefik, *Hazreti Mevlâna, Hayatı, Şahsiyeti, Fikirleri*, İstanbul 1995.

FURÛZANFER, Bediuzzamân, *Mevlâna Celâleddin*, (Çev. Feridun Nafiz UZLUK), İstanbul 1990.

GÖLPINARLI, Abdülbâki, *Mevlânâ Celâleddin*, İstanbul 1952.

_____, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, (2. Baskı), İstanbul 1983.

KABAKLI, Ahmet, *Mevlânâ*, İstanbul 1984.

KÖPRÜLÜ, Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, (8. Baskı), Ankara 1993.

KÜÇÜKDAĞ, Yusuf, *Vezîr-i Âzam Pîrî Mehmed Paşa*, Konya 1994.

_____, *II. Bâyezid, Yavuz ve Kanûnî Devirlerinde Cemâlî Ailesi*, İstanbul 1995.

_____, *Konya Şehri'nin Fizikî ve Sosyo-Ekonomik Yapısı –Makaleler-I*, Konya 2004.

_____, *Türk Tasavvuf Araştırmaları*, Konya 2005.

LERMİOĞLU, Ayten, *Hz. Mevlâna ve Yakınları*, İstanbul 1969.

ÖNDER, Mehmet, *Mevlâna, Hayatı-Eserleri*, Ankara 1969.

2. Diğer Yayınlar

AÇIK, Nilgün, “Mevlânâ ve Mevlevî Tarikatının Eğiticiliği”, *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi – Bildiriler*, Konya 2004, s. 99-114.

AYAN, Hüseyin, “Sultan Veled'in Ma'ârif'inden Hareketle Mevlânâ”, *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi – Bildiriler*, Konya 2004, s. 73-78.

ÇELEBİ, Celâleddin B., “Hz. Mevlânâ'nın Eserlerinde Kadın Konusuna Kısa Bir Bakış”, *II. Milletlerarası Mevlânâ Kongresi*, Konya 1991, s. 103-107.

ÇELEBİ, Nilgün, “Fîhi Mâ-Fîh'i Okumak”, *II. Milletlerarası Mevlânâ Kongresi*, Konya 1991, s. 125-130.

DİKİCİ, Recep, “Seyyid Burhâneddîn Muhakkik-i Tirmizî”, *Mevlâna Panellerinde Sunulan Bildiriler-I*, Konya 2000, s. 11-13.

GÖYÜNÇ, Nejat, “Mevlevîlik ve Sosyal Hayat”, *II. Milletlerarası Mevlânâ Kongresi*, Konya 1991, s. 95-101.

IŞIN, Ekrem, “Modernleşme Çağında Mevlevîlik: Siyaset, İdeoloji ve Örgütlenme”, *X. Milli Mevlâna Kongresi (Tebliğler-I)*, Konya 2002, s. 227-236.

KARA, Mustafa, “Mevlânâ'nın Yaşadığı Yüzyılda Tasavvuf Düşüncesine Genel Bir Bakış”, *Mevlânâ Güldestesi – 6*, Konya 1996, s. 31-48.

KÜÇÜK, Hülya, “Sultan Veled'in İbtidâ-Nâme'sine Göre Mevlevî Halifeleri”, *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi – Bildiriler*, Konya 2004, s. 85-94.

OCAK, Ahmet Yaşar, “Türkiye Selçukluları Devrinde Şehirli Tasavvufi Düşünce Yahut Mevlânâ’yı Yetiştiren Ortam”, *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi (Bildiriler)*, Konya 2004, s. 19-30.

ÖNDER, Mehmet, “Tarih Boyunca Mevlâna Soy-Fatih Sultan Mehmed Mevlâna’nın Altıncı Göbekten Torunudur”, *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi – Bildiriler*, Konya 2004, s. 71-72.

ÖZÖNDER, Hasan, “Mevlevîlik ve Mevlevîhâneler’in Kültür Hayatımızdaki Yeri”, *Mevlânâ Güldestesi-6*, Konya 1996, s. 93-106.

SERGEN, Semih, “Mevlânâ’nın İnsana Bakışı”, *II. Milletlerarası Mevlânâ Kongresi*, Konya 1991, s. 109-115.

ŞAFAK, Yakup, “Hz. Mevlânâ ve Çevresindeki Bazı Önemli Şahsiyetler”, *Mevlâna Panellerinde Sunulan Bildiriler-I*, Konya 2000, s. 36-38.

ŞİMŞEKLER, Nuri, “Hz. Mevlâna ve Selâhaddin-i Zerkûb”, *Mevlâna Panellerinde Sunulan Bildiriler-I*, Konya 2000, s. 41-48.

ÜRÜN, Ahmet Kâzım, “Mevlânâ’nın Edebî Kişiliğini Etkileyen Şahsiyetler ve Eserleri”, *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi – Bildiriler*, Konya 2004, s. 169-175.

YAKIT, İsmail, “Batı Düşüncesi ve Mevlâna’da Kadın”, *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi (Bildiriler)*, Konya 2004, s. 135-148.

YENİTERZİ, Emine, “Mevlânâ’da Çalışma ve Tevekkül”, *7. Milli Mevlânâ Sempozyumu*, Konya 1996, s. 74-80.

AZAMAT, Nihat, “Kalenderiyye”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXIV., İstanbul 2001, s. 253-256.

_____, “Melâmet”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXIX., Ankara 2004, s. 24-25.

CEYHAN, Semih, “Mesnevî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXIX., Ankara 2004, s. 325-334.

ÇELEBİ, Celeleddin, “Çelebi Efendi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, VIII., İstanbul 1993, s. 261-262.

DEMİRCİ, Mehmet, “Fîhi Mâ Fih”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XIII., İstanbul 1996, s. 58-59.

İPŞİRLİ, Mehmet, “Çelebi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, VIII., İstanbul 1993, s. 259.

ÖNGÖREN, Reşat, “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXIX., Ankara 2004, s. 441-447.

RİTTER, Hellmut, “Celâleddin Rûmî”, *MEB İslâm Ansiklopedisi*, III., İstanbul 1977, s. 53-59.

ŞAHİNOĞLU, M. Nazif, “Bahâeddin Veled”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, IV., İstanbul 1991, s. 460-462.

TANMAN, M. Baha, “Âsitâne”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, III., İstanbul 1991, s. 485-487.

TANRIKORUR, Barihüda, “Mevleviyye”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXIX., Ankara 2004, s. 468-474.

YAZICI, Tahsin, “Belh”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, V., İstanbul 1992, s. 410-411.

_____, “Dîvân-ı Kebîr”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, IX., İstanbul 1994, s. 432-433.

GİRİŞ

Harezmşahlar'ın en önemli kültür merkezlerinden olan Belh¹, 1221'de Cengiz Han'ın yönettiği ordu tarafından yerle bir edilip halkı kılıçtan geçirilmiştir. Meydana gelen bu felaketten birkaç yıl önce Mevlânâ'nın babası Bahâeddin Veled, ailesi ve müritleriyle birlikte bu şehri terk etmiştir.

Bahâeddin Veled, Belh bilginlerinden Hüseyin Hatibî oğlu olup 1151'de Belh şehrinde doğmuş ve Sultânü'l-Ulemâ unvânıyla şöhret bulmuştur. Kendi ifadesine ve kaynakların verdiği bilgilere göre bu unvanı ona, rüyasında Hz. Muhammed vermiştir².

Mevlevî kaynaklarında, Bahâeddin Veled'in annesinin Hârezmşahlar sülalesinden Sultan Alâeddin Muhammed Tekiş'in, "*Melike-i Cihân*" diye nitelendirdiği kızlarından biri olduğu söyleniyorsa da ŞAHİNOĞLU, bunun kronolojik olarak mümkün olmadığını belirtmektedir. Çünkü Bahâeddin Veled'in doğduğu tarihlerde, henüz bu hükümdar evli değildir, çocuğu yoktur³. Yine Mevlevî kaynakları, Bahâeddin Veled'in ve dolayısıyla Mevlânâ'nın Ebubekir soyundan geldiğini, bu nedenle "*Sıddîki*" olduğunu belirtmektedir. GÖLPINARLI, bunun tamamen uydurma bir rivâyet olduğunu bildirir. Ona göre, "*Sıddîk*" kelimesi Ebubekir'e değil sûfilerdeki sıddîkiyyet makamının sahibine işaret etmektedir⁴. Ancak Mevlânâ'nın tasavvufla ilgisi olmayan diğer akrabalarının sıddîkîliği⁵, bu ailenin Hz. Ebubekir soyundan olduğuna işaret etmektedir.

¹ Afganistan'ın kuzeyinde yer alan Belh şehri, Amuderya'nın güneyindeki Dehâs ırmağı üzerinde ve Kûhibaba dağının eteğinde kurulmuştur. Kaynakların verdiği bilgilere göre halife Osman zamanında bu şehir, vergiye bağlanmışsa da, İslâm hakimiyetine girişi Muaviye döneminde olmuştur. 1040 Dandanakan Savaşı sonunda geçici olarak Selçukluların eline geçen şehir, 1043'te kesin olarak alınmıştır. Alparslan döneminde, Kuzey Afganistan'ın zaptı için bir hareket üssü olarak kullanılmıştır. 1152'de Gurlular, 1205'te Hârezmşahlar şehri ele geçirmiştir. bkz. Tahsin YAZICI, "Belh", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, V., İstanbul 1992, s. 410-411.

² M. Nazif ŞAHİNOĞLU, "Bahâeddin Veled", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, IV., İstanbul 1991, s. 460.

Bir gece, Belh'in ileri gelen üç yüz bilginini, aynı rüyayı görmüştür. Bir sahrada kurulan yüksekçe bir çadırın ortasında Hz. Muhammed ashabıyla oturmaktadır. Bu sırada, Bahâeddin selam verip çadıra girer ve peygamberin sağına oturur. Peygamber ona iltifatlarda bulunur ve çadırdakilere, "*Bahâeddin'in katımızda itibarı büyüktür bugünden itibaren Bahâeddin'e Sultânü'l-Ulemâ deyiniz.*" der. Sabah olunca, rüyayı gören bilginler Bahâeddin Veled'in medresesine gider ve rüyalarının aynısını ondan da işitince şahitlik ederler. Böylece Bahâeddin Veled bu unvanla şöhret bulur. bkz. Mehmet ÖNDER, *Mevlâna, Hayatı-Eserleri*, Ankara 1969, s. 14; Ahmet KABAKLI, *Mevlânâ*, İstanbul 1984, s. 14-15

³ ŞAHİNOĞLU, *aynı yer*.

⁴ Abdülbâki GÖLPINARLI, *Mevlânâ Celâleddin*, İstanbul 1952, s. 37-38.

⁵ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Yusuf KÜÇÜKDAĞ, *Vezîr-i Âzam Pîrî Mehmed Paşa*, Konya 1994, s. 119-121; aynı yazar, *II. Bâyezid, Yavuz ve Kanûnî Devirlerinde Cemâlî Ailesi*, İstanbul 1995.

Bahâeddin Veled, ciddi bir öğrenim görmüş, dinî ilimler, hikmet ve tasavvuf alanında kendisini yetiştirmiş, genç yaşta müderris olmuştur⁶. Bahâeddin Veled'i tarikat silsilesi yoluyla Ahmed el-Gazzâlî'ye ulaştıran kaynaklar, ayrıca onun Kübreviyye Tarikatı'nın kurucusu Necmeddin-i Kübrâ'nın müridi olduğunu da kaydetmektedir⁷. İyi bir eğitim alan Bahâeddin Veled, *Maârif* adlı eserini, Belh'te yazmaya başlamıştır. O günlerde sûfiler ile felsefeciler arasında geniş fikir ayrılıkları vardır. Belh'te dönemin en tanınmış felsefecisi ise akrabası Fahreddin Râzî'dir ve Râzî, Hârezmşah sultanı Muhammed Tekiş ile oldukça samimidir. İki zıt anlayış ister istemez Bahâeddin ile Râzî'yi karşı karşıya getirmiştir. Bahâeddin, sık sık kürsüsünden filozoflara yönelik sert eleştirilerde bulunmaktadır. Bazı kaynaklar, Sultan Muhammed Hârezmşah'ın bu eleştirilerden dolayı kırıldığını, Bahâeddin ile arasının açıldığını ve Fahreddin Râzî'nin de kışkırtmasıyla Bahâeddin Veled'in Belh'i terk ettiğini söylemektedir⁸. Ancak GÖLPINARLI, Râzî'nin, Bahâeddin'in göçüşünden hayli önce öldüğünü, dolayısıyla kışkırtıcı ve aslî bir unsur olamayacağını, Bahâeddin'in elli beş yaşına yaklaştığını ve hac yapmak istediğini, ayrıca yaklaşan Moğol tehdidinin de etkili olabileceğini belirtmektedir⁹. Hellmut RİTTER ise, Bahâeddin Veled'in sırf Moğollardan kaçmak için Belh'i terk ettiğini ileri sürmüştü de¹⁰, kaynaklarda bu yönde kesin bir kayıt yoktur. Moğol istilasından dolayı onların Batı'ya göç ettikleri anlaşılmaktadır.

Belh'ten Göç

Bahâeddin Veled 1212'den önce ailesi ve müritleriyle birlikte Belh'ten ayrılmıştır. Göç kafilesinin ilk durağı Nişabur olmuştur. Nişabur'dan sonra Bağdat'a doğru yol alan Bahâeddin Veled, Bağdat'ta çok durmamış ve kabile hac için yola çıkmış, sırasıyla Kufe'ye, Mekke'ye ve Medine'ye ulaşmıştır. Hacdən sonra Şam'a yönelmişler, daha sonra Halep, Malatya, Erzincan, Sivas, Kayseri, Niğde yoluyla Lârende'ye gelmişlerdir¹¹.

Bahâeddin Veled ve ailesini Lârende'de, Selçuklu emiri Musa Bey karşılamış, Bahâeddin ailesi ve müritleriyle buraya yerleşmiş, ders ve vaazlarına başlamıştır¹². Kaynaklar Bahâeddin ve ailesinin burada yedi yıl kaldığını, bu süre içerisinde Mevlânâ'nın Semerkantlı Şerefeddin Lala'nın kızı Gevher Hatun'la evlendiğini, oğullarından Sultan Veled'in ve bir yıl

⁶ Ayten LERMİOĞLU, *Hız. Mevlâna ve Yakınları*, İstanbul 1969, s. 12; ÖNDER, *aynı eser*, s. 13-14; ŞAHİNOĞLU, *aynı yer*.

⁷ ŞAHİNOĞLU, *aynı yer*; Reşat ÖNGÖREN, "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXIX., Ankara 2004, s. 441.

⁸ ÖNDER, *aynı eser*, s. 16-19; KABAKLI, *aynı eser*, s. 15-19.

⁹ GÖLPINARLI, , *aynı eser*, s. 39-41.

¹⁰ Hellmut RİTTER, "Celâleddin Rûmî", *MEB İslâm Ansiklopedisi*, III., İstanbul 1977, s. 53.

¹¹ ÖNDER, *aynı eser*, s. 24-25.

¹² aynı yazar, *aynı eser*, s. 25.

sonra da Alâeddin'in burada dünyaya geldiğini, Mevlânâ'nın annesinin ve ağabeyi Muhammed Alâeddin'in vefat ettiğini kaydetmektedir¹³.

Bu sırada Anadolu Selçuklu Devleti'nin başında Alâeddin Keykubad (1220-1237) vardır. Bu hükümdar, tasavvufa bağlı ve ilim koruyucusu olması dolayısıyla pek çok şair, âlim, sanatkar ve bilim adamını başkentte toplamayı başarmıştır¹⁴. Alâeddin Keykûbad kısa süre sonra, Bahâeddin Veled'in Lârende'de olduğunu duymuştur. Onun daveti üzerine Bahâeddin Veled ailesiyle Konya'ya göçmüştür¹⁵. GÖLPINARLI, Bahâeddin Veled'in Konya'da sadece iki yıl yaşayabildiğini, dolayısıyla 1231'de öldüğü dikkate alırsa Lârende'den Konya'ya göçün 1228 veya 1229'da gerçekleştiğini söylemektedir¹⁶ ki pek çok araştırmacı da aynı fikirdedir.

Bahâeddin Veled, Konya'da da kendisine bir medrese gösterilmesini rica etmiş ve ailesiyle Altunapa Medresesi'nde kalmıştır. İki yıl boyunca müderrislik yapmış, devlet adamları da dahil olmak üzere pek çok kişinin ilgi ve saygısını kazanmıştır. Sabahtan öğleye kadar talebelerine ders vermiş, öğleden sonra müritleriyle meşgul olmuş, cuma ve pazartesi günleri halka vaaz vermiştir. Bu arada Belh'te başlamış olduğu *Maârif* adlı eserini tamamlamaya çalışmıştır. 23 Şubat 1231 Cuma günü Konya'da vefat etmiştir¹⁷.

Konya kalesinin At Pazarı Kapısı'nın dışında küçük bir tepe vardır. Bu tepe Selçuklu sultanı I. Alâeddin Keykûbâd'a ait bir has bahçe iken, sağlığında Bahâeddin Veled'e hediye edilmiştir. Ölünce naşı buraya defnedilmiştir. Kısa sürede burası önem kazanmış ve bir ziyaretgâh haline gelmiştir. Tekke ve çevresindeki yapılar ihtiyacı karşılayamaz hale gelince, daha Mevlânâ'nın sağlığında buraya yeni yapılar ilâve edilmiştir. Böylece Mevlânâ Dergâhı teşekkül etmeye başlamıştır¹⁸.

I. MEVLÂNÂ'NIN SAĞLIĞINDA MEVLEVÎLİK

Mevlânâ Celâleddin ve Konya'daki Yaşam

Mevlânâ Celâleddin, 6 Rebülevvel 604'te (30 Eylül 1207) Belh şehrinde dünyaya gelmiştir. GÖLPINARLI, Dîvân-ı Kebir'deki bir şiirinden hareketle, Şems-i Tebrîzî ile buluştuğunda altmış iki yaşında olduğunu, dolayısıyla 1184'te doğduğunu ileri sürmektedir. RİTTER, bu iddiayı geçerli bulmamaktadır¹⁹. ÖNDER ise, Mevlânâ'nın Fîhi Mâ Fih'de bir hatırasını anlatırken; Semerkant'ta idik ve Hârezmşah burayı kuşatmıştı, dediğini ve bu

¹³ ÖNDER, *aynı eser*, s. 25-26; ÖNGÖREN, *aynı madde*, s. 442.

¹⁴ KABAKLI, *aynı eser*, s. 22.

¹⁵ ÖNDER, *aynı eser*, s. 28-29.

¹⁶ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 42.

¹⁷ ŞAHİNOĞLU, *aynı yer*.

¹⁸ Yusuf KÜÇÜKDAĞ, *Türk Tasavvuf Araştırmaları*, Konya 2005, s. 177.

¹⁹ RİTTER, *aynı madde*, s. 53.

kuşatmanın 1207’de gerçekleştiğini, Mevlânâ’nın bunu hatırlayabilmesi için en azından 6-7 yaşlarında olması gerektiğini belirtmekte ve dolayısıyla Mevlânâ’nın doğum tarihini 1200 olarak tayin etmektedir²⁰. 1200 tarihi mantıklı görülmekte olup şu halde onun doğumu 1200 olarak kabul edilebilir.

Bahâeddin Veled’in 1231’de ölümünden sonra, Mevlânâ’nın sûfiyâne ve şâirâne kişiliğinin oluşmasında en esaslı etkenlerden biri, öncelikle Seyyid Burhâneddin Tirmîzî’dir. Seyyid Burhâneddin, Belh şehrinde Bahâeddin Veled’in müritleri arasına girmiş ve on iki yıl Bahâeddin’den ders almıştır. Bundan sonra çocuk yaşta olan Mevlânâ’nın lalalığını üstlenmiştir²¹. Bahâeddin Veled’in vefatından sonra Mevlânâ’nın manevî terbiyesini üzerine almıştır²². 1239’da Burhâneddin, Mevlânâ’ya irşat için icâzet verip Kayseri’ye çekilmiştir. Kayseri’de bir yıl sonra vefat etmiştir.

Mevlânâ Celâleddin’le Tebrizli Şems’in Buluşması

Şems-i Tebrizî, Konya’ya 26 Cemâziyelâhir 642 (29 Kasım 1244) tarihinde gelmiştir. Çok kuvvetli bir sûfiyâne cezbeye sahip olan Şems’in, Mevlânâ üzerindeki etkisinin büyüklüğünü göstermek bakımından çeşitli rivayetler söylenmiştir. Bu iki mutasavvıf önce altı ay Salâhaddin Zerkub’un hücrelerinde sohbet etmiştir. Şems, Mevlânâ’ya bildiği, ilgilendiği ne varsa unutturmuştur. Mevlânâ halkla ve müritleriyle alâkasını tamamen kesmiş, medresedeki dersleri bırakmış ve bütün zamanını Şems ile geçirmeye başlamıştır. Dolayısıyla müritleri, kim olduğunu bilmedikleri Şems’e karşı kin beslemişlerdir. Halk arasında çeşitli dedikodular yayılmıştır. Mevlânâ gibi yüksek seviyede bir insanı nasıl bu kadar etkisi altına aldığı, onu ilim ve kitaplarından nasıl vazgeçirip yaşamakta olduğu züht ve takva hayatından alıkoyarak nasıl aşk ve cezbe sahibi bir şair sûfi yaptığı meselesi hâlâ net değildir. FURÛZANFER, “*Bu işin sırrı bize karanlıktır.*” demektedir²³.

Konya’yı birkaç defa terk eden ve sonra tekrar dönüp gelen Şems, 1247’de yine ortadan kaybolmuştur. Ancak bu son kayboluş biraz ihtilâflıdır. Bir kısım, bir daha dönmek üzere Konya’yı terk ettiğini söylemektedir. Ancak çoğunluğun fikri, Şems’in öldürüldüğüdür²⁴. Bir rivayete göre Şems’i öldürmek isteyenler içinde Mevlânâ’nın küçük oğlu Alâeddin de vardır²⁵.

²⁰ ÖNDER, *aynı eser*, s. 43.

²¹ Recep DİKİCİ, “Seyyid Burhâneddin Muhakkik-i Tirmîzî”, *Mevlâna Panellerinde Sunulan Bildiriler-I*, Konya 2000, s. 11.

²² Fuad KÖPRÜLÜ, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, (8. Baskı), Ankara 1993, s. 218.

²³ Bedfüzzamân FURÛZANFER, *Mevlâna Celâleddin*, (Çev. Feridun Nafiz UZLUK), İstanbul 1990, s. 88.

²⁴ ÖNGÖREN, *aynı madde*, s. 444.

²⁵ ÖNDER, *aynı eser*, s. 97-99; KABAKLI, *aynı eser*, s. 35-36.

Şems-i Tebrizî'nin Mevlânâ'yı bu kadar etkileyen yönü nedir, bunu izah edebilmek güç. Ancak Şems'in klasik tasavvuf karşısında son derece kendinden emin, dış görünüşü boşlayan kalenderâne tavrı dikkate değer. GÖLPINARLI, Şems'in kıyafetinden tavır ve hareketlerine, düşüncelerinden insan ilişkilerine varıncaya kadar tipik bir kalenderîyi andırdığını, şeyhi Ebubekr-i Selebâf'ın bir Kalenderî olduğunu söylediği halde, Şems-i Tebrizî'ye Kalenderî dememiştir. Çünkü ona göre, kalenderlerin esrar içme âdeti Şems'te yoktur ve hatta buna karşı çıkmıştır. Şems ancak bir melâmetî olabilir, demiştir²⁶. Şems-i Tebrizî'nin hayatı incelenirse, kesin bir çizgi çekip meşrebini belirlemek, sadece Melâmetî veya sadece Kalenderî demek zor görünmektedir.

Mevlânâ Celâleddin'le Salâhaddin Zerkub

Şems'in bilinmeyen âkıbetiyle yıkılan Mevlânâ, eskisi gibi halkın içine karışmamaktadır. Vaazlarına ve medresedeki öğretimine devam etmemektedir. Bu dönemlerde, Seyyid Burhâneddin'in meclislerinden tanıdığı, kuyumculukla uğraştığı için "Zerkub" diye anılan Salâhaddin Feridun'u pek çok kişinin hilâfına rağmen, Şems'in yerine 1249'da halife yapmıştır²⁷.

Salâhaddin ümmîdir. Fakat Burhânedin'den feyiz almış, Şemseddin tarafından sevilmiş, tasavvufta ilerlemiş bir zattır. En önemli özelliği temkinli oluşudur. Kaynaklar onun haddinden fazla riyazete düşkün olduğunu bildirmektedir²⁸.

Bir süre sonra yine kıskançlıklar ortaya çıkmış, tıpkı Şems'te olduğu gibi Salâhaddin'i de öldürmek isteyenler olmuştur. Halk dedikoduları artırmıştır. Gerek Mevlânâ gerek Salâhaddin, aleyhlerinde konuşanlara yüz vermemiş, hiçbirini sohbetlerine almamış ve tam bir uzlet âlemine dalmışlardır. Oğlu Sultan Veled'in deyişiyle, Mevlânâ ile Salâhaddin on yıl

²⁶ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 61-65. OCAK ise, Şems'in hayatı ve eseri dikkate alınırsa, onun tam bir kalenderî olduğunu ileri sürmüştür. bkz. Ahmet Yaşar OCAK, "Türkiye Selçukluları Devrinde Şehirli Tasavvufi Düşünce Yahut Mevlânâ'yı Yetiştiren Ortam", *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi (Bildiriler)*, Konya 2004, s. 27. Bu noktada kısaca kalenderî ve melâmetî arasındaki farkı açıklamak gerekmektedir: "Kınamak, kötölemek, ayıplamak", gibi anlamlara gelen melâmet kelimesi, tasavvuf literatüründe Allah tarafından sevilme, Allah'ı sevmek, bu yolda nefisle mücadele etmek ve mücadele sırasında kendisini kınayanların kınamasından korkmamak şeklinde anlam bulmuştur. İbn-i Arabî'ye göre melâmet erbabından olanlar, sâliklerin en üst derecesinde yer almaktadır. bkz. Nihat AZAMAT, "Melâmet", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXIX., Ankara 2004, s. 24. Kalender ise, dünyayı ve dünyevî değerleri umursamayan, içinde yaşadığı toplumun, toplumsal düzenin inanç ve geleneklerine karşı çıkan, bunu kılık kıyafet, tutum ve davranışlarıyla günlük hayatına da yansıtan sûfi demektir. bkz. Nihat AZAMAT, "Kalenderîye", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXIV., İstanbul 2001, s. 253. Melâmetî, ibadetlerini gizlemeye özen gösterir. Kalenderî ise adetleri tahrip etmek, alışılanı bozmak için çalışır. Melâmetî, kendisini avam derecesindeki insanların seviyesine koyar. Kılık kıyafette, davranışlarda onlar gibi görünerek halini gizlemeye çalışır. Kalenderî ise bilinmeye veya bilinmemeye aldırılmaz. Bütün sermayesi kalp temizliğidir, bunun dışındakileri önemsemez. bkz. Mustafa KARA, "Mevlânâ'nın Yaşadığı Yüzyılda Tasavvuf Düşüncesine Genel Bir Bakış", *Mevlânâ Güldestesi – 6*, Konya 1996, s. 38.

²⁷ Nuri ŞİMŞEKLER, "Hz. Mevlâna ve Selâhaddin-i Zerkub", *Mevlâna Panellerinde Sunulan Bildiriler-I*, Konya 2000, s. 41.

²⁸ ÖNDER, *aynı eser*, s. 122-124.

sütle şeker gibi zevk ve şevk içinde yaşamışlardır. Bir süre sonra fesat çıkarıcılar da özür dilemiş ve halk ikisinden de faydalanmıştır²⁹.

Mevlânâ, Salâhaddin'le arasındaki dostluğu kan bağı kurarak daha da güçlendirmiştir. Salâhaddin'in büyük kızı Fatma'yı oğlu Sultan Veled'le nikahlamıştır³⁰. Bu evlilikten dünyaya gelen Ulu Ârif Çelebi ile Mevlevîlik hemen her yere yayılmış, Mevlânâ'nın soyu ondan devam etmiştir.

Mevlânâ Celâleddin'le Çelebi Hüsâmeddin

Salâhaddin Zerkub'un 29 Aralık 1258'de vefatından sonra Mevlânâ'nın halifesi ve sohbet arkadaşı Çelebi Hüsâmeddin olmuştur.

Çelebi Hüsâmeddin, kaynakların verdiği bilgilere göre, Şeyh Ebu'l-Vefâ-i Bağdâdî evladındandır³¹. Ataları Urmiyelidir. Oradan Konya'ya göçmüşler ve burayı yurt edinmişlerdir. Babası, Konya ve çevresinde zâviye sahibi olan Ahilerin başı olduğu için Ahi Türk diye anılmıştır. Çelebi Hüsâmeddin, henüz ergenlik çağına gelmeden babasını kaybetmiştir. Konya'daki Fütüvvet ehlinin hepsi, Çelebi'yi babasının yerine geçirmek istemişlerdir. Fakat Çelebi, kısa bir süre sonra kendine uyan adamlarıyla birlikte Mevlânâ'ya intisap etmiştir³². Daha Şems Konya'da iken, Ziyâeddin Vezir Tekkesi'nin şeyhi olarak Hüsâmeddin, her ikisine de yakındır.

Çelebi Hüsâmeddin'in Mevlevîlik tarihine en büyük katkısı, Mesnevî'nin yazılması konusunda Mevlânâ'yı teşvik etmesi olmuştur. Çelebi, o zamana kadar yazılan gazellerin oldukça büyük bir yekûn tuttuğunu, Divân'ın büyüdüğünü, artık sülûk âdâbını ve tasavvufî hakikatleri dervişlere telkin edebilecek mesnevî tarzında bir eser oluşturmasını şeyhinden rica etmiştir. O da, Mesnevî'nin ilk on sekiz beytini içeren bir kağıdı çıkarıp göstererek, kendisinin de bunu düşündüğünü söylemiştir³³. Mevlânâ'nın söylemesi ve Hüsâmeddin'in yazıcılığını yapmasıyla bu eser, yaklaşık on yılda vücuda gelmiştir.

Kaynaklar Çelebi'nin Şâfi mezhebinden olduğunu, Mevlânâ Hanefî olduğu için mezhebini bırakmak istediğini, ancak Mevlânâ'nın buna razı olmadığını bildirmektedir³⁴.

Mevlânâ'nın vefatından sonra Çelebi Hüsâmeddin on yıl daha halifeliğini sürdürmüş, o da vefat edince yerine Sultan Veled geçmiştir.

²⁹ ŞİMŞEKLER, *aynı makale*, s. 43-44.

³⁰ ÖNGÖREN, *aynı yer*.

³¹ KÖPRÜLÜ, *aynı eser*, s. 226.

³² GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 114.

³³ ÖNDER, *aynı eser*, s. 135-137; KÖPRÜLÜ, *aynı yer*; Yakup ŞAFAK, "Hz. Mevlânâ ve Çevresindeki Bazı Önemli Şahsiyetler", *Mevlâna Panellerinde Sunulan Bildiriler-I*, Konya 2000, s. 36.

³⁴ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 116.

Mevlânâ Celâleddin'in Vefâtı

Mevlânâ Celâleddin, 5 Cemâziyelâhir 672 (17 Aralık 1273) Pazar günü güneş batarken vefat etmiştir. O akşam tekfin ve teşhiz işleri tamamlanmış ve ertesi günün sabahı cenaze hazır edilmiştir. I. Alâeddin Keykûbad tarafından hediye edilmiş olduğu söylenen, babası Sultan Bahâeddin, oğlu Alâeddin ve dostu Salâhaddin'in defnedildiği, Konya kalesinin doğusunda ve şehrin dışında bulunan has bahçeye doğru yola çıkılmıştır. Cenazeye çok sayıda insan katıldığı için kalabalıktan hızlı hareket edilememiş ve ancak akşama doğru Mevlânâ defnedilebilmiştir. Bitkin düşen Sadreddin Konevî cenaze namazını kıldıramamış ve Kadı Sırâceddin bu görevi yerine getirmiştir.

Mevlânâ Celâleddin'e Türbe Yapılması

Türbesinin mimarı, Mevlânâ'nın müritlerinden birisi olan Tebrizli Bedreddin'dir. Türbenin iç süslemelerini ise Selim oğlu Abdülvâhid yapmıştır. Türbe önce dört fil ayağı sütun üzerine oturan on altı dilimli, dıştan çinilerle, içten kalem işi nakışlarla süslü bir kubbe olarak inşa edilmiştir. Mevlânâ'nın mezarı üzerine konacak olan ahşap sandukanın projesini de Abdülvâhid çizmiştir. Sandukanın ön yüzüne yazılacak Arapça kitâbeyi Sadreddin Konevî hazırlamış, yan cephelerine yazılacak gazelleri ve Mesnevî beyitlerini Sultan Veled'le Çelebi Hüsâmeddin belirlemiştir. Sandukanın baş tarafına Âyete'l-Kürsî, arka yüzüne Mevlânâ'nın ölüm tarihi ile bu sandukayı yapan sanatkârların adları yazılmıştır. Bütün bu yazıları sandukaya, Konyalı Genak oğlu Hüsâmeddin Muhammed adlı bir marangoz usta işlemiştir³⁵.

Mevlânâ Celâleddin'in Tasavvuf Anlayışı

Tasavvuf, VIII. yüzyılda, sûfilerin yerleşmeleri ve dergahlar kurmalarıyla, Bağdat'ta gelişmeye başlamıştır. İçlerine bilginlerin de karıştığı sûfiler, yavaş yavaş riyazeti ikinci plana atmış, aşk ve irfan öne çıkmıştır. Özellikle Irak, Suriye, Mısır ve Horasan ülkelerinde merkezîleşen tasavvuf ehli arasında üç farklı kol oluşmuştur: Sûfiler, melâmetîler, fütüvvet ehli³⁶.

Sûfiler, Irak ve Suriye'de yerleşmiştir. Bu yüzden "*Irâkîler*" de denilmektedir. Melâmetîler ise, Horasan'da bünyeleşip oradan etrafa yayılmıştır. Sonradan Anadolu'da bunlara "*Horasan Erenleri*" de denmiştir. Yerleşen ve topluluk yerlerine sahip olan sûfiler, gün geçtikçe halktan ayrılmaya, elit zümreyle birleşmeye, vakıflar sayesinde zenginleşmeye başlamıştır. Avam denilen halk tabakasını küçümsemişler ve iktidarla bağdaşmışlardır. Tasavvufun müsamahasından yararlanıp sûfilere karışan Epiküriyenler sebebiyle , pek çok zümre batınî bir renk almıştır. Yani tasavvufî bir riya belirmiş ve melâmetîlik buna bir

³⁵ ÖNDER, *aynı eser*, s. 228-232.

³⁶ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 144.

reaksiyon olarak doğmuştur. Melâmetîler, tarikatın âyin ve erkân gibi şeklî unsurlarını reddetmiş, nefislerini her şeyden aşağı görmüşler, kendilerini yüksek bir zümreye bağlamamışlardır³⁷.

Mevlânâ'nın tasavvufu hiçbir vakit bir bilgi sistemi veya hayalî bir idealizm olmamıştır. Onda esas olan aşk ve cezbedir. O herhangi bir fikri açıklarken, bir olayı tahlil ederken sırf mantıkî ve felsefî mülahazalara girişmez. Sûfilerdeki terimler onda yoktur. Kendisini kesinlikle sûfilerden görmez. Filozofları yalnız akla önem verip, duyguyu ve oluşu dikkate almadıklarından dolayı eksik görür. Her şeyde mantıksal deliller aramanın insanı hatalara düşürebileceğini söyler³⁸. Mevlânâ'da bilgi, gaye değildir; gerçeğe ulaşmak ve hem kendisine hem de dünyadakilere faydalı olabilmek için bir araçtır. Mevlânâ'da sadece yeryüzü ve yeryüzündekiler vardır. Gökyüzünde dolaşp, hayallerden bahsetmemiştir³⁹.

Mevlânâ'ya göre sülûk, kendini unutmak değil, kendini bulmaktır. Gerçeğe ulaşmak için evlenmemek gibi insan tabiatına aykırı şeyler yoktur. Zikir, esmâ ve halveti kabul etmez. Zikir, ancak fikri harekete geçirir. Fakat işin aslı aşk ve cezbedir. Dünya, kötülenecek ve terk edilecek bir yer değildir. Kötü olan hırsdır, tamahtır, gerçeği görmeyiştir. Dünya sadece bir mefhumdur ve herkesin anlayışına göre değişir⁴⁰.

Mevlânâ üzerinde Muhyiddin ibn Arabî'nin etkisi olup olmadığı tartışılmıştır. Bazı araştırmacılar Mevlânâ ile Arabî'nin düşünce sistemini iki zıt kutup şeklinde takdim ederken, bazıları Arabî'nin yüksek irfan sahiplerine hitap eden görüşlerini Mevlânâ'nın anlaşılır kıldığını, böylece halkın seviyesine indirdiğini belirtmiştir. Bir kısmı da kısmen etkisi olduğundan söz etmiştir.

Mevlânâ'ya göre her ne kadar görünüşte ayrılık olsa da varlıkta birlik esastır. İman-küfür, hayır-şer gibi ayrımlar bize göredir. Allah'a nispetle hepsi birdir. Ona göre ikilikten kurtuluş, kulun kendi varlığından soyulmasıyla gerçekleşir. Ölmeden önce ölme ilkesine vurgu yapar⁴¹.

Mevlânâ'nın İnsana Bakışı

Mevlânâ'ya göre insan, yaratılışın tek gayesidir ve dinlerin üzerindedir. Hangi cinsten, hangi sınıftan olursa olsun insana değer vermiştir. Toplumun saf dışı bıraktığı, davranışları sebebiyle kötü gözle baktığı kişileri de aynı zincirin halkası olarak görmüş, her kesime

³⁷ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 144-146.

³⁸ ÖNGÖREN, *aynı madde*, s. 446.

³⁹ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 167-170.

⁴⁰ aynı yazar, *aynı eser*, s. 171-173.

⁴¹ ÖNGÖREN, *aynı yer*.

hoşgörülü yaklaşmıştır. Mevlevî kaynaklarında Mevlânâ'nın, herkesin tiksinererek baktığı cüzamlılara dahi sevgiyle yaklaştığı, ılıcalarda onlarla aynı havuza girdiği anlatılmaktadır⁴².

Mevlânâ'ya göre insanlara sevgiyle yaklaşmak ve onları kendi özünden haberdar etmek gerekir. İnsan dünya varlığının aldatıcı görüntüsünden uzaklaşıp, daha yüce şeyler peşinden koşmalıdır. İnsanı yaratıcının bir kitabı sayan Mevlânâ, eserlerinde kainatın insan için yaratıldığını ve kainat değerinde olduğunu söylemiştir. Ona göre, kinden, nefretten uzak durursak, düşmanımız bile bize dost olacaktır. Zira sevmek, insanı insana ulaştırır. Asıl gaye ise, hiçbir fark gözetmeden insanları sevgiyle birleştirip Tanrı'ya ulaştırmaktır⁴³.

Mevlânâ'nın Kadına Bakışı

Mevlânâ eserlerinde kadın konusunu meziyet ve zaaflarıyla yeri geldikçe işlemiş, onun dinî ve sosyal statüsünü belirtmiştir.

Mevlânâ'ya göre kadın, ulvî bir varlıktır. İsa ve Muhammed'in peygamberliğini ilk kabul edenler, kadınlardır. Kadın, analık yönüyle üstündür. Yeni bir varlığın dünyaya gelmesinde en büyük etkenlerden birisi olduğu için kadını, “*sanki yaratıcıdır*” şeklinde ifade etmiştir. Kadın sosyal hayatın ve ailenin ayrılmaz bir parçasıdır. Kaynaklar Mevlânâ'nın, her cuma akşamı sultanın naibi Emüniddin Mikâil'in evinde toplanan hanımlara eşlik ettiğini, sohbet ve nasihatlerle başlayan gecenin semâ ile sabah namazına kadar sürdüğünü bildirmektedir⁴⁴. Özellikle Sultan Rükneddin'in hanımı olduğu ileri sürülen Gömeç Hatun⁴⁵, Muineddin Pervâne'nin hanımı Gürcü Hatun ve yüksek zümreden pek çok kadın, Mevlânâ'ya ve onun meclisine düşkün insanlardır. Bunun yanında işçiler ve esnafın hanımları da Mevlânâ'nın katıldığı toplantılar tertip etmişler, onunla birlikte semâ etmişler, sohbetini dinlemişler ve üzerine güller saçmışlardır⁴⁶.

Mevlânâ'nın kadın hakkındaki müspet düşüncelerinin temelinde, İsmail YAKIT'a göre, Kurân ve peygamberin sünneti olmak üzere iki ana kaynak bulunmaktadır. Ayrıca Türk-İslâm kültürünün önemli temsilcilerinden Hoca Ahmed Yesevî'nin uygulamaları ve Kutadgu

⁴² Semih SERGEN, “Mevlânâ'nın İnsana Bakışı”, *II. Milletlerarası Mevlânâ Kongresi*, Konya 1991, s. 109-110.

⁴³ aynı yazar, *aynı makale*, s. 111-114.

⁴⁴ İsmail YAKIT, “Batı Düşüncesi ve Mevlâna'da Kadın”, *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi (Bildiriler)*, Konya 2004, s. 138-139.

⁴⁵ Bazen Rükneddin'in bazen İzzeddin Keykavus'un zevcesi olarak gösterilen Gömeç Hatun, I. Alâeddin Keykubad oğlu II. Keyhüsrev'in (ö. 1246) hanımı; Fatma Hatun, IV. Kılıçarslan ve II. Keykavus'un annesidir. Kemâleddin b. Doğuş'un 1242 tarihli vakfiyesinde Hatun vakfının yerlerinin gösterilmesi, kronolojik olarak bu tarihten önce hükümdar olan II. Keyhüsrev'in saltanatı sırasında buranın, sultanın zevcesine ait vakıflar olduğuna işaret eder. Yine Konya müzesinde 1237-1238 tarihli bir kitabe, burada Keyhüsrev'in hükümdarlığı sırasında yapılan bir hayır eserinin varlığını ispat eder. bkz. Yusuf KÜÇÜKDAĞ, *Konya Şehri'nin Fizikî ve Sosyo-Ekonomik Yapısı –Makaleler-I*, Konya 2004, s. 426.

⁴⁶ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 212.

Bilig'in hikmetli mısralarının oluşturduğu Orta Asya kökenli Türk töresi de diğer bir önemli kaynaktır⁴⁷.

Mesnevî'de kadınların meziyetleri anlatılırken, kadınların erkeklere göre daha duygusal, şefkatli ve sabırlı olduğu ifade edilmiştir. Büyük başarılarla ulaşıp nice erkek, bunu eşinin özverisine, şefkatine ve muhabbetine borçludur denilmiştir. Elbette kadının meziyetleri yanında zaafı da sayılmıştır. Ancak kadınlar hor görülmemiş, hislerine kapılıp nefsanî duygudan kendini kurtaramayan kadınların nasıl küçüldüğü örneklerle anlatılmıştır. Mevlânâ, zaafın girdabında olan kadının bir erkek için çok tehlikeli olacağını, kadın hilesinin şeytan hilesinden bile güçlü olduğunu, nitekim Adem peygamberin dahi Havva'nın sözüyle şeytana uyup cennetten çıktığını söylemiştir. Ancak bu sözleriyle bütün kadınları kastetmemiş, nasıl bir kadın olursa olsun aşılamamıştır⁴⁸.

Mevlânâ, “erlik” kavramından bahsederken kadınla erkeği beraber ele almıştır. Erlik makamındaki erlerin erkekler değil, erlik sıfatını kazananlar olduğu; erkeklerden bu makama erişememiş nice kişilerin bulunabileceği gibi, kadınlardan da erlik makamına varmış ve pek çok erkeği aşmış nice canlar bulunabileceğini ifade etmiştir⁴⁹.

Mevlânâ'ya göre eğitim, insandaki iyi huyların ortaya çıkarılmasını, kötü huyların düzeltilmesini sağlar. Burada “maya” olarak tabir ettiği mizaç çok önemlidir. Zorlamaya dayanan eğitim insan tabiatına aykırıdır. Kadınlara baskı uygulayıp eve kapatmanın doğru olmadığını belirten Mevlânâ, gizlen dedikçe kadında açığa çıkma arzusunun belireceğini söylemiştir. Kadının mayası temizse zaten eşine sadık kalacaktır, eğer ahlâkı bozursa ne yapılırsa yapılsın o kendi yolundan gidecektir, demiştir⁵⁰.

Aynı anda bir kadından başka karısı olmayan Mevlânâ, köle ve cariye de kullanmamıştır.

Mevlânâ'da Çalışma ve Tevekkül

Vekâlet kökünden türeyen tevekkül kelimesi sözlüklerde, işini birine havale etmek, işini gördürmek için birini vekil kılmak anlamını taşır. Dinî bir terim olarak da; insanın Allah'a kalben güvenip, bağlanması anlamındadır⁵¹.

Tasavvuf erbabının tevekkül konusundaki düşünceleri ise; tevekkülde tam bir teslim, rıza ve itimada yönelik derecelendirmelerle ele alınır. Tevekkülün en ileri derecesi tafvîzdir. Tevekkül; insanın çalışmayı terk ederek kaderciliğe düşmesi, tembellik etmesi değildir. İnsan

⁴⁷ YAKIT, *aynı makale*, s. 139.

⁴⁸ Şefik CAN, *Hazreti Mevlâna, Hayatı, Şahsiyeti, Fikirleri*, İstanbul 1995, s. 191-195.

⁴⁹ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 213.

⁵⁰ Celâleddin B. ÇELEBİ, “Hz. Mevlânâ'nın Eserlerinde Kadın Konusuna Kısa Bir Bakış”, *II. Milletlerarası Mevlânâ Kongresi*, Konya 1991, s. 106.

⁵¹ Emine YENİTERZİ, “Mevlânâ'da Çalışma ve Tevekkül”, *7. Milli Mevlânâ Sempozyumu*, Konya 1996, s. 74.

cüz'î iradesiyle doğru olanı seçmeli, çalışmalı, görünürdeki sebeplere uyduktan sonra, yalnız kendisine ve yaptıklarına güvenmeyip samimiyetle Allah'a itimat etmelidir⁵².

Dünyayı bir sebepler âlemi ve savaşlar alanı kabul eden Mevlânâ, sebeplere yapışmadan, çalışıp çabalamadan sadece Allah'a dayanmayı kabul etmemiştir. Eski zühdî tasavvuftaki dünyayı tamamıyla terk etmek, kendini riyazete vermek, Allah'a dayanıp dağlara, çöllere dalmak gibi anlayışları reddetmiştir. Mevlânâ'da çalışmak, en kutsal vazifelerdendir. Her ne için olursa olsun dilenmeyi kabul etmemiştir⁵³.

Mevlânâ hikayelerinde, insanın kuruntu, gelecek endişesi ve rızık kaygısından kurtulması; psikolojik sağlığı ve huzuru için tevekkülün şart olduğuna dikkat çekmiştir. Tevekkülün aynı zamanda, insanın her gün yüz yüze geldiği sıkıntıların çözümünde de yardımcı olacağını belirtmiştir. Zira tevekkül sahibi insan, hayrın ve şerrin Allah'tan geldiğine ve görünüşte kötü zannedilenin iyi sonuçlar doğurabileceğine inandığı için daima huzurludur⁵⁴.

Sûfilerin inancına göre, tevekkül peygamberlerin hâli, çalışıp kazanmak ise sünnetidir⁵⁵. Mevlânâ, çalışmadan tevekkülün anlamsızlığını da dikkat çekmiş, önce çalışmak sonra tevekkül prensibini Mesnevîsinde defalarca dile getirmiştir. İnsanın helal lokma için çalışırsa sonunda refaha ereceğini, hiçbir zaman güçlüklerden yılmamak gerektiğini, külfetsiz nimet olamayacağını söylemiştir. Ayrıca insanın çalışma dengesinde, hem dünya hem ahiret kazancı gözetmesini öğütlemiştir.

Mevlânâ Celâleddin'in Şiir Telâkkisi

Sanatkarlar, mutasavvıflar, dâhiler, belli bir zaman ve mekânın yani belirli bir âlemin ortak güçlerinin sentezi ve temsilcisi olarak zuhur etmektedir. Hiçbiri gök kubbeden iniveren bir varlık değildir. Dolayısıyla Mevlânâ'yı da içinde bulunduğu çevre ile birlikte düşünmek gerekmektedir.

Mevlânâ, kendisini sevenlerin şiiri sevdikleri ve onun şiir söylemesini istedikleri için şiir söylediğini, Horasan'da kalsaydı orada şairlik ayıp görüldüğü için farklı faaliyetlerle kendini tatmine çalışacağını, ders verip kitaplar yazacağını, fakat Anadolu'da şiirin geçtiğini ve bu yüzden şiire düştüğünü söylemiştir⁵⁶.

Yunus Emre'nin söz kilidinin kırk yıl çileden sonra, Allah tarafından istenen bir zamanda açılışını söyleyen menkıbe gibi, Mevlânâ'nın şiir kilidinin de Şems'in zuhurundan

⁵² Süleyman ATEŞ, *İslâm Tasavvufu*, İstanbul 1992, s. 286-289.

⁵³ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 185-186.

⁵⁴ YENİTERZİ, *aynı makale*, s. 75-76.

⁵⁵ ATEŞ, *aynı eser*, s. 289.

⁵⁶ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 247.

sonra açıldığı rivayet edilmiştir. Şems’le karşılaştığında kırklı yaşlarda olan Mevlânâ’nın, ondan önce şiiri denemiş olması muhtemeldir. Zaten eserlerinde o, Şems’in gelişiyile şiire başladığını değil, şiir söylediğini belirtmiştir. Ancak her şey gibi şiir de onda, Şems geldikten sonra kemâle ermiştir⁵⁷. GÖLPINARLI’nın deyişiyile, Şems’le buluştuktan sonradır ki alelâde şairlikten, sıra edipliğinden çıkmış, bütün din ve mezhep kayıtlarından kurtulduğu gibi dîvan tekniği, dîvan estetiği dahilinde mümkün olduğu kadar şiiri çevreleyen kayıtlardan da sıyrılmıştır. Mevlânâ, artık kalemi eline alıp şiir yazmamış, coşmuş, bağırması, söylemiş, fakat coşması, bağırması, sözü hatta yaşayışı şiir olmuştur⁵⁸.

Mevlânâ’nın eserlerine bakıldığında, onun esinlendiği en önemli kaynaklar şüphesiz Kurân ve hadistir. Daha sonraki esin kaynakları için bir genelleme yapılırsa, bütün antik çağ düşüncesi denebilir. Eserlerinde Doğulu ve Batılı pek çok şair ve edibin izlerine rastlanabilmektedir. Bunların arasında en önemlileri başta Ferîdüddin Attâr (ö.1193) ve Senâî’dir (ö.1180). Her ikisi de İranlı mistik şairlerdendir. Şems’in, Mevlânâ’nın okumaktan vazgeçmesini istediği dîvanın yazarı Ebu’t-Tayyib el-Mutenebbî (ö.965) de, klasik Arap şiirinin önde gelen isimlerindendir⁵⁹.

Mevlânâ, Mesnevîsi gibi gazelleriyle tercîlerini de bir münasebetle ve çoğunlukla semâ esnasında söylemiştir. Şiirlerini, “*kâtibü’l-esrâr*” adı verilen bazı dervişler, o söylerken kaleme almıştır. Bunlardan Bahâeddin Bahrî ve Fahreddin Sivasî adlı iki kişinin adı bilinmektedir⁶⁰. Fakat yaklaşık olarak 26000 beyitlik Mesnevîsini, sohbet halinde söylemek suretiyle Çelebi Hüsâmeddin’e yazdırdığı daha önce ifade edilmiştir.

Mevlânâ, şiiri sevmekle beraber vezin ve kafiyeden hoşlanmadığını belirtmiştir. Ona göre vezin ve kafiye, öze ve harfe bile sığmayan manayı büsbütün kayıt altına almaktadır⁶¹.

Yaşayışı ve kâinatı daimî bir oluş, durmayan bir değişme ve yenilenme olarak gören Mevlânâ, hep bu yeniliği, değişmeyi, bu oluşu düşünmüş ve gününün şairlerinden farklı şeyler söylemek istemiştir. Sözü, geçirdiği ruhî hallere ancak bir perde olduğunu, bir gül bahçesine benzeyen gönlünün dikene benzeyen düşünceyle daraldığını, hissettikçe sözden de şirden de bezdiğini söylemiştir⁶².

Mevlânâ’nın bütün şiirleri Farsça olmakla birlikte, çok az sayıda Arapça, Rumca ve Türkçe şiirleri de vardır. On altı on yedi mısrayı geçmeyen Rumca-Farsça karışık şiirlerini,

⁵⁷ KABAKLI, *aynı eser*, s. 177.

⁵⁸ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 248-249.

⁵⁹ Ahmet Kâzım ÜRÜN, “Mevlânâ’nın Edebî Kişiliğini Etkileyen Şahsiyetler ve Eserleri”, *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi – Bildiriler*, Konya 2004, s. 169-170.

⁶⁰ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 248; KABAKLI, *aynı eser*, s. 180.

⁶¹ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 251; KABAKLI, *aynı yer*.

⁶² GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 252.

görüşlerini telkin etmek için değil de çevresine gelen Rumları hoşnut etmek için yazmış olabilir. Zira bu kadar az mısrayla, fikir telkin etmek güç görünmektedir. Türkçe şiirleri sayıca çok azdır. Çünkü o dönemin yüksek kesimi arasında, çok hatalı bir bakışla, Farsça şiir dili sayılmakta ve Türkçe köylü dili gibi görülmektedir⁶³. Şu da bir gerçektir ki, Mevlânâ'nın Türkçe'si çağdaşı Yunus Emre kadar akıcı ve etkileyici değildir. Eserlerini Farsça söyleyerek daha etkili bir dil kullanabilmiştir.

Türk asıllı fakat şiirlerini Farsça yazmış olan Molla Camî, Mevlânâ Celâleddin hakkında, "...*peygamber değildir ama kitabı –Mesnevîsi- vardır.*" demiştir. Bu söz, bir bakıma Mevlânâ'nın edebî eserlerinin etkisine sözcü olmuştur.

Mevlânâ Celâleddin'in Eserleri

1. Dîvân-ı Kebîr: XIII. yüzyılda Horasan'da şiir söylemek ve yazmaktan daha ayıp bir iş olmadığı, Mevlânâ'nın şiir söylemeye kendisini sevenlerin isteği üzerine başladığı, ülkesinde kalsaydı ders vermek, kitap yazmak ve zâhitlikle vaktini geçireceği, daha önce Mevlânâ Celâleddin'in şiir telakkisi başlıklı bölümde ifade edilmişti.

Mevlânâ Celâleddin, Şems'le buluşmadan önce, genellikle *Hâmûş* mahlasını kullanarak şiirler yazmıştır. Öte yandan Dîvân'ı oluşturan şiirlerin çoğunluğu, Şems geldikten sonra, *Şems* mahlası kullanılarak yazılmıştır.

Mevlânâ'nın çeşitli yer ve zamanlarda, özellikle semâ sırasında duygularını irticalen dile getirdiği şiirler kâtib-i esrâr denilen kişiler tarafından anında kaydedilmiş ve söylendikleri aruz bahirlerine göre düzenlenmiştir. Böylece aruz vezninin yirmi bir ayrı bahrinde söylenmiş, her bahri birer divançe oluşturan büyük bir divan meydana gelmiştir⁶⁴.

Mevlânâ, Dîvân'da Horasan'ın halk Farsça'sını kullanmıştır. Böyle olmakla birlikte şiirlerinde âmiyânelik yoktur. Kafiyeleleri çoğunlukla tam kafiye olmamakla birlikte kulağa hoş gelmeyecek kadar bozuk değildir. Her şiir bir bütündür. İlk beyitte hangi fikir ele alınmışsa son beyte kadar o fikir işlenmiştir. Gazellerin beyit sayısı belirli değildir⁶⁵.

Mevlânâ'nın şiirlerinde halk unsurlarının önemli bir yeri vardır. Atasözleri, gelenekler, töreler, halk deyimleri, eski devirlerin kanaatleri, köyler, şehirler ve sokaktaki delilere taş atan çocuklardan rüşvet yiyen kadınlara kadar çok geniş bir sosyal çevre, Dîvân'ın panoramasını belirlemiştir.

Çok geniş bir hacme sahip olduğu için Dîvân-ı Kebir adı verilen esere, şiirlerinde genellikle Şems mahlası kullandığından *Dîvân-ı Şems-i Tebrîzî* adı da verilmiştir. *Dîvân*'ın

⁶³ KABAKLI, *aynı eser*, s. 181.

⁶⁴ Tahsin YAZICI, "Dîvân-ı Kebîr", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, IX., İstanbul 1994, s. 432.

⁶⁵ aynı yazar, *aynı madde*, s. 433.

yazma nüshaları 30.000 beyit ile 50.000 beyit arasında değişmektedir. Bunun sebebi esere, Mevlânâ'ya ait olmayan şiirlerin de karışmış olmasıdır. Bu şiirler arasında Sultan Veled, Şems-i Tâbesî, Şems-i Meşriki, Enverî ve Cemâleddin İsfahânî'nin gazelleri büyük yer tutmaktadır⁶⁶.

GÖLPINARLI, *Dîvân*'da 2073 gazel bulunduğunu, bu gazellerin 21366 beyte ulaştığını ve ayrıca 1791 rubâînin yer aldığını söylemiştir⁶⁷. FURÛZANFER ise 3229 gazel ve terkihi bend ile 1765 rubâî ihtiva ettiğini belirtmiştir⁶⁸. Değişik yazarlar tarafından bu eserin tercüme yapılmış, rubâîler yayınlanmıştır. Gazel ve rubâî sayısında farklılıklar mevcuttur.

Dîvân'da yer alan şiirler parçalar halinde Türkçe'ye tercüme edilmiş ve çeşitli mecmualarda yayınlanmıştır. Başta Hasan Ali YÜCEL olmak üzere, 1939, 1944 ve 1955'te Âsaf Halet Çelebi, 1937'de Hüseyin Rıfat IŞIL, 1945, 1963, 1964 ve 1982'de Abdülbâki GÖLPINARLI, 1964 ve 1986'da M. Nuri GENÇOSMAN, 1999'da Talat SALMAN tarafından eserin tercüme yapılmıştır. GÖLPINARLI ve GENÇOSMAN'ın yayınları tam metin, diğerleri ise rubailerden seçmeleri kapsamaktadır.

2. Mesnevî: Mevlânâ Celâleddin'in altı cilt ve yaklaşık 26000 beyitten meydana gelen Farsça eserine, nazım şekline dayanarak Mesnevî adı verilmiştir. Öte yandan şârihler, eserin "*bir şeyi ikiye katlamak, çift yapmak*" anlamına gelen adının, âlemin madde ve mana boyutunu kastettiğini veya eserin hem şekline hem de içeriğine işaret ettiğini söylemiştir. Mevlânâ Celâleddin bu eserine *Keşşâfü'l-Kur'ân*, *Fıkıh-ı Ekber*, *Saykalü'l-Ervâh* ve *Hüsâmînâme* gibi isimler vermiştir⁶⁹.

Mevlânâ'nın seyrü sülûkte bulunanlar için irşat kitabı olarak tanımladığı *Mesnevî*'nin ne zaman yazılmaya başlandığı konusunda kesin bilgi mevcut değildir. Daha önce de ifade edildiği gibi, Mevlânâ sadece II. cildin yazımına 13 Mayıs 1264'ten itibaren devam edildiğini, I. cildin bitiminden sonra yazıma biraz ara verildiğini bildirmiştir. Kaynaklar bu aranın, Hüsâmeddin Çelebi'nin hanımının vefatından kaynaklandığını ve bu süre içinde ikinci hanımıyla evlendiğini ileri sürmektedir. GÖLPINARLI, I. cildin sonlarındaki beyitlere dayanarak, bu cildin 1258'de Abbasi halifeliğinin kalkmasından önce tamamlanmış olması gerektiğini, iki cilt arasındaki aranın en fazla altı ay olabileceğini söylemiştir⁷⁰. FURÛZANFER ise, ilk cildin 1259-1262 yılları arasında yazıldığını ileri sürmüştür⁷¹. Diğer beş cilt ise ara verilmeden yazılmıştır. Kaynakların verdiği farklı bilgiler dikkate alınır,sa,

⁶⁶ FURÛZANFER, *aynı eser*, s. 159-165.

⁶⁷ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 267.

⁶⁸ FURÛZANFER, *aynı eser*, s. 165-168.

⁶⁹ Semih CEYHAN, "Mesnevî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXIX., Ankara 2004, s. 325-326.

⁷⁰ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 118-120.

⁷¹ FURÛZANFER, *aynı eser*, s. 212.

sekiz-on yıllık bir çalışmanın sonucunda eser tamamlanmıştır. FURÛZANFER her cildin bitiş tarihini vererek (I. cilt 1261, II. cilt 1265, III. ve IV. cilt 1266, V. cilt 1267, VI. cilt 1268) 1268 yılında tamamlandığını belirtmiştir⁷².

Kaynaklar Mevlânâ'nın Mesnevî'yi yazdırırken hiçbir kitaba müracaat etmediğini, eline kalem almadığını, medresede, İlgin kaplıcalarında, Konya hamamında, Meram bağlarında yani nerede aklına geldiye söylediğini ve Çelebi Hüsâmeddin'in bunları hemen kaydettiğini, hatta bazen yazmaya yetişemediğini bildirmektedir. Mevlânâ bazen geceli gündüzlü birkaç gün hiç durmadan söylemiş, bazen de aylarca susmuştur⁷³.

Mesnevî'nin her cildi tamamlandığında Mevlânâ'ya okunmuş, düzeltilecek yerleri bizzat Hüsâmeddin'e yazdırmış ve yaptığı hizmetten dolayı ciltlerin bazı bölümlerinde Hüsâmeddin'e iltifatlarda bulunmuştur. Her cildin bitiminden sonra, başına Arapça dibâceler yazılmıştır. Dibâceler Allah'a hamd ile başlamış, âyet ve hadislere yer verilmiş ve her birinde cildin içeriği hakkında bilgiler sunulmuştur⁷⁴.

Mevlânâ Celâleddin I. cildin dibacesinin ilk cümlesinde, “*Mesnevî dinin usulünün usulünün usulüdür.*” demiştir. Şârihler üç defa geçen usul kelimesini, şeriat, tarikat ve hakikat olarak yorumlamıştır.

Abdullâh-ı Devlevî'nin, “*Üç kitabın eşi yoktur. Bunlar; Kurân-ı Kerim, Buhârî-yi Şerîf ve Mesnevî'dir.*” sözü ile Molla Camî'nin “*...peygamber değildir ama kitabı vardır.*” şeklindeki yorumu, Mesnevî'nin din ve kültür hayatındaki yerini göstermesi bakımından dikkate değerdir.

Mesnevî'nin tercümeleri XVIII. yüzyıldan itibaren nazmen ve nesren yapılmaya başlamıştır. İlk tercüme Hamzavî Nahîfî Süleyman (ö. 1738) tarafından nazmen yapılmıştır. Mensur ve tam son Mesnevî tercümesi Abdülbâki GÖLPINARLI tarafından yapılmış ve 1942-1946 yılları arasında İstanbul'da bastırılmıştır.

3. Fîhi Mâ Fîh: Mevlânâ Celâleddin'in sağlığında oğlu Sultan Veled veya başka müritleri tarafından kaydedilen sohbetlerin, vefatından sonra derlenmesiyle meydana gelmiş bir kitaptır. Sohbetlerin 1247-1273 arasındaki yirmi altı yıllık bir döneme ait olduğu belirtilmektedir⁷⁵. Bazı yerlerinde Muineddin Pervâne'ye hitap edilen bu kitapta Şemseddin'in, Burhâneddin Muhakkık'ın, Salâhaddin'in söz ve ahvalinden yeri geldikçe söz

⁷² FURÛZANFER, *ayn eser*, s. 213.

⁷³ ÖNDER, *ayn eser*, s. 139-140; CEYHAN, *ayn madde*, s. 326.

⁷⁴ ÖNDER, *ayn eser*, s. 141-142; CEYHAN, *ayn madde*, s. 327.

⁷⁵ Nilgün ÇELEBİ, “Fîhi Mâ-Fîh'i Okumak”, *II. Milletlerarası Mevlânâ Kongresi*, Konya 1991, s. 125.

edilmektedir. Mevlânâ Celâleddin'in yalnız tasavvufî görüşlerini değil, dönemin önemli siyasî olaylarını da nakleden bir eserdir⁷⁶.

Eserin adı bazı yazma nüshalarda *Esrâr-ı Celîl*, *Esrârü'l-Celâliyye*, *Kitâbü'n-Nesâ'ih li Celâlidîn*, *Risâle-i Sultan Veled* gibi farklı şekillerde belirtilmiştir. Ancak daha çok *Fîhi Mâ Fîh* adıyla tanınmıştır. “İçindekiler içindedir, ondaki ondadır, ne varsa ondadır” gibi anlamlara gelen bu ifadenin, Muhyiddin Arabî'nin *el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye*'sinde yer alan “*Kitâbü'n Fîhi mâ fîh*” ifadesinden alındığını söyleyenler vardır⁷⁷. FURÛZANFER, *Mesnevî*'de yer alan , “*Yer ve gök nur ile doldu, onların hepsi makalâtta söylenmiş oldu*” mısrasındaki makalât kelimesiyle bu esere işaret edildiğini ileri sürmüştür⁷⁸.

Eser altısı Arapça, diğerleri Farsça olmak üzere yaklaşık yetmiş beş bölümden meydana gelmiştir. Bölümler bir âyet veya hadisin yorumuyla ya da Mevlânâ'ya sorulan bir soru ile, bazen de güncel bir olaya temasla başlamaktadır. Eserde tasavvufî menkıbeler, klasik Şark hikayeleri, efsaneler malzeme olarak kullanılmış, Moğolların zulmü dile getirilmiş ve mağlup olacaklarına işaret edilmiştir⁷⁹.

4. Mektûbât: Mevlânâ'nın çeşitli vesilelerle ve çoğu birisini tavsiye etmek veya birinin derdine derman olmak için yazılmış; daha doğrusu kendi tarafından söylenip yazdırılmış olan 147 adet mektubun toplanmasından meydana gelmiştir⁸⁰.

Mevlânâ'nın mektuplarını ilk kez. Nafiz UZLUK, 1937'de İstanbul'da neşretmiştir. Eser, Abdülbâki GÖLPINARLI tarafından altı yazma nüshası değerlendirilerek, Konya Mevlânâ Müzesi'ndeki 79 no'da kayıtlı bir nüsha (istinsah tarihi 1351-1354) esas alınmış ve karşılaştırmalı olarak tercüme edilmiştir. Yirmi üç sayfalık bir sunuş yazan GÖLPINARLI, mektuplarda ismi geçen şahıslar hakkında da bilgiler vermiştir. Kitap 1963'de İstanbul'da yayınlanmıştır.

5. Mecâlis-i Seb'a: Mevlânâ'nın yedi vaazının, herhalde vaaz esnasında not edilmesiyle meydana gelmiş bir eserdir.

Eser ilk olarak “*Mevlânâ'nın Yedi Öğüdü*” adıyla tercüme edilmiş ve Farsça metniyle birlikte 1937'de yayınlanmıştır. Farsça metnini Nafiz UZLUK'un, tercümesini ise M. Hulûsi KARADENİZ'in yapıp Ahmed Remzi AKYÜREK'in gözden geçirdiği bu neşir, tercümedeki bazı yanlışlıklarından dolayı eleştirilmiştir. Eser Abdülbâki GÖLPINARLI tarafından tekrar

⁷⁶ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 268; ÖNDER, *aynı eser*, s. 150.

⁷⁷ Mehmet DEMİRCİ, “Fîhi Mâ Fîh”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XIII., İstanbul 1996, s. 59.

⁷⁸ FURÛZANFER, *aynı eser*, s. 132.

⁷⁹ DEMİRCİ, *aynı yer*.

⁸⁰ GÖLPINARLI, *aynı yer*.

tercüme edilmiş, açıklama ve indekslerle birlikte 1965'te Konya'da 138 sayfa olarak yayınlanmıştır. Bu tercüme 1994'de İstanbul'da 143 sayfa olarak tekrar basılmıştır.

Mevlânâ Celâleddin'e, yazmadığı halde isnat edilen başka eserler de vardır. Bunların ayrıntısına girilmeden sadece isimlerini vermekle yetinilecektir:

1. Tıraş-nâme (75 beyitlik bir mesnevîdir.)
2. Aşk-nâme (94 beyitlik bir mesnevîdir.)
3. Risâle-i Âfâk-ı Enfûs (72 beyitlik bir kasîdedir.)
4. Mensur Âfâk-ı Enfûs
5. Risâle-i Akâid (16 sayfa mensur bir eserdir.)

II. MEVLÂNÂ'DAN SONRA MEVLEVİLİK

Mevlânâ Celâleddin'in, bir tarikat kurucusu olmadığı ileri sürülür. Çünkü Mevlânâ'nın yolunda şeyhlik, dervişlik, dereceler, tören, hususî giyim ve tekke yoktur. Onun zamanında bu yola girenler, sakalından, bıyığından, saçından ve iki kaşının arasından makasla biraz kıl kesilerek gayet basit bir tarzda kabul olunmuştur.

Mevlânâ'dan sonra daha önce değinildiği üzere Mevlânâ soyundan olmayan Hüsâmeddin kutup sayılmıştır. Fakat Hüsâmeddin'den sonra Sultan Veled'in bu makama geçmesi, türbenin ve bu suretle tekkenin kurulması, Sultan Veled'den sonra oğlu Ulu Ârif Çelebi'nin, ondan sonra da birbiri ardınca iki kardeşinin Mevlevîliği temsil etmeleri, Konya'daki tekkede Mevlânâ soyuna mahsus bir makamın icadına sebep olmuştur. Zamanla tarikat esasları da belirmiş ve yol, Mevlânâ döneminden çok daha farklı bir hal almıştır.

Sultan Veled Dönemi

Mevlevîlerce tarikatın kurucusu sayılan Sultan Veled, 623 Rebûlahirinin 25. Cuma günü (24 Nisan 1226) Larende'de, Semerkant'lı Şerefeddin kızı Gevher Hatun'dan doğmuştur. İlk eğitimi babasından almış, yazı yazmayı ondan öğrenmiştir. Belli bir yaşa geldikten sonra kardeşi Alâeddin'le birlikte Şam'a gönderilmiş, öğrenimini ilerletmiş ve Arapça'yı, bu dille şiir yazacak kadar öğrenmiştir. Çocukluğundan itibaren, babasının bulunduğu toplantılara, sohbetlere, ilim meclislerine katılmış ve Mevlânâ'nın yanından ayrılmamıştır⁸¹. Yirmi yaşlarında iken babasından halvete girmek ve kırk gün çile çıkarmak için izin istemiştir. Mevlânâ bunların İsa ve Musa şeriatından olduğunu, bu unsurların İslâmiyet'te yer olmadığını söylemiş, fakat Sultan Veled'in ısrarı karşısında isteksizce kabul etmiştir⁸².

⁸¹ Hüseyin AYAN, "Sultan Veled'in Ma'ârif'inden Hareketle Mevlânâ", *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi – Bildiriler*, Konya 2004, s. 73-75.

⁸² Abdülbâki GÖLPINARLI, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, (2. Baskı), İstanbul 1983, s. 39-40.

Sultan Veled 1284'te Çelebi Hüsâmeddin'i kaybedince, halkın ısrarları sonucunda resmen şeyhlik makamına geçmiştir. Ancak kendisini tam olarak olgun görmediğinden manevî şeyh olarak Şeyh Bektemüroğlu Kerîmeddin'e bağlanmıştır. Yedi yıl bu şeyhin manevî vesayeti altında kalmıştır. Sultan Veled'in bir şiirinden anlaşıldığı kadarıyla, şeyh halk nezdinde alelâde birisidir, ancak Veled için irfan dolu bir insandır. Şeyh Kerîmeddin 1292'de vefat etmiş ve türbedeki mezarlığın sol tarafına gömülmüştür. Bu tarih Mevlevîlik için önemlidir. Zira bundan sonra maddî ve manevî hakimiyet Mevlânâ soyunda toplanmıştır⁸³. Sultan Veled'in şeyh olduğu dönemde müritlerin sayısı artmış, uzak şehirlere bile halifeler gönderilmiştir. Babası zamanında bir fikir halinde bulunan, bir tarikat olarak kurulmamış olan Mevlevîliği babası adına kurmaya, etrafa gönderdiği halifelerle bu mesleği yaymaya koyulmuştur. Sultan Veled, mistik bir zihniyete sahiptir. Rüyalar, kerametler onun fikir hayatında daima etkilidir. Merasime de çok bağlıdır.

Sultan Veled, 712 yılı Recebinin onuncu cumartesi gecesini (11 Kasım 1312), seksen altı yaşında vefat etmiştir. Babasının sağ tarafına defnedilmiştir⁸⁴.

Sultan Veled'in Eserleri

Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik'te en çok eser verenlerden biri Sultan Veled'dir. Ona ait eserler; *Dîvân*, *İbtidâ-nâme*, *Rebâb-nâme*, *İntihâ-nâme* ve *Ma'ârif* tir.

III. MEVLEVİLİKTE ÇELEBİLER DÖNEMİ

Çelebi kelimesinin kökeni konusunda farklı görüşler vardır. İbn-i Kemal ve Hasan Kâfi, kelimenin Türkmen dilinde Allah'ın isimlerinden olan "*çalap*"tan geldiği görüşündedir. Bunlara göre çalabînin yani Allah'a mensup, Allah'a bağlı anlamındaki bu kelimenin telaffuzu zamanla incelenerek çelebi şekline dönüşmüştür. İbn-i Batuta ise, çelebinin Anadolu'da efendi, beyzâde anlamında kullanıldığını belirtmiştir. Osmanlılarda özellikle XIV. yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar kültürlü, yüksek tabakaya mensup olanlar, ilmiye ricali, divan şairleri, kalem erbabı, divan-ı hümayun katipleri gibi okumuş, bilgili kimselere ve özellikle Konya Âsitanesi'ndeki postnişinlere bu unvan verilmiştir⁸⁵.

Mevleviyye tarikatında ilk olarak çelebi adını taşıyan Mevlânâ'nın halefi Hüsâmeddin olmuştur. Ulu Ârif Çelebi'den itibaren Mevlânâ soyundan olanlara çelebi, tarikatı temsil eden makama çelebilik, bu makamda oturana ise makam çelebisi veya çelebi efendi denmiştir⁸⁶.

⁸³ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 31-33; Hülya KÜÇÜK, "Sultan Veled'in *İbtidâ-Nâme*'sine Göre Mevlevî Halifeleri", *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi – Bildiriler*, Konya 2004, s. 89.

⁸⁴ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 43.

⁸⁵ Mehmet İPŞİRLİ, "Çelebi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, VIII., İstanbul 1993, s. 259.

⁸⁶ Celaeddin ÇELEBİ, "Çelebi Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, VIII., İstanbul 1993, s. 261.

Tarikatın ilk dönemlerinde hayatta bulunan çelebi efendinin, kendisinden sonra makama geçecek olan kişiye hilafet vermesi, diğer çelebiler arasında çıkabilecek ihtilafı önlemiştir. Yine bu dönemde çelebi efendi Mevlânâ'nın maddî ve manevî varisi olarak büyük kabul ve onay görmüştür. Mevlevîliğin teşekkül edip yayılmasından sonraki dönemlerde çelebi efendilerin manevî nüfuzlarının giderek azalması, Mevlânâ soyu arasına giren rekabet ve makam hırsı, Konya dışındaki Mevlevî tekkelerinde çelebi efendilerden daha üstün nitelikli ve etkili şeyhlerin yetişmesi ve onların kutup olarak kabul edilmesi ile çelebilik makamının nüfuz sahası daralmıştır. Çelebi efendi tarikatın sadece maddî teşkilatında lider sayılmıştır⁸⁷.

Soyu baba tarafından Mevlânâ'ya ulaşan çelebilere “*zükur çelebi*”, ana tarafından ulaşan çelebilere “*inas çelebi*” adı verilmiştir. Çelebi efendi olabilmek için zükur çelebi olmak şartı vardır. Ana tarafından çelebilik makamına gelebilmiş tek kişi, Ebubekir Çelebi'nin yerine geçen Ârif Çelebi (ö.1640)'dir⁸⁸.

İlk dönemlerde çelebilik, âdeta babadan oğla geçen bir makamdır. Çelebiler arasında anlaşmazlıkların ortaya çıkışından ve Mevlevîliğin siyasî iktidara bağlı bir kurum haline gelişinden sonra, çelebilik makamına tayin padişah iradesiyle gerçekleşir olmuştur. 1868'de Meclis-i Meşâyih'in kurulmasından sonra usul biraz daha değişmiştir. Artık çelebilik makamına aday kişi, tayin teklifini şeyhülislamlığa arz etmekte, şeyhülislamın tasdikinden sonra padişah irâdesi çıkmakta ve çelebi efendiye tebliğ edilmektedir⁸⁹.

Devlet protokolünde kazaskerlere eşit statüde bulunan çelebi efendinin resmî yazışmalardaki lakabı “*reşâdetlü*”dür. II. Abdülahamid döneminde, bu kelimenin veliaht Reşad Efendi'yi hatırlatması ve onun da Mevlevî muhibbi olması idareyi kuşkulandırmış; ilmiyeden olanlara verilen “*fazîletlü*” lakabı, çelebilere de tevcih olunmuştur. Ayrıca çelebilerle diğer şeyhlerin mühürlerinde yer alan “... *dergâh-ı postnişîn*” tabiri kaldırılmış ve “... *seccâde-nişîn*” tabiri kullanılmaya başlanmıştır⁹⁰.

Kaynaklarda Osmanlı Devleti hükümdarlarının ana tarafından çelebi olduğu ileri sürülmüştür. Buna göre, Sultan Veled'i kızı Mutahhara Hatun Germiyanoglu Mehmed Bey'le evlenmiştir. Bu evlilikten dünyaya gelen Süleyman Şah, babası ölünce tahta oturmuştur. Osmanlı hükümdarı ile iyi ilişkiler içinde olan bu bey, kızı Devlet Hatun'u 1381'de Yıldırım

⁸⁷ ÇELEBİ, *aynı madde*, s. 261-262.

⁸⁸ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 367; ÇELEBİ, *aynı madde*, s. 262.

⁸⁹ GÖLPINARLI, *aynı yer*; ÇELEBİ, *aynı yer*.

⁹⁰ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 278.

Bâyezid'le nikahlamıştır. Bu evlilikten dünyaya gelen erkek çocuklar çelevi diye anılmıştır. Böylece Osmanlı sülalesi, Mevlânâ soyuyla akraba olmuştur⁹¹.

Mevlevî Postnişin Çelebilerinin Listesi

Adı	Hangi Tarihte Şeyh Olduğu
1. Mevlânâ Celâleddin (ö. 1273)	--
2. Hüsâmeddin Çelebi (ö. 1284)	1273
3. Sultan Veled (ö. 1312)	1284
4. Ulu Ârif Çelebi (ö. 1319)	1312
5. Şemseddin Âbid Çelebi (ö. 1338)	1319
6. Hüsâmeddin Vâcid Çelebi (ö. 1342)	1338
7. Emîr Âlim Çelebi (ö. 1350)	1342
8. Muzafferüddin Çelebi (ö. 1368)	1350
9. II. Emir Âlim Çelebi (ö. 1395)	1368
10. II. Mehmed Emîr Ârif Ç. (ö. 1421)	1395
11. II. Emîr Âdil Çelebi (ö. 1460)	1421
12. Cemâleddin Çelebi (ö. 1509)	1460
13. Hüsrev Çelebi (ö. 1561)	1509
14. Ferruh Çelebi (ö. 1601)	1561
15. I. Bostan Çelebi (ö. 1630)	1601
16. Ebûbekir Çelebi (ö. 1640)	1630
17. III. Mehmed Ârif Çelebi (ö. 1642)	1640
18. Pîr Hüseyin Çelebi (ö. 1666)	1642
19. I. Abdülhalim Çelebi (ö. 1679)	1666
20. II. Hacı Bostan Çelebi (ö. 1705)	1679
21. I. Mehmed Sadreddin Çelebi (ö. 1711)	1705
22. IV. Mehmed Ârif Çelebi (ö. 1746)	1711
23. II. Hacı Ebûbekir Çelebi (ö. 1785)	1746
24. Hacı Mehmed Emin Çelebi (ö. 1815)	1785
25. Mehmed Said hemdem çelevi (ö. 1859)	1815
26. II. Mahmud Sadreddin Çelebi (ö. 1881)	1859
27. İbrahim Fahreddin çelevi (ö. 1882)	1881
28. Mustafa Saffet Çelebi (ö.1887)	1882
29. Abdülvâhid Çelebi (ö. 1907)	1887
30. II. Abdülhalim Çelebi (ö. 1925) (birinci defa)	1907
31. Veled Çelebi (İzbudak) (ö. 1950)	1910
32. II. Abdülhalim Çelebi (ikinci defa)	1918
33. Âmil Çelebi (ö. 1920)	1919
34. II. Abdülhalim Çelebi (üçüncü defa)	1920
35. Mehmed Bâkır Çelebi (ö. 1944)	1925
36. Şemsülvâhid Çelebi (ö. 1971)	1944

Konya Çelebilerinden Başka Mevlevîliği Yayan Şeyhler

Çelebi Hüsâmeddin ve Sultan Veled'le bünyeleşip Ulu Ârif Çelebi'yle yayılmaya başlayan Mevlevîlik'te, Konya çelebilerinden başka, onlar kadar hatta onlardan daha nüfuzlu Mevlevî şeyhleri tarafından temsil edilmiştir. Burada konunun uzunluğundan dolayı ayrıntıya girilmeyecektir.

⁹¹ Mehmet ÖNDER, "Tarih Boyunca Mevlâna Soy-Fatih Sultan Mehmed Mevlâna'nın Altıncı Göbekten Torunudur", *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi – Bildiriler*, Konya 2004, s. 71-72.

IV. MEVLEVÎLİĞİN HALK TARAFINDAN KABULÜ, SİYASAL VE SOSYAL ALANDA ETKİLERİ

Mevlânâ Celâleddin zamanında muhib olanlar, özellikle sanatkârlar ve işçilerdir. Kendi emeğiyle yaşayan halk tabakasına o da alın teri döküp helal olan yoldan kazançlarını sağlamalarını, dilenmemelerini tavsiye etmiştir. Hatta o dönemde her dede, hücrelerinde uzmanlığı dahilinde olan işiyle meşgul olmuş, ürettiklerini satmış, parasını dergaha getirmiş ve para beraber sarf edilmiştir.

Mevlânâ'dan sonra, Sultan Veled'in vakıflarla yükselttiği dergâha ilgi artmıştır. Ulu Ârif Çelebi'nin biraz Mevlânâ'yı hatırlatan biraz da insanî istekleri kamçıl原因an coşkunluğu halkın Mevlevîliğe eğilimini sağlamıştır. İlk dönemde tekkeler beyler, paşalar, sultanlar tarafından değil, bizzat Mevlevî halifeleri tarafından kurulmuştur. *Gülşen-i Esrâr*'da küçük kasabalarda bile mevlevîhaneler olduğu ve bugünkü Alevî köyleri gibi, Muğla'da, Kütahya'da, Karahisar'da, Bursa'da, Selçuk'ta bütün halkı Mevlevî olan köylerin varlığı bildirilmektedir. XV. ve XVI. yüzyıllarda Ârif Çelebi meşrebini benimseyen Mevlevî şeyhleri, başta Dîvâne Mehmed Çelebi olmak üzere, geniş ölçüde ve toplu halde seyahat etmişler ve fikirlerini, yollarını her kesimden insana duyurmuşlardır⁹².

GÖLPINARLI, Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerindeki hükümdarlarının mesela II. Murad ve II. Mehmed'in, Mevlevîleri bir kudret olarak görmediklerini ve bu tarikata önem vermediklerini; ancak XV. ve XVI. yüzyıllarda Anadolu'da ve özellikle Rumeli'de Şîî-Bâtınî cereyanlar karşısında Mevlevîlere itibar edildiğini ve XVII. yüzyıldan itibaren Mevlevîliğin bir devlet kurumu haline geldiğini ileri sürmüştür⁹³. Ancak Yunan Makedonyası'ndaki Serez'de, 1387'de vefat eden Vezir-i âzam Çandarlı Hayreddin Paşa adına oğlu Ali Paşa tarafından bir Mevlevî zâviyesi inşa edildiği ve hayli zengin vakıflar bağlandığı, 1795 tarihli çelebi arzına dayanılarak ortaya konulmuştur. İçkiye düşkünlüğü ile tanınan Yıldırım Bâyezid'in ve onu sefahate alıştıran Çandarlı Ali Paşa'nın da Mevlevî olabileceği, dolayısıyla Osmanlı devlet adamlarının kuruluş döneminde de Mevlevîlere itibar ettiği fikrinin çıkarılabileceği ileri sürülmüştür⁹⁴.

Diğer taraftan XVII. yüzyılda Mevlevîliğin bir devlet kurumu haline gelmesi, tarikatın bürokrasideki nüfuzu dikkate alındığında doğru bir görüş olmakla birlikte, zaman itibarıyla hayli geç bir tarihe işaret etmektedir. Esasında Mevlevîlik devlet kurumu olma niteliğini II.

⁹² GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 244-247.

⁹³ aynı yazar, *aynı eser*, s. 269.

⁹⁴ Nejat GÖYÜNÇ, "Mevlevîlik ve Sosyal Hayat", *II. Milletlerarası Mevlânâ Kongresi*, Konya 1991, s. 96-97.

Bâyezid döneminde elde ettiği idarî ve hukukî haklar çerçevesinde kazanmış ve Osmanlı coğrafyasında aracı kurumlardan birisi olmuştur.

Mevlevîliğe bir devlet kurumu niteliği kazandıran siyasî ve sosyal dinamikleri anlayabilmek için, öncelikle Ulu Ârif Çelebi'nin XIV. yüzyıl başlarında gerçekleştirdiği seyahatleri gözden geçirmek gerekmektedir. Çelebi, babası Sultan Veled'in sağlığında, Moğol hakimiyeti altında olan doğu topraklarına gitmiş ve İlhanlı başkenti Sultaniye'de önde gelen devlet adamlarıyla görüşmüştür. Mevlevîliğin kurumlaşması açısından asıl önem taşıyan seyahatler ise, Sultan Veled'in ölümünden sonra Türkmen beyliklerine yapılanlardır.

Kastamonu, Denizli, Kütahya ve Birgi gibi önemli beylik merkezlerini içine alan bu seyahatlerde Ulu Ârif Çelebi'nin muhatabı sıradan halk değil, beylik aristokrasisini temsil edenlerdir. Beylerin pek çoğu Mevlevîliğe intisap etmiş ve Konya dışında örgütlenme merkezlerinin temelleri atılmıştır. Çelebi, bu seyahatlerde kendisini Mevlânâ soyunun temsilcisi olarak tanıtmış ve mensubu bulunduğu aileyi, dinî otoriteye sahip bir hanedan olarak tanımlamıştır. Bu tanım, Mevlevîliğin kurumlaşma sürecindeki ilk basamağı, yani tarikatın merkezîyetçi yönetim modeline göre düzenlenmiş hiyerarşik yapısını yansıtmaktadır. Yani tarikat, çelebilik makamının koruyucu şemsiyesi altında şekillenerek kendisini, siyasî kadroları dinî açıdan meşrulaştırma yetkisiyle donatılmış bir toplumsal kurum kimliği ile yansıtmaktadır. Bu meşrulaştırma yetkisinin dayandığı bazı ideolojik motifler vardır. Bunlardan ilki, kırsal karakterini hızla kaybederek şehir merkezlerine yönelen Türkmen beylerinin yeni yaşam tarzına uygun Sünnî İslâm yorumudur. Diğeri ise gaza ideolojisidir. Zaten gaza ideolojisini siyasî ve dinî motivasyon aracı olarak kullanan ilk Mevlevî, Sultan Veled'dir⁹⁵.

Tarikatın, Osmanlı yönetimiyle ilişkileri ise II. Bâyezid'e kadar istikrarlı bir çizgi takip etmemektedir. Daha önce belirtildiği üzere, I. Bâyezid döneminde Serez'de küçük bir zâviye açılmış ve 1436'da II. Murad'ın girişimiyle ilk mevlevîhane Edirne'de faaliyete girmiştir. II. Mehmed döneminde ise, tarikatla devletin bağlantısı hemen hiç yoktur. Mevlevîliğin, Osmanlı yönetiminin siyasî rakiplerinden Karamanoğulları ile kurduğu yakın ilişki ve çelebi ailesinin verdiği hanedan görüntüsü, II. Mehmed tarafından hoş karşılanmamıştır.

II. Bâyezid'in tahta geçmesiyle Osmanlı kamu yönetiminde yeni bir anlayış gelişmiştir. Bu anlayış, yerel güç odaklarına devletin kontrolü altında bulunmak şartıyla, kısmî faaliyet özgürlüğü tanımak ve böylece taşradaki denetimini bu aracı kurumlarla gerçekleştirmektir. Bu aracı kurumlar başta tarikatlar olmak üzere yerel nüfuza sahip ayanlar, eşraf aileleri ve

⁹⁵ Ekrem İŞİN, "Modernleşme Çağında Mevlevîlik: Siyaset, İdeoloji ve Örgütlenme", *X. Milli Mevlâna Kongresi (Tebliğler-I)*, Konya 2002, s. 227-230.

bunların kontrolündeki aşiretlerdir. Bu anlayış, geleneksel siyasî otoriteyi tamamen padişahın kişiliğinde toplama ilkesiyle çelişir gözükmektedir. Ancak bu sorun, vakıflar devreye sokularak aşılmıştır. Maddî yardımda bulunan ve hayatîyetlerini sürdürmelerine destek olan devlet, bir kurum olarak tarikatları denetimi altına almıştır⁹⁶. Sonuç Mevlevîlik açısından da memnuniyet vericidir. Zira iktisadî pek çok ayrıcalık tanınmıştır. Vergi muafiyeti getirilmiş, merkezden düzenli nakdî yardımlar gönderilmiş ve vakıfların kapsamı genişletilmiştir. Vakıf arazisi olarak tahsis edilmiş yerleşim alanlarından toplanan avâırız-ı divâniye ve tekâlif-i örfiye çeşitlik makamına bırakılmıştır. Konya’da Türbe mahallesinden alınan adet-i ağnam, türbe vakfına verilmiştir. Bâd u hava ve resm-i arus vergileri de Konya Âsîtânesi’nin gelirleri arasına katılmıştır. Yılın belli dönemlerinde de şem-i revgan, tıraş bahası ve taamiyye adıyla dergaha çeşitli yardımlar yapılmıştır⁹⁷. Tez konumuz olan mecmuada da bu maddî ihسانlardan sıkça söz edilmektedir.

Bütün bu ayrıcalıklarla yüksek zümreye mal olan Mevlevîlik, yavaş yavaş halktan kopmuş ve bir bakıma hayatîyeti sönmüştür. Mevlânâ zamanındaki heyecanı, üretkenliğini kaybetmiştir. Vakıflarla birlikte parazit bir zümre yetişmiştir. İşi gücü bırakıp hazır yemek ve sadece ibadetle vakit geçirmek İslâmiyet’te yeri olmayan bir anlayıştır. Başlangıçta da söylenildiği gibi Mevlânâ’nın tavsiyesi de kesinlikle bu yönde değildir. Zaten vakıflar zamanla Mevlevîler arasında geçimsizlik sebebi olmuş ve meşihat makamı kurulmuştur. Çelebilerin tayini şeyhülislamın müdahalesine ve padişah iradesine bağlı hale gelmiştir. Yani Mevlânâ ideolojisi vakfa bağlanmış, belli bir gruba mal edilmiştir.

Mevleviyye tarikatı, kazanmış olduğu bu ayrıcalıkları XVIII. yüzyılda kaybetme tehlikesiyle yüz yüze gelmiştir. Dönemin padişahı III. Selim eğitim, hukuk, maliye ve bürokrasi alanlarında bir bütünlük sağlamak istemiştir. Katı bir merkezîyetçiliğe yönelen yönetim, tarikatlara tanıdığı bazı yetki ve muafiyetleri kısıtlama yönüne gitmiştir. Mevlevî olan III. Selim’in yeniliklerine ilk tepki, Mevleviyye tarikatından gelmiştir. Çelebi makamında oturan Mehmed Emin Çelebi, Evkâf-ı Celâliyye’nin Dârüssaade ağasının nezaretine verilerek fiilen merkezî yönetim kontrolüne geçmesine karşı çıkmış ve vergi muafiyetini kaybetme tehlikesiyle karşılaşınca, nizâm-ı cedite tavır almıştır. III. Selim kendisi de Mevlevî olduğu için Çelebi’ye karşı bir muamelede bulunmamıştır⁹⁸. Bu konuda devletin aldığı tedbir daha akıllıcadır. Konya’daki bu tepki hareketine karşı, Mevlevî olan bazı şeyh aileleri, özellikle İstanbul’dakiler, çeşitlik makamına rağmen güçlendirilmiştir. Kasımpaşa

⁹⁶ İŞİN, aynı makale, s. 230-231.

⁹⁷ GÖLPINARLI, aynı eser, s. 247, 248, 254-256, 258-260.

⁹⁸ aynı eser, *aynı eser*, s. 249; Barihüda TANRIKORUR, “Mevleviyye”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXIX., Ankara 2004, s. 470.

Mevlevîhanesi'nin kurucusu Sırrî Abdî Dede'ye mensup şeyh ailesi ve Yenikapı Mevlevîhanesi meşihatını üstlenen Ebubekir Dede ailesi örnek olarak gösterilebilir. Bu aileler İttihat ve Terakki ile yakın ilişkiler kurmuş ve meşrutiyet hareketlerine destek vermiştir. II. Abdülhamid'in tahta geçişiyle bu aileler üzerinde yoğunlaşan baskılar, ikinci kez meşrutiyetin ilanına kadar devam etmiştir⁹⁹.

Mevlevîler, hemen her dönemde iktidarla uyumlu davranıp varlıklarını XX. yüzyıla kadar sürdürmeyi başarmışlardır.

V. MEVLEVÎ TEKKELERİ

Mevlevîliğin teşkilatlanmasında en önemli etken Mevlevî tekkeleridir. İlk kurulan tekke, sonradan kurulan bütün tekkelerin merkezi olan ve “*âsitâne, huzûr, huzûr-ı pîr*” adlarıyla anılan Konya'daki Mevlânâ dergahıdır. Bu dergâh, Konya kalesinin At Pazarı kapısı dışında küçük bir tepenin üzerinde kurulmuştur. Esasında Bahâeddin Veled'in bu tepeye defni ile teşekkül etmeye başlayan bu yapıya, Mevlânâ Celâleddin'in sağlığında, Emir Tâcedin Mu'tez tarafından birkaç oda eklenmiş ve küçük bir zâviye görünümü kazanmıştır. Ancak önemli bir mekan ve bir tarikat merkezi haline gelmesi, Mevlânâ'nın 17 Aralık 1273'de vefatından sonradır. III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in hükümdarlığı sırasında, Alâmeddin Kayser, Muineddin Pervâne ve eşi Gürcü Hatun'un gayretleri ile Mevlânâ'nın kabri üzerine kubbeli, büyük bir türbe yapılmış ve zamanla büyük bir tekke halini almıştır¹⁰⁰.

Mevlevî tekkeleri genellikle şehir dışına yapılmıştır. Mevlevîlerin, tarikattan anlamaz softa takımından, şehir gürültüsünden ve maddî hayattan uzak kalmak için böyle bir yola başvurdukları düşünülebilir. Ancak kuruluşun sonraki dönemlerde, çevresine yapılan birtakım sosyal ve ticarî yapılarla, dergahların bulunduğu yer şehrin en işlek semti haline gelmiştir. Nitekim mevlevîhanelerin merkezi olan Konya'da, Kanunî Sultan Süleyman tarafından 1555'te, günümüzde Selimiye olarak bilinen Süleymaniye Camii inşa ettirilmiştir. II. Selim ise bu caminin kuzeyine büyük bir imaret yaptırmış, dışarıdan Konya'ya gelen yolcuların dergahın yakınında misafir olarak kalmalarını sağlamıştır¹⁰¹.

Konya'daki Mevlânâ Dergâhı, Edirne, Tire ve Galata Mevlevîhaneleri haricinde diğer tekkeler oldukça sade yapılarıdır. Kaynaklara göre bu sadelik, iddiadan ve gösterişten uzak tasavvuf anlayışının; tevazuyu, gösteriş ve israftan kaçınmayı telkin eden terbiye sisteminin bir göstergesidir. Buna rağmen tekkelerin bazı bölümlerinde süslemeler vardır. İbadet ve

⁹⁹ İŞİN, *aynı makale*, s. 232-235.

¹⁰⁰ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 330; KÜÇÜKDAĞ, *Türk Tasavvuf Araştırmaları*, Konya 2005, s. 177-178; Hasan ÖZÖNDER, “Mevlevîlik ve Mevlevîhaneler'in Kültür Hayatımızdaki Yeri”, *Mevlânâ Güldestesi-6*, Konya 1996, s. 94-95.

¹⁰¹ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 340-341; KÜÇÜKDAĞ, *aynı eser*, s. 204, 205, 247.

âyinlerin yapıldığı kısımlar, türbeler, meydan-ı şerif, selâmlık ve harem bölümleri bunlardandır. Hücreler, matbah, kiler ve somathane gibi bölümlerde ise süsleme neredeyse hiç yok gibidir¹⁰².

Mevlevî tekkeleri büyüklüklerine göre âsitâne veya zâviye olarak adlandırılmaktadır. Farsça'da “*kapı eşiği, kapı dibi, eşik yanı*” gibi anlamlara gelen âstan kelimesi, Türkçe'de âstâne veya âsitâne olarak telaffuz edilmiştir. Bir tarikatın veya tarikat kolunun merkezi olan, tam teşekküllü tekkeler için kullanılan bir terimdir. Osmanlı ülkesinde XVI. yüzyıldan itibaren yaygınlık kazandığı ve bütün tarikatların terminolojisinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Genellikle merkezi oldukları tarikatın veya tarikat kolunun kurucusu mutasavvıfların türbelerini barındırdıkları için âsitânelere “*pîr evi, makam-ı pîr, huzûr-ı pîr, âsitâne-i pîr*” gibi adlar verilmiştir. Saltanat ve hilafet merkezi olması sebebiyle Mevlevîlik de dahil bütün tarikatların İstanbul'da çok sayıda âsitânesi mevcuttur. Bu âsitâneler kaynaklarda “*pişvây-ı tarikat-ı âliye-i ...*” başlığı altında zikredilmiştir¹⁰³.

Âsitânelere bağlı daha küçük kapsamlı tekkelere de genellikle zâviye denilmiştir. Bucak, köşe, misafirhane gibi anlamlar taşıyan bu tarikat yapısı, dervişler için geçici süreli bir konaklama yeridir. Ayrıca içinde bir tarikat büyüğünün türbesi vardır. Âsitânelerin en önemli farkı, binbir günlük çilenin çıkarıldığı yani dervişlerin yetiştirildiği yer olmasıdır. Zâviyelerde bu mümkün değildir, sadece semâ vardır¹⁰⁴.

Osmanlı topraklarında Mevlevîlerin yetmiş altı zâviyesi ve on dört âsitânesi mevcuttur. Konya'daki Âsitâne-i Aliye de denen dergahtan başka Bursa, Eskişehir, Gelibolu, Halep, Kastamonu, Karahisar, Kütahya, Manisa, Mısır, Yenişehir ve İstanbul'da da âsitâneler vardır. İstanbul'daki beş Mevlevî tekkesinden dördü âsitânedir. Konya'dan sonra âsitâneler içinde birinci derecede Karahisar, ikinci derecede Manisa ve Halep dergahları gelmektedir. Zaviyeler içinde ise en önemlisi, Mevlânâ'nın annesinin medfun olduğu Karaman tekkesidir¹⁰⁵. Özellikle son zamanlarda, tıpkı Osmanlı şehzadelerinde olduğu gibi, makama geçecek çelebi Manisa şeyliğine tayin edilmiştir.

Kuşkusuz yedi sekiz asırlık geçmişi bulunan Mevlevî tarikatı, bu araştırmada eksiksiz olarak ele alınamamıştır. Yapılanlar daha çok bir başlangıcın sunumudur. Teze kaynaklık eden mecmuanın transkripsiyonu aşağıda verilmiştir.

¹⁰² Nilgün AÇIK, “Mevlânâ ve Mevlevî Tarikatının Eğiticiliği”, *III. Uluslar Arası Mevlâna Kongresi – Bildiriler*, Konya 2004, s. 107-108.

¹⁰³ M. Baha TANMAN, “Âsitâne”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, III., İstanbul 1991, s. 485-486.

¹⁰⁴ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 334; ÖZÖNDER, *aynı makale*, s. 101; TANMAN, *aynı madde*, s. 486.

¹⁰⁵ GÖLPINARLI, *aynı eser*, s. 334-335; TANMAN, *aynı madde*, s. 487.

MEVLEVÎ MECMUASI

(1/1) Beher sene dervîşâna hâss olan ta‘âmiyye senedi bu üslûb üzere tahrîr oluna

Bâ‘is-i tastîr-i sened oldur ki

Bâ-hatt-ı hümâyûn şevket-makrûn post-nişîn-i hân-kâh-ı ‘aliyyesi ve nâzır-ı vakf-ı şerîfi oldığım cedd-i emcedim kutbü’l-evliyâ zuhrü’l-esfiyâ Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî kuddise sırrahu’s-sâmî efendimizin hân-kâh-ı şerîfelerinde sâkinûn fukarâ ve dervîşân-ı Mevleviyye’nin it‘âm-ı ta‘âmlarına ma‘rifet kitâbetle sarf olunmak üzere tevârîh-i muhtelifle ile bâ-berât-ı şerîf-i ‘âlî-şân eyâlet-i Karaman cizyesi mâlından senevî ihsân buyurılan onbinüçyüzkırkdörtbuçuk gurûş ve diğfer bir kıt‘a berât-ı şerîf-i ‘âlî-şân ile eyâlet-i mezkûre ‘avâriz mâlından kezâlik ta‘âmiyye olan üçbin gurûşu cem‘an onüçbinüçyüzkırkdörtbuçuk gurûşu işbu senesine mahsûben Konya emvâli sanduğundan mülhâkla hâlâ Konya (**boşluk**) ma‘rifetiyle bi’t-tamâm ahz ve kabz itdiğimi müş‘ir işbu memhûr sened i‘tâ olundu hîn-i hâcetde ibrâz buyurıla ve’s-selâm

Beher mâh virilan sened sûreti

Gurûş

556 ‘an gümrük

100 ‘an mîr-âb

656

Yalnız altıyüzellialtı gurûşdur

Konya gümrük ve mîr-âbiyyesinden bâ-berât-ı şerîf-i ‘âlî-şân cedd-i emcedim Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu’l-a‘lâ efendimizin dergâh-ı feyz iktinâhlarında sâkinûn fukarâ ve dervîşâna tahsîs buyurılan ta‘âmiyyeden işbu (**boşluk**) senesi mâhiyyesi olan ber-mûcib-i bâlâ altıyüzellialtı gurûş Konya mâl sanduğundan ahz ve kabz eylediği mübeyyen işbu sened-i makbûz tahrîr ve i‘tâ kılındı

Nakziyye-i Şubatıyyesinden kezâlik gümrükden yalnız beşyüzelli gurûş ve mîr-âbdan yüz kırk altı gurûş deyû tahrîr olundu.

(2/1)

Kimseya yok minnetim

Sensin veliyy-i ni‘metim

Bâ‘is tahrîr

(3/1)

Bâ‘is-i tastîr-i hurûf oldur ki

Bâ-irâde-i seniyye hazret-i pâdişâhâne evkâf-ı hümâyûna mülhak Mağnisa'da vâki' merhûm ve mağfûr leh İshâk Çelebi vakfı fazlasından Konya'da vâki' Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu'l-a'lâ efendimizin dergâh-ı feyz-penâhlarında sâkinûn fukarâ ve dervîşânın ta'âmiyye-i kadîmelerine zamm ve ihsân buyurulan senevî dört taksît ile evkâf-ı hümâyûn hazîne-i celîlesinden i'tâ buyurulan gelen onbin gurûşdan elli iki senesi Martından i'tibâr ile erîhan? Haziran taksîti olmak üzere ikibinbeşyüz gurûş evkâf-ı hümâyûn nâzırı devletlü efendi hazretleri tarafından ahz olunduğımı müş'ir işbu vesîka i'tâ olundu.

(3/2)

Bâ'is nemîka-ı hurûf oldur ki

Rabbımız te'âlâ hazretleri 'ömr ve ikbâl hazret-i pâdişâne rûz-efzûn buyursun Hazret-i Mevlânâ kuddesenâ sırrahu'l-a'lâ efendimizin dergâh-ı feyz-penâhlarında hazret-i meşîhatde bulunduğım hasebiyle evkâf-ı hümâyûn hazîne-i celîlesinden mâh-be-mâh ihsân buyurulan bin gurûşdan işbu elliüç senesi Muharremü'l-harâm mâhiyyesi olan bin gurûşu evkâf-ı hümâyûn nâzırı devletlü efendi hazretleri taraflarından ahz olunduğımı müş'ir işbu vesîka i'tâ olundu.

(5/1)

Âdem bu bezm-i dilârâya bir gelür

Bil kadr-i ömrini kişi dünyâya bir gelür

(6/1)

Ricâl-i Devletden Olan Ekâbire

Devletlü 'inâyetlü mürüvvetlü 'atûfetlü ve fi'l-himem kerîmi'ş-şiyem efendim sultânım (boşluk) hazretleri hemâre-i mazhar-ı ni'am-'âfiyyet ve masûn-ı cenâb-ı Rabb-i ehadiyyet olmaları da'vâtı edâ ve ikmâl kılındığı hilâlinde 'arîfesine du'â-nâme oldur ki cedd-i emcedim Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu'l-a'lâ hazretlerinin muvâcehe-i kudsiyyelerinde ed'ıyye-i hayriyyelerinde cidd ve muvâzabet üzere olduğımı ibkâsı bundan akdem.

(6/2)

Vüzerâya

Devletlü 'inâyetlü mürüvvetlü 'atûfetlü merhametlü kerîmü'ş-şiyem kesîrü'l-cûd ve'l-kerem efendim sultânım hazretleri hemâr ve cenâb-ı Hudâvend-i rahîm zât-ı mürüvvet âyât-ı kerîme's-simât âsaf-ânelerin ekdâr-ı gûneden masûn ve 'ömr-i devlet rahîmâne-i müşîrânelerin ânen fe-ânen kazâid? ve efvân eylemek da'vâtıyla 'arz-hâl-i dâ'î-yi kadîm ve hayr-hâh-ı müstedîmleri oldur ki.

(6/3)

Ricâle Diğer Gûne

Hemâre dû fakat-râz mesned-i devlet ve ikbâl ve müttekâ pîrâ-yı saffe-i câh ve iclâl olmaları da'vâtı 'arz-ı bâr-gâh hayy-ı lâ-yezâl kılındığı siyâkında 'arife-i dâ'î-yi kadîm ve hayr-hâh-ı müstedîmleri oldur ki bu def'a

(6/4) Akrânca Olan Tahrîrât

Zât-ı ‘âlîleri ârâyîş-i mesned meûned kâm-rânî ve pîrâyîş bahş-makâm-ı câh tevfiik hazret-i müste‘ân olmak da‘vâtı pür-vâsıka-ı dergâh-ı cenâb-ı İzid-yezdânî olmaları da‘vâtı nemûde-i hulûsver sâdikü’l-cinânları oldur ki.

(7/1) Şeyhü’l-İslâma

Ma‘denü’l-fazl ve’l-iz‘ân ve mecme‘ü’l-‘akıl ve’l-‘irfân ke-ennehû sıdkı mine’l-lü’lü’ü ve’l-mercân ibkâkümü’llâhı te‘âlâ vücûdüküm ‘ani’l-hariyye ve’l-harâm vec‘ale ‘ömrüküm tavîlen bi-hürmeti’l-‘izân devletlü fazîletlü kerâmetlü ‘inâyetlü ‘atûfetlü veliyyü’n-ni‘am ‘amîmü’l-lütf ve’l-kerem efendim sultânım dâm mâdâme’l-‘âlem hazretleri hemâre cenâb-ı Hudâvend için te‘âlâ şânühû ‘ammâ yekûlûn hazretleri menba‘ü’l-‘ilm ve’l-fünûn olan mübârek ve mes‘ûd ve cûd pür-cûd merhamet-nümûd-ı ‘aliyelerin kâffe-i ikdâ-gûniyye eylemek da‘vâtıyla ‘arz-hâl dâ‘î-yi kadîmleri oldur ki cedd-i emcedim diye kere(?)

ihzâr ve fakîr konmaya

Sadrîme (?) efendiler dahi ibtidâ satır yazılmayarak ba‘de siyâkda tahrîr oluna

(7/2) Mîr-i mîrâna ve Kapucı başıların pâyelisine ba‘de siyâkda tahrîr oluna

Devletlü ‘inâyetlü mürüvvetlü ‘atûfetlü fi’l-himem kerîmi’ş-şiyem efendim sultânım **(boşluk)** hazretleri hemâre cenâb-ı Rabb-i müste‘ân hazretlerinin masûn-ı samedâniyyesinde masûn ve mahfuziyyet-i ‘avn-i ‘inâyet Rabb-i ehadiyyesinde me’mûn ve kâffe-i umûr-ı devletlerinde tevfiika makrûn ve ‘ömri devlet-ikbâllerin yevmen fe yevmen mütezâid ve efzûn eylemek da‘vâtıyla hulûs-gerde dâ‘î-yi muhlisleridir ki öteden berü.

(7/3) Diğer Akrânca Tahrîrât

Hemâre mesned-edâ-yı gülşen sarây-ı sıhhat ve ikbâl ve şa‘şa‘a-i nümâ-yı erîke-i pîrâ-yı ‘âfiyyet ve iclâl olmaları da‘vâtı mesnû‘-ı bâr-gâh ihyâ ve mâlı kılındığı siyâkında sîne-i saff-hulûs ittisâfları oldur ki ez-kadîm meyânemizde der-gâr ve gûn be-gûn tezâyüdi bedîdâr olan hubb-ı meşîhat lâzimesi ...?... evsâf-ı cemîle ve ezkâ hamiyetleriyle evkât-güzâ üzere olduğu ibkâsı bu def‘a

(8/1) Sâbûn-Behâ ve Ehl-i Mürtezikalarm Vezâifi Tahvîlidir

Bâ‘is-i tahrîr-i hurûf oldur ki

Merhûm ve mağfûrun leh Murâd Paşa evkâf-ı şerîfinden cedd-i emcedim kutbü’l-evliyâ zuhrü’l-esfiyâ Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu’l-a‘lâ hâne-kâhları fukarâlarına mu‘ayyen otuz gurûş sabun behâ ve derûn-ı âsitânedede medfûn pâkize-i gevher paşâ-yı müşârun-ileyh türbesinin ehl-i mürtezikalarm altmış gurûş vezâifi işbu

binikiyüz (**boşluk**) senesi Muharremi ibtidâsından Şubatı gâyetine gelince bir senelik müctemi‘ olan doksan gurûşu hâlâ vakf-ı mûmâ-ileyhin mütevellîsi yedinden bi’t-tamâm ahz ve kabzımızı müş‘ir işbu vesîka verilmiştir ve’s-selâm.

el-Fakîr el-Fakîr es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa‘îd

‘an sülâle-i Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu’l-a‘lâ sahh

(8/2)

Sakız Cezîresinin Sûret-i Tahvîlidir

Bâ‘is-i tahrîr-i hurûf oldur ki

Sakız cezîresinde merhûm Mustafa Dede Bey nâm sâhibi’l-hayrın cedd-i emcedim kutbü’l-evliyâ zuhrü’l-esfiyâ Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu’l-a‘lâ hazretlerinin âsitâne-i feyz-i âşiyâneleri fukarâsına vakf u şart eylediği cezîre-i merkûme varoşunda Çay-ağzı nâm mahalde havz ve dolâb ve kulle ve eşcârı müstemil bağçe ve tarlanın beher sene ‘azîz-i müşârun-ileyhin Konya’da âsitâne-i şerîfelerine virilan îcâr elli gurûşu işbu binikiyüz (**boşluk**) senesine mahsûben ber-minvâl-i muharrer bağçe ve tarla müste‘cirleri tarafından tarafımıza vusûl ve ahz-ı kabzımızı müş‘ir işbu vesîka i‘tâ olunmuştur.

el-Fakîr es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa‘îd

‘an sülâle-i Hazret-i Mevlânâ

kuddise sırrahu’l-a‘lâ sahh

(9/1)

Sûret-i tahvîl-i destâr-behâ

Gurûş

Bâ‘is terkîm-i hurûf oldur ki

562,5 Yalnız beş yüz altmış iki buçuk gurûşdur

Medîne-i Konya’da medfûn olan cedd-i es‘adım Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu’l-a‘lâ evlâd-ı zükûrına şurût olarak bâ-berât-ı şerîf-i ‘âlî-şân Lârende tamga ve ihtisâb mukâta‘ası mâlından destâr-behâ nâmıyla alına gelan binbeşyüz gurûş meblağdan devletlü ‘Ali Râif Efendi hazretleri hissesi olarak ber-mûcib-i bâlâ yalnız beşyüzaltmışiki buçuk gurûşu işbu elli senesine mahsûben mukâta‘a-i mezkûr mültezimi (**boşluk**) Ağa tarafından bi’t-tamâm ahz ve kabz eylediğimi mübeyyin işbu ‘ilm ü haber terkîm ve i‘tâ olunmuştur.

el-Fakîr eş-Şeyh Mehmed Sa‘îd

‘an sülâle-i Hazret-i Mevlânâ

kuddise sırrahu’l-a‘lâ sahh

(9/2) **Lârende mukâta‘asından destâr-behâ Mukâta‘ası sâhiblerinin esâmi ve hisselerinin mikdâr-ı müfredâtı**

Gurûş

562,5 Devletlü ‘Ali Râif Efendi hazretleri ihtisâb mukâta‘a-i tamgâ-yı Lârende

166,5 Devletlü ‘Abdülfettâh Bey Efendi hazretleri hisse-i mukâta‘a-i mezbûr

166,5 Devletlü 'Ârif Bey Efendi hisse-i mukâta'a-i mezbûr

062,5 Sa'âdetlü 'Ali Ağa hissesi

125 Semâhatlü Nazîf Bey Efendi hazretleri hissesi

125 Fazîletlü Mehmed Efendi hazretleri hissesi

062,5 Re'fetlü Süleyman Fehîm Efendi hazretleri hissesi

118,5 Fazîletlü İsmâ'îl 'İsmet Efendi hazretleri hissesi

0111 Ricâl-i devlet-i 'aliyyeden esbak çavuş-baş devletlü 'Ali Efendi'nin mahdûm-ı mükerrerleri devletlü Râşid Bey Efendi'nin ve mühür-dârları 'Âbid Efendi'nin hissesi

---

1500

İşbu mezkûrû'l-esâmi zevâtın isimleri ve hisseleri kayd ve beyân olunarak ber-vech-i bâlâ sûret-i tahvîl misilli dokuz kıt'a tahvîl beher sene terkîm ve temhîr olunması lâzımedendir.

(10/1) Mîr-âbiyye Mukâta'asından Tahvîl ile Alınan Akçenin Eda Tahvîldir(?)

Medîne-i Konya'da âsûde ve medfûn cedd-i 'ızâmım Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu'l-'azîzin âsîtâne-i münîfelerinde sâkinûn fukarâ ve dervîşâna hatt-ı hümâyûn şevket-makrûn senevî ihsân buyurulan medîne-mezbûrede vâki' Mîr-âbiyye Mukâta'ası mâlından olmak üzere ber-vech-i ocaklık vakf ve ta'yîn buyurulan senevî yalnız binikiyüzkırkyedi gurûşu ta'âmiyye işbu fülân senesine mahsûben mârrü'z-zikr mukâta'a-i mezbûre emîn olan **(boşluk)** fülân yedinden şurût-ı mu'tebere-i mersûme üzere meblağ-ı mezbûr binikiyüzkırkyedi gurûşu bi't-tamâm ve'l-kemâl ahz ve kabz olunub yedine işbu vesîka virildi. Hîn-i muhâsebede ibrâz ve deynine mahsûb oluna. Hurrire fî evâhir-i Zi'l-hicce senetü'l-mezbûre

el-Fakîr es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa'îd
'an sülâle-i Hazret-i Mevlânâ

(10/2)

Dârü's-Sa'âde Ağasına

Devletlü 'inâyetlü mürüvvetlü merhametlü veliyyü'n-ni'am Efendim Sultânım dâme mâdâme'z-zamân Hazretleri dâ'îsi

Hemâre cenâb-ı vâcibü'l-vücûd hazretleri devlet-iclâl ve ihlâl ufk-ı sa'âdet-ikbâllerin evtâd-ı ebedî'l-âbâd müşt-i şâh-bâz 'ömr-i nâzenînlerin bâz ve nişîn şehriyâr-ı bekâ olmaları da'vâtına cedd-i emcedim kutbü'l-evliyâ burhânü'l-esfiyâ Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu'l-a'lâ hazretlerinin muhâzî-yi merkad-i münevvereleri muvâcehesinde ma'iiyyet-i fukarâ-yı dervîşânın endiş-âğazla muvâzebet ve pâdişâh-ı rû-yi zemîn mu'ayyen milliyet dîn-i

mübeyyin tâc-dâr-ı felek-evrenk-i şeh-r-yâr-ı kahraman-ı cenk hazretlerinin devâm-ı ‘ömr-i devlet-‘izz ü şevket saltanatları da‘vâtından sonra ma‘rûz-ı dâ‘î ve hayr-hâh-ı müstedîmleridir ki hâlâ taht-ı nezâret-i ‘aliyyelerinde olan evkâfdan medîne-i Konya’da vâki‘ cedd-i es‘adım müşârun-ileyh hazretlerinin evkâf-ı şerîfesinin tevliyyetini ve yine dergâh-ı şerîfde vâki‘ merhûm ve mağfûrun leh Sultân Selîm Hân tâbe serâh hazretlerinin ihyâ eylediği şâdırvân tevliyyetini ‘azîz-i müşârun-ileyhin sülâlesinden senede birer çelebi dâ‘îlerine sadaka ve i‘tâ olunduğı şurût-ı müstahsene üzere işbu binikiyüzkırk senesi Martı ibtidâsından Şubatı gâyetine değin mutasarrıf olmaları zeylinde evkâf-ı müşârun-ileyhin tevliyyetini sülâle-i tâhireden **(boşluk)** dâ‘îlerine ve şâdırvân-ı merkûmenin tevliyyetini **(boşluk)** dâ‘îlerine sadaka ve ihsân buyurulmak ricâsına ‘arz-ı ‘âlîleri ile birer kıt‘a berât-ı şerîf-i ‘âlî-şân niyâzları bâbında ola ki vâki‘ olmalıdır hâk-pay-ı devletlerine ‘arz-ı i‘lâm olundu bâkî emr hazret-i men lehü’l-emrindir.

el-Fakîr el-Fakîr ed-Dâ‘î el-Hadîmü’d-Devle es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa‘îd
‘an sülâle-i Hazret-i Mevlânâ
kuddise sırrahu’l-a‘lâ sahh

(11/1)

Yazıcı Efendiye

Devletlü ‘Înâyetlü Mürüvvetlü Re’fetlü ‘Atûfetlü ‘Ulüvvü’l-himem Sütüde-şiyem
Efendim Sultânım Hazretleri

Hemâre mesned-edâ-yı sevâ-yı sıhhat ve ikbâl ve şa‘şa‘a-i nümâ-yı erîke pîrâ-yı ‘âfiyyet ve iclâl olmaları da‘vâtı edâ ve ikmâl kılındığı siyâkında sîne-i sâff-hulûs ittisâflarıdır ki medîne-i Konya’da âsûde ve medfûn cedd-i es‘ad-ı emcedim kutbü’l-‘ârifîn gavsü’l-vâsılîn Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu’l-a‘lâ hazretlerinin evkâf-ı şerîfesinin tevliyyetini ve yine dergâh-ı müşârun-ileyhde vâki‘ merhûm ve mağfûrun leh Sultân Selîm Hân tâbe serâh hazretlerinin inşâ ve ihyâ eylediği şâdırvânın tevliyyetini ‘azîz-i müşârun-ileyhin sülâlesinden senede birer çelebiye fakîrin iltimâsı ve devletlü veliyyü’n-ni‘am ağa efendimizin ‘arziyla sadaka ve ihsân buyurulduğu şurût-ı mu‘tebereden olmağla işbu binikiyüzkırk senesi Martı ibtidâsından Şubatı gâyetine değin mutasarrıf olmaları zeylinde evkâf-ı şerîfenin tevliyyetini sülâle-i tâhireden **(boşluk)** dâ‘îlerine şâdırvân-ı mezkûrenin tevliyyetini **(boşluk)** dâ‘îlerine birer kıt‘a berât-ı şerîf-i ‘âlî-şân ile sadaka ve tevcîh olunmasına hem ve’l-ebhem-kâmîleleri bî derîğ ve erzân kılınmak bâbında bâkî emr-i hazret-i men lehü’l-emrindir.

el-Fakîr el-Fakîr es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa‘îd
‘an sülâle-i Hazret-i Mevlânâ
kuddise sırrahu’l-a‘lâ sahh

(11/2) Sûret-i Şem‘-i ‘Asel-behâ Tahvîlidir

Ba‘is-i tahrîr-i hurûf oldur ki

Merhûm ve mağfûrun leh Sultân Selîm Hân ‘aleyhi’r-rahme ve’l-gufrân hazretlerinin mâder-i gûher-pâkîzeleri sâhibü’l-hayrın medîne-i Konya’da medfûn cedd-i emcedim kutbü’l-evliyâ Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu’l-a‘lâ hazretlerinin türbe-i firdevs-rütbelerinde fûrûzân olmak için vakf u şart eylediği şem‘-i ‘asel-behâ üçyüz gurûşu işbu binikiyüz **(boşluk)** senesine mahsûben mütevellîsi olan **(boşluk)** yedinden bi’t-tamâm ahz ve kabz olunduğımı hâvî işbu vesîka tahrîr ve yedine virilmiştir.

el-Fakîr el-Fakîr es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa‘îd

‘an sülâle-i Hazret-i Mevlânâ

kuddise sırrahu’l-a‘lâ

(12/1) Kara-hisâr-ı Şarkî sancâğında vâki‘ Tamızra Mukâta‘ası ve cizyesi mâlından ocaklık ta‘yîn olunmuş ise dahi vaktiyle ahz ve istîfâsında ‘usret olduğundan fukarâ ve dervîşânın zarûriyyelerine bâdî olduğımı beyân birle sâbık ve emsâllerine kıyâsen her nekdar sûret-i memnû‘ıyyetden ise de Mevlânâ-yı müşârun-ileyhe ta‘zîmen ocaklık-ı mezkûr mukâta‘a-i merkûme ve cizyesinden fekk ve Konya cizyesi mâlından müceddeden ocaklık ta‘yîn buyurulub berât-ı şerîfim i‘tâ olunmasını tahrîr ve iltimâs itmekle muktezâ-yı hüsn-i nizâmı ifâde olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı ‘âlî-şânım mûcibince der-kenâra havâle olundukda medîne-i mezbûrede vâki‘ âsitâne-i mezkûr dervîşânlarına kadîmden mâ‘dâ ta‘âmiyye-behâ olarak senede bir def‘a mukâta‘a-i mezbûre ve cizye mâlından binbeşyüz gurûş erz-behâ vechle ocaklık ta‘yîn olunub işbu sene-i mübâreke evâil-i Cemâziye’l-evvelîsinde berât-ı şerîfim virilmiş olmağla yigirmi dört senesine mahsûben dahi ta‘âmiyye-i merkûmenin virilmesi için îrâd ve masraf tezkeresi virilmiş olduğu baş muhâsebe ve cizye muhâsebesi kalemleri defterlerinden ba‘de’l-ihrâc ocaklık-ı mezkûr güşâd birle matbah-ı ‘âmirem masârîfına havâle olunmak üzere erz-behâsı olan meblağ Karaman cizyesi mâlından matbah-ı ‘âmireme müretteb mebâliğden ikiyüzyigirmibeş senesinden i‘tibâr ile ocaklık ta‘yîn olunmak üzere zimmet defterlerinden tertîb olunmak üzere sâire sirâyet itmemek ve emsâl ve mukayyes olunmamak şartları derciyle baş muhâsebeyeye kayd olunub mücedded ocaklık ve cizye muhâsebesi ve zimmet defterlerine ‘ilm ü haberleri virilmek bâbında bâ-takrîr lede’l-‘arz müceddeden ocaklık berâtı i‘tâ olunmak bâbında fermân-ı ‘âlî-şânım sâdır olmağın haklarında mezîd-i ‘inâyet-i pâdişâhânem zuhûra

(13/1) gelüb binikiyüzyigirmidört senesi Recebi’nin yigirmi dokuzuncu günü müceddeden bu berât-ı hümâyûnı virdim ve buyurdum ki vech-i meşrû‘ üzere müşârun-ileyh hazretlerinin âsitâneleri fukarâsının ta‘âmiyyesi olan meblağ-ı mezbûru mukâta‘a ve cizye-i

mezkûreden def‘ ü küşâd ve Karaman cizyesi mâlından matbah-ı ‘âmireme müretteb mebâliğden sâire sirâyet ve emsâl ve mukayyes olunmamak şartıyla ikiyüzyigirmibeş senesinden i‘tibâr ile müceddeden ocaklık ta‘yîn olunub beher sene ahz ve istîfâlarına taraf-ı âhardan ferd ta‘arruz ve te‘addî eylemeye şöyle bileler ‘alâmet-i şerîfime i‘timâd kılalar. Tahrîr fi’l-yevmi’s-sâlis min-Şa‘bânü’l-mu‘azzamsene erba‘ ve ‘ışrîn ve mi’eteyn ve elf.

(13/2) Zahriyyedir Sûret 9

Medîne-i Konya’da âsûde ve medfûn kutbü’l-‘ârifîn gavsü’l-vâsılîn Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn kuddise sırrahu’l-‘azîzin evlâd-ı emcâdından hâlâ seccâde-i pîrâ-yı meşîhat-ı Mevlevî kıdvetü’s-sulehâ-i’s-sâlikîn ve ‘umdetü’l-meşâyih es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Efendi meclis-i şer‘-i şerîf-i enver ve mahfil-i münîf-i ezherde takrîr-i kelâm ve ta‘bîr-i ‘ani’l-merâm idüb ‘azîz-i müşârun-ileyhin âsitâne-i ‘aliyyeleri fukarâ ve dervîşânına ber-vech ocaklık ta‘yîn buyurılan ta‘âmiyyeleriçün işbu kitâb-ı müstetâbın sûret-i zahrinde mestûr berât-ı şerîf-i ‘âlî-şân mûcibince Karaman cizyesi mâlından binbeşyüz gurûş akçe işbu bin iki yüz kırk senesine mahsûben cizye-i merkûmenin cibâyetine me’mûr olan **(boşluk)** Ağa yedinden bi’t-tamâm ve’l-kemâl ahz ve kabz eyledim didikde gıbbe’t-tasdîki’s-şer‘ mâ vaka‘ bi’t-taleb ketb ve imlâ olundu.

Sûret

(14/1) Mebâliğ-i ber muktezâ-yı vakt-i hâl gadâ-yı es‘âr sebebiyle ‘azîz-i müşârun-ileyhin hân-kâhında kesret üzere mevcûd fukarâ-yı dervîşânın ta‘âmiyyeleri kadr-i kifâye olmamağla mûmâ-ileyh Çelebi dâme salâhanın inhâsı üzere münâsib mâldan bir mikdâr müceddeden dâ‘î-yi ‘âlî-şânıma menût mevâddın idüğü lede’l-‘arz sadr-ı a‘zam-ı esbak Yusuf Ziyâ Paşa’nın ordû-yı hümâyûn ile müsta‘înen bi’llâhi te‘âla Frence üzerine ‘azîmetinde ‘avn-i cenâb-ı Rabb-i kadîr ve meded-kârî-yi rûhâniyyet-i hazret-i pîr ile mazhar-ı fevz ve nusret-i dünyâ ve ‘ukbâ hâiz-i niyâbeti selâmet olmasıçün ism-i celâl ‘akîbinde nâm-ı sadr-ı a‘zamı yâd ve da‘vât-ı hayriyye ile şâd olunmak şartıyla Samsâl Mukâta‘asından mutasarrıf hissesine zamm ile Karaman cizyesi mâlından beher sene beşyüz gurûş ‘azîz-i müşârun-ileyhin âsitânesi dervîşânına ta‘âmiyye tertîb ve iktizâ iden mahallere kayd u şart-ı mezkûre üzere berâtı i‘tâsı tanzîm olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı ‘âlî-şânım mûcibince ism-i celâl ‘akîbinde nâm-ı sadr-ı a‘zam-ı müşârun-ileyhi yâd ve da‘vât-ı hayriyye ile şâd kılınmak şartıyla sâlifü’z-zikr Samsâl Mukâta‘asından mutasarrıf olduğu hissesine ikiyüzondört senesinden i‘tibâr ile mârrü’z-zikr Karaman cizyesi mâlından beher sene yalnız beşyüz gurûş ‘azîz-i müşârun-ileyhin âsitâne-i dervîşânına ta‘âmiyye tertîb ve ta‘yîn olunmak üzere baş muhâsebeye kayd olunub şurût-ı mezkûr üzere berâtı ve rikâb-ı hümâyûnuma ‘ilm ü haberi i‘tâsını bi’l-fi’l baş defter-dâr Mustafa Reşîd dâme ‘ulüvvühü rikâb-ı hümâyûna telhîs

itmeğin mûcibince ‘azîz-i müşârun-ileyhin âsitânesi dervîşânına ta‘âmiyye olmak üzere Samsâl mukâta‘asından sadr-ı a‘zam-ı müşârun-ileyhin mutasarrıf olduğu husûsuna zamm ile Karaman cizyesi mâlından senevî beşyüz gurûş tertîb ve mûmâ-ileyh Çelebi dâme salâhanın ‘uhdesine kayd olunub hudâvendigâr-ı sâbık ‘ammi-zâdem Sultân Selîm Hân zamânında virilan berâtı Dersaâdetime getürüb tecdîdin ricâ itmeğin kaydı ba‘de’l-ihrac tecdîd olunmak fermânım olmağın haklarında mezîd-i ‘inâyet-i pâdişâhânem zuhûra getürüb binikiyüz yigirmiiki senesi Şa‘bân-ı şerîfinin gurreni günü müceddeden bu berât-ı

(15/1) hümâyûnu virdim ve buyurdum ki vech-i meşrûh üzere ‘azîz-i müşârun-ileyhin âsitânesi fukarâsının senevî ta‘yîn olunan ta‘âmiyyelerini mahallerinden ahz ve kabzına taraf-ı âhardan ferd ta‘arruz ve te‘addî eylemeye şöyle bileler ‘alâmet-i şerîfime i‘timâd kılalar.

(15/2) Zahriyyedir Sûret 8

Medîne-i Konya’da âsûde ve medfûn kutbü’l-‘âşikîn gavsü’l-vâsılîn Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn kuddise sırrahu’l-‘azîzin evlâd-ı emcâdından hâlâ seccâde-nişîn pîrâ-yı meşihat ‘umdetü’l-meşâyihî’l-‘ızâm ve zübdetü’s-sâdâtî’l-kirâm es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa‘îd Efendi meclis-i şer‘-i şerîf-i hafîr-i lâzımü’t-tevkîrin takrîr-i kelâm ve ta‘bîr-i ‘ani’l-merâm idüb ‘azîz-i müşârun-ileyhin âsitâne-i sa‘âdet-i âşiyânelerinde fukarâ-yı dervîşân ta‘âmiyyeleriçün işbu kitâb-ı müstetâbın sûret-i zahrinde mestûr berât-ı şerîf-i ‘âlî-şân mûcibince Karaman cizyesi mâlından ta‘yîn buyurılan beşyüz gurûş ta‘âmiyye akçesini binikiyüzkırk senesine mahsûb olmak üzere cizye-i merkûm cibâyetine me‘mûr olan (**boşluk**) Ağa yedinden şurût-ı mu‘tebere-i mersûme üzere bi’t-tamâm ahz ve kabz eyledim didikde gıbbe’t-tasdîki’ş-şer‘ mâ vaka’ bi’t-taleb ketb olundu.

(15/3) Berât-ı Şerîf Sûret 9

Medîne-i Konya’da vâki‘ Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu’l-esnâ hazretlerinin hân-kâhlarında post-nişîn-i irşâd olan kıdvetü’s-sulehâ-i’s-sâlikîn ve ‘umdetü’l-füzelâ-i’n-nûr-i ‘ayn Çelebi zîdet fezâilehûnun bir kıt‘a mühür ‘arzı mefhûmuna hân-kâh-ı mezbûrem hücre-nişîn fukarâ ve dervîşâna it‘âm için senevî mu‘ayyen olan dört bin kıyye erzakı beher kıyyesi on beşer pâreden îcâb iden binbeşyüz gurûş erz-behâsı

(16/1) Berât-ı Şerîf Sûret 7

işbu binikiyüzyigirmiiki senesi Rebî‘ü’l-evvelinin yigirmibirinci günü taht-ı ‘âlî baht-ı ‘Osmânî üzere cülûs-ı hümâyûn meymenet-makrûnum vâki‘ olub ‘umûmen tecdîd-i berevât olunmak fermânım olmağın binâen ‘alâ zâlik Konya’da medfûn kutbü’l-‘ârifîn Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî kuddise sırrahu’l-‘azîzin âsitâne-i sa‘âdet-âşiyânelerinde sâkin fukarâ ve dervîşânın ber-vech-i ocaklık Suğla mukâta‘ası mâlından senevî ta‘yîn olunan yüzseksanyedibuçuk gurûş ta‘âmiyyelerininin vakt ü zamânında ahz ve istîfâsı mümkün

olmayub fukarâ ve dervîşânın müzâyakalarına bâ'is olmağla meblağ-ı mezbûrun mâli âhardan ocaklık ta'yîn olunmasını mukaddemâ istid'â birle yedlerinde olan berâtını irsâl eylediklerinden hazîne-i 'âmiremde mahfûz baş muhâsebe defterlerine nazar olundukda 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitâne-i sa'âdet-âşiyânelerinde fukarâ ve dervîşânın senevî ta'âmiyyeleri olan yüzseksanyedibuçuk gurûş binyüzellialtı senesinden i'tibâr ile Suğla mukâta'ası mâlından ber-vech-i ocaklık ta'yîn olunub virilan berât mûcibince binyüzseksanyedi senesi Zi'l-ka'desinde vâki' olan cülûs-ı hümâyûnda dahi tecdîden berât-ı şerîfim virildiği der-kenâr olmağla Dergâh-ı Hazret-i Mevlânâ âsitâne-i fukarâ olmağla mukâta'a-i mezbûr mâlından ta'âmiyyeleri ahzında su'ûbet olunduğına binâen fî-mâ ba'd vâreste-i kayd-ı su'ûbet olmak üzere ikiyüzbir senesinden i'tibâr ile Karaman cizyesi mâlına nakl ve tahvîl ile ocaklık berâtı tebdîl ve cizye muhâsesine 'ilm ü haberi virildiğinden iki yüz bir senesi Saferinin dokuzuncu günü târîhiyle müverrah hudâvendigâr-ı esbak merhûm ve mağfûrun leh peder ve'l-ekremim Sultân 'Abdülhamîd Hân tâbe serâh ve binikiyüzdört senesi Reb'ü'l-evvelinin yigirmidördüncü günü târîhiyle müverreh hudâvendigâr-ı sâbık 'ammi-zâdem Sultân Selîm Hân zamânında dahi tecdîden virilan 'atîk berâtı ve bu def'a Dersââdetime götürüb tecdîdin ricâ etmeğlin kaydı ba'de'l-ihrac kaydı mûcibince tecdîd olunmak fermânım olmağın hakkında mezîd-i 'inâyet-i pâdişâhânem zuhûra götürüb binikiyüzyigirmiiki senesi Şa'bânü'l-mu'azzamının guresi günü tecdîden bu berât-ı hümâyûn virdim ve buyurdum ki minvâl-i meşrû' üzere âsitâne-i müşârun-ileyhin fukarâ ve dervîşânına tahsîs kılınan ta'âmiyyelerini cizye-i mezbûre mâlından ahz ve kabzına taraf-ı âhardan ferd ta'arruz ve te'addî eylemeye söyle bileler 'alâmet-i şerîfime i'timâd kılalar.

(17/1)

Zahriyyedir Sûret 7

Medîne-i Konya'da âsûde ve medfûn kutbü'l-'ârifîn serdâru'l-'âşıkîn Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn kuddise sırrahu'l-'azîzin evlâd-ı emcâdından 'umdetü'l-meşâyihî'l-'ızâm ve zübdetü's-semâti'l-kirâm es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa'îd Efendi meclis-i şer'-i şerîf ve mahfil-i münîfde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'ani'l-merâm idüb 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitânelerinde fukarâ ve dervîşân-ı Mevlevînin ta'âmiyyelerine işbu kitâb-ı müstetâbın sûret-i zahrinde berât-ı şerîf-i 'âlî-şân mûcibince Karaman cizyesi mâlından ber-vech-i ocaklık senevî ta'yîn buyurulan yüzseksanyedibuçuk gurûş ta'âmiyye akçesini işbu binikiyüzkırk senesine mahsûb olmak üzere Karaman cizyesi cibâyetine me'mûr olan (**boşluk**) Ağa yedinden şurût-ı mu'tebere-i mersûme üzere bi't-tamâm ahz ve kabz eyledim didikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer' mâ vaka' bi't-taleb ketb ve imlâ olundu.

(17/2)

Berât-ı Şerîf Sûret 8

işbu binikiyüzyigirmiiki senesi Rebî'ü'l-evvelinin yigirmibirinci günü taht-ı 'âlf baht-ı 'Osmânî üzere cülûs-ı hümayûn meymenet-makrûnum vâki' olub 'umûmen tecdîdin berevât olunmak fermânım olmağın binâen 'alâ zâlik medîne-i Konya'da medfûn kutbü'l-evliyâ ve tâcü'l-esfiyâ Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu'l-a'lânın âsitâne-i sa'âdet-âşiyânelerinde sâkin dervişân fukarâsının ta'âmiyyeleriçün ber-vech-i ocaklık Karaman cizyesi mâlından yüzseksanyedibuçuk gurûş ve yine Konya cizyesi mâlından sekizyüzkırkaltı gurûş ve Mîr-âbiyye Mukâta'ası mâlından binikiyüzkırkyedi gurûş ve Nîş Cizyesi mâlına zamm ile Konya cizye mâlından bin gurûş ta'yîn olunmuş olub ancak el-hâletü hâzihî gadâ-yı es'âr takarrübüyle ol-mikdâr akçe hân-kâh-ı mezbûrede mevcûd olan fukarâ-yı dervişâna kifâyet itmeyüb müzâyaka çekdiğinden bahisle bir mikdâr ta'âmiyye dahi tertîb ve ta'yîn olunmasını hân-kâh-ı mezbûrede post-nişîn-i irşâd olan işbu râfi'-i tevfi'-i refi'-i ş-şân-ı hâkânı ve nâkil berliğ-i belî'-i mükerrermet 'unvân-ı cihân-bâkî kıdvetü's-sulehâ-i's-sâlikîn Çelebi zîde salâha inhâ itmiş olub vâki'an mübeyyen olan

(18/1) hisâbından virilmek üzere müceddeden emr-i şerîfim virilmesini ricâ olundukda merhameten kadîmden virilan meblağ-ı mezbûr pâre üç akçe hisâbıyla i'tâ ve cizyelerin deynine ol-vechle mahsûb olunmak üzere mahalline ba'de'l-kayd mukaddemâ bâ-telhîs binyüzkırküz ve yüzaltmışsekiz ve yetmişbir ve seksansekiz senelerinde ve ikiyüzüç senesi evâhir-i Zi'l-hıccesinde dahi hudâvendigâr-ı sâbık 'ammi-zâdem Sultân Selîm Hân zamânında tecdîden virilan emr-i 'âlf-şânı Dersââdetime götürüb tecdîdin ricâ itmeleriyle kayd cizye muhâsesinden ba'de'l-ihrâc imdi mûcibince tecdîd olunmak fermânım olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfim vardıkda bu bâbda mukaddemâ vârid ve hâlâ vech-i meşrû' üzere şeref-yâfte-i sudûr olan emr-i şerîf-i celîli-ş-şân vâcibü'l-ittibâh ve lâzımü'l-ımtisâlin mazmûn-ı münîfi birle 'âmil olub hilâfından ihtirâz eylesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfime i'timâd kılasız tahrîrü'l-yevmi's-sâbi' Şaban sene isnâ ve 'ışrîn ve mi'eteyn ve elf.

(18/2)

Sûret-i Zahriyyedir

Medîne-i Konya'da âsude ve medfûn kutbü'l-âşıkîn gavsü'l-vâsılîn Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn kuddise sırrahu'l-'azîzin evlâd-ı emcâdından hâlâ seccâde-i meşîhat pîrâ-yı Mevlevî 'umdetü'l-meşâyihî'l-kirâm ve zübdetü's-sâdât es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa'îd Efendi meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde takrîr-i kelâm ve ta'bir-i 'ani'l-merâm idüb 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitâne-i münîfelerinde hücre-nişîn olan dervişân fukarâsının şem'-i revgan ve tırâş-behâlarına işbu kitâb-ı müstetâbın sûret-i zahrinde mestûr emr-i 'âlf-şân mûcibince pâre üç akçe hisâbından olmak üzere Konya cizyesi mâlından havâle buyurilan yigirmisekizbindokuzyüzoniki akçe senevî revgan ve tırâş-behâ ikiyüzkırk gurûş otuzyedi

pâre itmekle binikiyüz kırk senesine mahsûb olmak üzere medîne-i Konya'da sâkin ve mütemekkin olan ehl-i zimmetin cizyesi cibâyetine me'mûr olan (**boşluk**) Ağa yedinden şurût-ı mu'tebere-i mersûme üzere bi't-tamâm ahz ve kabz eyledim didikde gıbbe't-tasdîki's-ser'î mâ vaka' bi't-taleb ketb ve imlâ olundu.

(19/1) Sûret-i Berât-ı Şerîf 6

Medîne-i Konya'da medfûn kutbü'l-evliyâ ve zührü'l-esfiyâ Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu'l-esnânın âsitânelerinde olan fukarâ ve dervîşânın ta'âmiyyeleriçün ikiyüzondört senesinden i'tibâriyle Bolu voyvodalıĝı mukâta'ası mâlına zamm olunarak Karaman 'avârızı mâlından ta'yîn olunan senevî beşyüz gurûşun ahz ve kabzı mümkün olamadığına binâen ta'âmiyye-i mezbûre 'avârız-ı merkûme mâlından fekk olunub ikiyüzyigirmi senesi Muharreminden i'tibâr ile Konya cizyesi mâlından ta'yîn ve tahsîs olunduĝını mübeyyen ikiyüzondokuz senesi evâhir-i Receb-i şerîfinde i'tâ olunan ocaklık berâtı bundan akdem Konya'da zuhûr iden harîkda muhterik olmaĝla zâyî'den berât-ı 'âlî-şânım i'tâ buyurulmasını sülâle-i Hazret-i Mevlânâ'dan hâlâ âsitânelerinde seccâde-nişîn olan işbu refî'-i tevkî'-i refî'-i ş-şân-ı hâkânî kıdvetü's-sulehâi's-sâlihîn es-Seyyidi's-Şeyh el-Hâc Mehmed zîde takvâhû bâ-'arz-ı hâl istid'â ve vech-i muharrer üzere târîh-i merkûmede ocaklık berâtı virildiĝi der-kenâr olmaĝın kaydı mûcibince zâyî'den berât-ı 'âlî-şânım i'tâ olunmak bâbında bâ-telhîs fermân-ı 'âlî-şânım sâdır olmaĝın haklarında mezîd-i 'inâyet-i pâdişâhânem zuhûra getürüb binikiyüzyigirmiiki senesi Şa'bân-ı şerîfinin yigirminci günü bu berât-ı hümâyûnu ve buyurdum ki ber-vech-i meşrûh müşârun-ileyhin âsitânesi fukarâ ve dervîşânının senevî mu'ayyen olan ta'âmiyyelerini cizye-i mezbûre mâlından ahz ve kabz taraf-ı âhardan ferd ta'arruz ve te'addî eylemeye şöyle bileler 'âlâmet-i şerîfime i'timâd kılalar.

(19/2) Sûret-i Zahriyyedir 6

Medîne-i Konya'da âsûde ve medfûn kutbü'l-evliyâ ve zührü'l-esfiyâ Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu'l-esnânın evlâd-ı emcâdından hâlâ seccâde-i pîrâ-yı meşîhat kıdvetü's-sülehâ-i's-sâlihîn ve zübdetü'l-meşâyihî's-sâlikîn es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa'îd Efendi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde takrîr-i kelâm idüb 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitânelerinde olan fukarâ ve dervîşânın ta'âmiyyeleriçün işbu kitâb-ı müstetâbın sûret-i zahrinde mestûr berât-ı şerîf-i 'âlî-şân mûcibince Konya cizyesi mâlından ta'yîn ve tahsîs buyurulan beş yüz gurûş ta'âmiyye akçesini işbu binikiyüzkırk senesine mahsûben medîne-i merkûme cizyesi cibâyetine me'mûr olan (**boşluk**) Ağa yedinden bi't-tamâm ahz ve kabz eylerim didikde gıbbe't-tasdîki's-ser'î mâ vaka' bi't-taleb ketb ve imlâ olundu.

(20/1)

Ta'âmiyye kaydları ve bu def'a zamm-ı istid'â olunan bin gurûşu mukâbil olarak her vechle tahammülü zâhir Nîş cizyesine yigirmi a'lâ ve yüz kırk evsat ve yigirmi ednâ kâğıdın zamm olunduğı sûretde gayr-ı ez ma'âş ve kitâbda iktizâ iden mâlı meblağ-ı mezkûra kifâyet ideceğı baş muhâsebe ve cizye muhâsesinden der-kenâr ve hisâb olmağla Hazret-i Celâleddîn-i Rûmî kuddise sırrahu'l-'azîzin berekât-ı enfâsı ve âsâr-ı rûhâniyyeti devlet-i 'aliyye-i ebediyyi'd-devâmım üzerinde olduğı zâhirolub hân-kâh fukarâsının tezâyid-i es'ârîsiyle ma'âşlarına 'ârız olan muzâyakanın men' ve def'-i fevz ve nusret-tedbîr-i ma'nevî ve 'ilâc-ı rûhânî kabîlinden olduğından gayri yevmen fe-yevmen mûcib inbisât nâm olacak tevfiât-ı celîle zuhûrını müsted'î olacağını ve vâridât-ı mukarriyye bir akçe kesr gelmemek için sâlifü'z-zikr Nîş cizyesine ol-mikdâr kâğıd zammıyla ihsân-ı hümâyûn olmak üzere müceddeden senevî bin gurûş ta'ayyünü umûr-ı meşîhatden ma'dûd olduğı takrîr ile lede'l-'arz mûcibince tanzîm olunmak bâbında şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn şevket makrûnum mûcibince fermân-ı 'âlî-şânım sâdır olmağın ikiyüzyedi senesinden i'tibâr ile baş muhâsebeye kayd olunub ocaklık berâtı ve cizye muhâsesine ve zimmet defterlerine 'ilm ü haberlerin virilmek fermân buyurulmağın mûcibince kayd olunub cizye muhâsesine ve zimmet defterlerine 'ilm ü haberlerin virilmekle ikiyüzyedi senesinden i'tibâr ile bin gurûş Konya cizyesi mâlından ocaklık ta'yîn olunduğınmış'ar binikiyüzaltı senesinin Zi'l-hıccesinin ondokuzuncu günü târîhiyle müverrah hudâvendigâr-ı sâbık 'ammim Sultân Selîm Hân zamânında virilan berâtı bu def'a Dersââdetime getirüb tecdîdin ricâ etmeğlin kaydı ba'de'l-ihrac kayd mûcibince tecdîd olunmak fermân olmağın haklarında mezîd-i 'inâyet-i pâdişâhânem zuhûra getirüb binikiyüzyigirmiiki senesi Şa'bân-ı şerîfinin ondördüncü günü müceddeden bu berât-ı hümâyûnu virdim ve buyurdum ki vech-i meşrû' üzere 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitânesi fukarâ ve dervîşânının senevî mu'ayyen olan ta'âmiyyelerini mahallerinden ahz ve kabzına taraf-ı âhardan ferd ta'arruz ve te'addî eylemeye şöyle bileler 'alâmet-i şerîfim i'timâd kılalar.

(21/1)**Sûret-i Zahriyyedir 4**

Medîne-i Konya'da medfûn kutbü'l-evliyâ ve gavsü'l-esfiyâ Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu'l-'azîzin âsitânelerinde seccâde-nîşîn-i irşâd olan 'umdetü'l-meşâyihî'l-'ızâm ve zübdetü's-sâdâtî'l-kirâm es-Seyyid eş-Şeyh Sa'îd Efendi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde takrîr-i kelâm buyurub işbu kitâb-ı müstetâbın sûret-i zahrında mestûr berât-ı 'âlî-şânda mezkûru'l-ism medîne-i merkûme cizyesi mâlından 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitânelerinde sâkin fukarâ ve dervîşânın ta'âmiyyelerine senevî müceddeden zamm olunan bin gurûş cizye-i merkûme mâlından işbu binikiyüzkırk senesi mahsûben cizye-dâr olan **(boşluk)** Ağa yedinden bi't-

tamâm ahz ve kabz eyleyüb ağa-yı merkûmun hisâbına mahsûb olmak için işbu vesîka ketb ve imlâ olundu.

(21/2)

Berât-ı Şerîf Sûretidir 5

Kıdvetü'n-nüvvâb ve'l-müteşerri'in Konya nâibi Mevlânâ zîde 'ilmühû ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Konya cizye-dârı zîde mecduhû tevfi'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olacak ma'lûm ola ki işbu binikiyüzyigirmiiki senesi Rebî'ü'l-evvelinin yigirmibirinci günü taht-ı 'âlf baht-ı 'Osmânî üzere cülûs-ı hümâyûn meymenet-ı makrûnum vâki' olub 'umûmen tecdîd-i evâmir olunmak fermânım olmağın binâen 'alâ zâlik Konya'da vâki' kutbü'l-'ârifîn Hazret-i Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî kuddise sırrahu'l-'azîzin âsitânesinde hücre-nişîn olan dervişân fukarâsının şem'-i revgan ve tırâş-behâ için Konya cizyesi mâlından mu'ayyen olan yigirmisekizbindokuzyüzsekiz akçenin emr-i şerîfi zâyî' olmağla kayd mûcibince zâyî'den emr-i şerîf i'tâ olunmak ricâsına Konya'da vâki' kutbü'l-'ârifîn gavsü'l-vâsılîn Hazret-i Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî kuddise sırrahu'l-'azîzin âsitânesinde hücre-nişîn olan dervişân fukarâsına şem'-i revgan ve tırâş-behâlarına vakf u şart olunan nefsi mahallât-ı Konya'da yalnız doksan sekiz nefer ehl-i zimmetin cizyeleri beher sene yigirmisekizbindokuzyüzoniki akçeyi dörder akçe hisâbla tekâmîl isimleriyle bundan akdem cizye-i mezbûre mâlından fukarâ-yı mezbûreye senede ikiyüz gurûş virilmek üzere maktû'a kayd ve emr-i şerîfim i'tâ olundukda sonra yine cizye pâre dörder hisâbıyla rencideden hâli olmadıklarına binâen kaydı virile gelan yigirmisekizbindokuzyüzoniki akçe şem'-i revgan ve tırâş-behâların üç akçe

(22/1) berât virilmekle sene-i mezbûre i'tibâr ile 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitâne-i sa'âdet-i âşiyânelerinde sâkin fukarâ ve dervişânın senevî ta'âmiyyelerinden Konya cizyesi mâlından kadîmi ocaklık olan dörtyüzonaltıbuçuk gurûş cizye-dârlar yedlerinden tamâmen ahz ve kabz ve tamâmen makbûzların olunduğın müş'ir işbu berât-ı 'âlf-şânımın sûret-i zahına huccet-i şer'iyye itdirilüb ve Mevlânâ-yı müşârun-ileyhin âsitânelerinde seccâde-nişîn-i irşâd olan 'azîzin yedlerinden memhûr temessük ahz ve hisâblarına mahsûb olunmak için yedlerinde hıfz eyleyeler deyü ikiyüzdört senesi Rebî'ü'l-evvelinin onbirinci günü târfiyle müverrah hudavendigâr-ı sâbık 'ammi-zâdem Sultân Selim Han zamânında virilan berât-ı şerîfi bu def'a Dersââdetime getirüb tecdîdin ricâ itmeğın kayd-ı ba'de'l-ihrac tecdîd olunmak fermânım olmağın haklarında mezîd-i inâyet-i pâdişâhânem zuhûra getirüb binikiyüzyigirmiiki senesi Şa'bânu'l-mu'azzamın guresi günü müceddeden bu berât-ı hümâyûnu virdim ve buyurdum ki vech-i meşrû' üzere 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitânesi fukarâ ve dervişânının senevî mu'ayyen olan ta'âmiyyelerini mahallerinden ahz ü kabzına

taraf-ı âhardan ferd ta'arruz ve te'addî eylemeye şöyle bileler 'alâmet-i şerîfeme i'timâd kılalar.

(22/2)

Sûret-i Zahriyyedir 3

Medîne-i Konya'da âsûde ve medfûn kutbü'l-evliyâ ve zuhrü'l-esfiyâ Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu'l-'azîzin evlâd-ı emcâdından hâlâ seccâde-i pîrâ-yı meşîhat-ı Mevlevî olan 'umdetü'l-meşâyihî'l-'ızâm ve zübdetü's-sâdâtî'l-kirâm es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa'îd Efendi meclis-i şer'-i şerîf hatîr-i lâzımı't-tevkîrde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'ani'l-merâm idüb 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitânelerinde olan fukarâ ve Mevleviyyenin ta'âmiyyelerine işbu kitâbın sûret-i zahrında mestûr olan ba-berât-ı şerîf-i 'âlî-şân mücibince Konya cizyesi mâlından havâle buyurulan senevî dörtyüzonaltıbuçuk gurûş ta'âmiyye akçesini binikiyüz kırk senesinde mahsûb olmak üzere Konya'da sâkinîn olan ehl-i zimmetin cizyesi cibâyetine me'mûr olan fahru'l-akrân (**boşluk**) Ağa yedinden şurût-ı mu'tebere-i mersûm üzere bi't-tamâm ahz ve kabz eyledim didikde gibbe't-tasdîkî'ş-şer'î mâ vaka' ketb ve imlâ olundu.

(23/1)

Berât-ı Şerîf Sûretidir 4

İşbu bin iki yüz yigirmi iki senesi Reb'ü'l-evvelinin yigirmi birinci günü taht-ı 'âlî baht-ı 'Osmânî üzere cülûs-ı hümayûn meymenet makrûnum vâki' olub 'umûmen tecdîd-i berevât olunmak fermânım olmağın binâen 'alâ zâlik bi-'inâyeti'llâhi te'âlâ 'avâtf 'aliyye-i şâhâne ikrâm âl-i 'Osmân hallede'llâhu te'âlâ ilâ âhiri'z-zamân ihsânlarından kutbü'l-aktâb-ı ekâlîm-i 'irfân gavsü'l-ikrâm dîl ü cân cenâb-ı Mevlânâ Celâleddîn kuddise sırrahu'l-mu'în hazretlerinin medîne-i Konya'da vâki' dergâh-ı kerâmet-penâhı fukarâsiçün ta'âmiyye-i 'âşikân ve dervîşân olarak Konya cizyesi mâlından müretteb senevî sekizyüzkırkaltı gurûş ve Mîr-âbiyye mukâta'asından senevî binikiyüzkırkyedi gurûşun min haysü'l-mecmû' senevî ikibindoksanüç gurûşu beher sene dergâh-ı 'azîz-i müşârun-ileyhde post-nişîn-i meşîhat olan ma'rifetiyle mahallerinden ahz olunub dergâh-ı Mevleviyye matbah levâzımâtı ve fukarâsının tırâş-behâ ve nân pârelerin umûrına sarf olunagelmışiken terakkî-yi es'âr ve mürûr-ı eyyâm-ı rûzgâr ile her bir zahîre evâilin ikişer kat behâsına iştirâ olunub bir vukiyye noksân taleb olunması ve kalîl tabh olunması kâbil olmayub beher-hâl kadîmden beri du'â-yı devâm-ı 'ömr ü devlet ve tezâyid-i nusret ve şevket-i pâdişâhânem sadâvîm fukarâ-yı Mevlevî ve dervîşânın ihtiyâc-ı zarûriyyelerin mu'tâd-ı eslâf ve lâzım zimmet-i ahlâk olmağın hâlâ post-nişîn-i irşâd olan işbu râfi'-i tevkî'-i refî'u'ş-şân-ı hâkânî ve nâkil-i belîğ-i mükerrermet 'unvânı cihân-bâni kıdvetü's-sulehâ-i's-sâlikîn Çelebi zîd e fazluhü nâil-i seccâde-i meşîhat olduğu seneden berü beher-hâl matbah-ı şerîf-i Mevlânâ ve mâlezeme-i mu'ayyene-i fukarâyı mu'ayyenât-ı mezkûre mertebeden başka senevî bin gurûşu gâh istikrâzan ve gâh ba'zen mevcûdâtını bey'an zamm ve idhâl ile irâde-i masârif muktezıyye-i fukarâ idüb el-hâletü hâzihî gerek

ta'âmiyye-i fukarâ ve gerek ma'âş-ı şeyh nâmıyla taraf-ı âhardan bir habbe mu'ayyenem olmayub her hâlde sadaka-ı ihsân-ı âl-i 'Osmân şâyân olmağın hasenât-ı cizye olarak ta'âmiyye-i fukarâ-yı Mevleviyye tekmîline vech-i lâıyk üzere zamm ve ta'yîn olunması mûma-ileyh memhûr 'arzıyla istid'â itmekden nâşî hazîne-i 'âmiremde mahfûz baş muhâsebe defterlerine mürâca'at olundukda zıkr olunan Mîr-âbiyye mukâta'ası ve Konya cizyesi mâllarından olan mezkûr'l-mikdâr

(24/1) mu'ayyen olan ta'âmiyye-i kadîmelerine zammen otuz dokuz senesinden i'tibâren ta'yîn olunan on sekiz kîse akçenin tertîb olduğı üzere emvâl-i mezkûreden i'tâlarıçün baş muhâsebede kayd ile berâtların ve ifâde-i hâlî mütezammın emri ve iktizâ iden mahallere 'ilm ü haberlerin i'tâ olunmak bâbında iftihârü'l-ümerâ ve'l-ekâbir bi'l-fi'l baş defter-dârim es-Seyyid Mehmed Es'ad dâme 'uluvvühü telhîs itmekle telhîsi mûcibince kayd ile berâtları ve emri ve 'ilm ü haberleri virilmek fermânım olmağın mûcibince kayd olunub emrin ve 'ilm ü haberlerin ve Karaman cizyesi mâlından ta'yîn olunan altıbin gurûşun dîğêr berâtı virilmekle ber-minvâl-i muharrer Karaman 'avârızı mâlından gayr-ı ez-'an hızâne işbu otuz dokuz senesinden i'tibâren ikibinüçyüzetmişsekiz gurûş ile 'avârız-ı mezbûrun irsâliyye mâlından altıyüzyigirmiiki gurûş ki cem'an üçbin gurûş içün berâtı virilmeğın binikiyüzotuzdokuz senesi Cemâziye'l-âhîrinin onsekizinci günü târîhiyle müverrah virilan ru'û's-ı hümâyûnum mûcibince bu berât-ı hümâyûnu virdim ve buyurdum ki vech-i meşrûh üzere hân-kâh-ı müşârun-ileyhde olan fukarâ ve dervîşânın ta'âmiyyesiçün sene-i merkûmeden i'tibâren ta'yîn olunan senevî üçbin gurûşa 'avârız-ı mezkûre mâlından tahsildâr olanlar yedinden alub harc ve sarf eyleyüb ol-bâbda devâm-ı eyyâm-ı 'ömr ü devlet-i şehin-şâhânem ed'ıyyesine mevâziyyet ve iştigâl üzere olalar şöyle bileler 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar.

(24/2)

Sûret-i Zahriyyedir 2

Medîne-i Konya'da âsûde ve medfûn kutbü'l-'ârifîn gavsü'l-vâsılîn Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî kuddise sırrahu'l-'azîzin evlâd-ı emcâdından hâlâ seccâde-i pîrâ-yı meşîhat kıdvetü's-sülehâ-i's-sâlihîn ve zübdetü'l-meşâyihi's-sâlikîn es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa'îd Efendi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde takrîr-i kelâm ve ta'bir-i 'ani'l-merâm idüb 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitânelerinde olan fukarâ ve dervîşânın ta'âmiyyeleriçün Karaman 'avârızı mâlından ikibinüçyüzetmişsekiz gurûş ile 'avârız-ı mezbûrun irsâliyye mâlından altıyüzyigirmiiki gurûş ki cem'an üçbin gurûşu işbu kitâb-ı müstetâbın sûret-i zahrinde mestûr berât-ı şerîf-i 'âlf-şân mûcibince işbu binikiyüz kırk senesine mahsûben tahsîl-dâr olan (boşluk) Ağa yedinden bi't-tamâm ahz ve kabz eyledim didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka' bi't-taleb ketb ve imlâ olundu.

(25/1) Hüve'l-Mu'în**Berât-ı Şerîf Sûretidir 3**

İşbu binikiyüzyigirmi senesi Reb'ü'l-evvelinin yigirmi birinci günü taht-ı 'âlî baht-ı 'Osmânî üzere cülûs-ı hümayûn meymenet-makrûnum vâki' olub 'umûmen tecdîd-i berevât olunmak fermânım olmağın binâen-'alâ zâlik medîne-i Konya'da Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî kuddise sırrahu'l-'azîzin âsitâne-i sa'âdet-âşiyânelerinde fukarâ ve dervîşânın Konya cizyesi mâlından olmak üzere ber-vech-i ocaklık mu'ayyen olan senevî dörtyüzonaltıbuçuk gurûş ta'âmiyyelerinin yedlerinde olan ocaklık berâtı bir takrîb zâyi' olmağla kaydı mûcibince zâyi'den berâtı i'tâsı istid'â olmağla 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitâneleri fukarâsına mukaddemen ta'yîn olunan binsekizyüzonaltı buçuk gurûş ta'âmiyye rütbe-i kifâyetden dîn olmağla bundan akdem yüz gurûşu Mîr-âbiyye mukâta'asına ve seksanüçbuçuk gurûşu Suğla mukâta'asına zamm ve cizye mâlıyla ma'an binsekizyüzelli gurûş olmak üzere mecmû'u Konya cizyesi mâlından elli altı senesinden ber-vech-i ocaklık ta'yîn ve berât-ı 'âlî-şânım virilüb lâkin cizye-dârlar nefsi-i Konya'da sâkin olmayub ekseri evkâtları diyâr-ı âharda mürûr itmekden nâşi vakt ü zamânıyla meblağ-ı mezkûrun ahzı mümkün olmayub fukarâ-yı dervîşânın müzâyakalarına bâ'is olmağla mukaddem ve mu'ahhar ta'yîn olunan binsekizyüzelli gurûş kadîmî olmağla Mîr-âbiyye-i Konya ve Suğla mukâta'aları mâllarına nakl ve ocaklık ta'yîn ve müceddeden berâtları virilmek ricâsıyla istid'â eylediklerinde hazîne-i 'âmiremde mahfûz baş muhâsebe defterlerine nazar olundukda ikibin gurûş tekmîl olunmak üzere zamîme iktizâ iden binsekizyüzelli gurûş ta'âmiyyenin mecmû'u Konya cizyesi mâlından senede dört taksîd ile ocaklık ta'yîn ve bin yüz elli altı senesi Saferinin yigirmi yedinci gününden ocaklık berâtı virildiği der-kenâr olundukda mûcibince ez-kadîm Konya cizyesinden mu'ayyen olan ta'âmiyye ber-karâr-ı sâbık cizye-i merkûmeden virilmek üzere ibkâ ve mukaddem ve mu'ahhar ta'yîn olunan ta'âmiyyeler Mîr-âbiyye ve Suğla mukâta'alarından virilmek üzere mahalline kayd ve başka başka berâtları virilmek bâbında sâdır olan fermân-ı 'âlî-şânım mûcibince ocaklık-ı sâire için başka başka (devamı?)

(26/1)**Berât-ı Şerîf Sûretidir 2**

Medîne-i Konya'da medfûn kutbü'l-'ârîfin gavsü'l-vasilîn Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî kuddise sırrahu'l-a'lâ hazretlerinin âsitâne-i 'aliyyelerinde sâkin fukarâ ve dervîşânın ta'âmiyyeleriçün Mîr-âbiyye-i Konya mukâta'ası mâlından binikiyüzkırkyedi gurûş ve eyâlet-i Karaman cizyesi mâlından dörtdinikiyüzelliiki gurûş mukaddemâ bâ-irâde-i seniyyem ta'yîn ve tahsîs olunub ol-vechle sene-i sâbıklarda kifâyetle idâre olunagelmîş ise de birkaç seneden berü ve her bir âşiyânın temennî-yi terakkî ve tezâyüd bulmakda olduğından üç

seneden berü âsitâne-i müşârun-ileyhde post-nişîn-i irşâd-ı tarîkde olan Çelebi dâme takvâhu her ne kadar idâre itmiş ise de el-hâletü hâzihî mûma-ileyhin idâreye tahammülü olmayub fukarâ ve dervîşân ma'âşî husûsunda zarûret çekmekde oldukları beyân olunarak Karaman cizyesi mâlından senevî âsitâne-i müşârun-ileyhde olan fukarâ ve dervîşânın ta'âmiyyeleriçün müceddeden dokuzbin gurûş 'inâyet ve ihsân olunmasını Çelebi-yi mûma-ileyh ve sâir çelebiyân zîde rüşdühüm ve dervîşân huzûr-ı şer'de niyâz itmiş olduklarını Konya nâibi Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Tahir zîde 'ilmuhû 'arz itmekle istid'âlarına bi'l-istîzâf müsâ'ade-i seniyye-i mülûkânem olmağla mu'tâd-ı sâbıkası kaydlarına bi'l-mürâca'a eyâlet-i Karaman cizyesi mâlından dergâh-ı feyz-penâh 'azîz-i müşârun-ileyh ta'âmiyyesi olmak üzere müceddeden onsekiz kîse zammen ta'yîn ve tahsîs ile beher sene mahallinde alub mâli mezkûre mahsûb olmak üzere isticlâb-ı âsâr-ı ve ruhâniyyet ve temşiyet-i maslahat-ı devlet-i 'aliyye-i ebed-müddetim niyyet-i hayriyyesiyle râbita-ı kuvviyyesi husûsuna mübâderet olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı 'âlî-şânım mûcibince kayyûma mürâca'at olundukda 'azîz-i müşârun-ileyhin evlâd-ı zükûrına ber-vech-i müsâvelet tevzî' ve taksîm olmak üzere İhtisâb-ı Lârende mukâta'ası mâlından bin beş yüz gurûş destâr-behâ ve 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitânelerinde olan fukarâ ve dervîşânın ta'âmiyyeleriçün Karaman kalemi cizyesi mâlından dörtbinüçyüzkırkdörtbuçuk gurûş ve Mîr-âbiyye-i Konya mukâta'ası mâlından binikiyüzkırkaltı gurûş ki gayr-ı ez-destâr-behâ cem'an senevî beşbinbeşyüzdoksanbuçuk ta'âmiyye tevârif-i muhtelifi ile ta'yîn olunmuş olduğu ve Karaman cizyesinin senevî mukîd olan altmışüçbinüçyüzdoksan gurûş mâlının otuzdokuzbindörtüzellibir gurûşu mevâcibâta ve altıbinbeşyüzbirbuçuk gurûşa ber-vech-i ocaklık tersâne-i 'âmirem hazînesine ve altıbinyetmiş gurûşa zikr olunan ta'âmiyye

(27/1) ve müzâyaka müretteb ve binüçyüztaltmışyedibuçuk gurûşa matbah-ı 'âmirem masârifına tahsîsen tahsîl olunmuş olduğu ve tertîb-i mevâcibât ve tersâne-i 'âmirem hazînesi ocaklığının mahall-i âhara tahsîs ve havâlesi ber-vech-i câiz olduğundan mürettebât-ı mezkûreden sarf-ı nazar ile mâl-ı cizyeden kusûr an-hızâneye müretteb olan onbin gurûşun ber mu'tâd yüzde kırk tenzîliyle lede'l-hisâb altıbin gurûş kalub âsitâne-i müşârun-ileyhin sâkin fukarâ ve dervîşân ta'âmiyyeleriçün bu def'a müceddeden tertîbine irâde-i 'aliyyem ta'alluk iden dokuzbin gurûşun altıbin gurûşa vech-i muharrer üzere hazîne-i mezkûrenin 'an-hızâne tertîbinden ve kusûr üçbin gurûşun ikibinüçyüzyetmişsekiz gurûşa Karaman 'avârızının kezâlik 'an-hızâne tertîbinden ve mâ'dâ altıyüzyigirmiiki gurûşa 'avârız-ı mezkûrun irsâliyye mâlından tertîb itdirilmekle mebâliğ-i mezbûre dokuz bin gurûşu âsitâne-i müşârun-ileyh fukarâsiçün ta'âmiyye olarak tertîb olundığı üzere emvâl-i mezkûreden ta'yîn ve tahsîsi irâde-i seniyyem olduğu hâlde huddâm defterine kayd ile baş muhâsebeden berâtları

ve meblağ-ı mezbûrdan altıbin gurûş beher sene mahallinde cizye-dâr bulunanlar tarafından ve kusûr mâl-ı ‘avârızdan müretteb üçbin gurûşu dahi ‘avârız-ı mezkûr eyâlet-i Karaman vâlîsi bulunan vüzerâ-yı ‘ızâmım ihâle ve ilzâm oluna geldiğinden vâlî-yi müşârun-ileyh tarafından li-ecli’l-mahsûb sûret-i berevât-ı zahriyyeleri ahzına vakt ü zamânıyla bilâ cevru’l-ezâ te’diyye ve i’tâ olunmak üzere Karaman vâlîsi vezîrim (**boşluk**) Paşa edâma’llâhu te’âlâ iclâlâlehûya ve cizye-dâra hitâben ifâde-i hâlî mutazammın emr-i şerîfim ısdâr ve zimmet defterlerine ve cizye muhâsebesi ve ma’kûfâne ‘ilm ü haberi virilmek lâzım geleceği rikâb-ı hümâyûn-ı mülûkâneme ‘arz ve takdîm olundukda şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn şevket-makrûn-ı şâhânem mûcibince Mevlânâ-yı müşârun ileyh hazretlerinin Konya’da vâki’ âsitâne-i şerîflerinde sâkin fukarâ ve dervîşânın senevî müşârun-ileyh

(28/1) yetmiş gurûş zikir olunan ta’âmiyye ve vezâife müretteb ve binüçyüzaltmışyedi buçuk gurûş matbah-ı ‘âmirem masârifına tahsîsen tahsîl olunmuş olduğu ve tertîb-i mevâcibât ve tersâne-i ‘âmirem hazînesi ocaklığının mahall-i âhara tahsîs ve havâlesi ber-vech-i câiz olmadığından mürettebât-ı mezbûreden sarf-ı nazar ile mâl-ı cizyeden kusûr an-hızâneye müretteb olan onbin gurûşun ber mu’tâd yüzde kırk tenzîliyle lede’l-hisâb altıbin gurûş kalub âsitâne-i müşârun-ileyhde sâkin fukarâ ve dervîşânın ta’âmiyyeleriçün bu def’a müceddeden tertîbine irâde-i ‘aliyyem ta’alluk iden dokuzbin gurûşun altıbin gurûşa vech-i muharrer üzere hazîne-i mezbûrenin ‘an-hızâne tertîbinden ve kusûr üçbin gurûşun ikibinüçyüzyetmişsekiz gurûşa Karaman ‘avârızının kezâlik ‘an-hızâne tertîbinden ve mâ’dâ altıyüzyigirmiiki gurûşa ‘avârız-ı mezbûrun irsâliyye mâlından tertîb itdirilmekle mebâlig-i mezbûre dokuzbin gurûşun âsitâne-i müşârun-ileyh fukarâsiçün ta’âmiyye olarak tertîb olundığı üzere emvâl-i mezbûreden ta’yîn ve tahsîsi irâde-i ‘aliyyem olduğu hâlde huddâm defterine kayd ile baş muhâsebeden berâtları ve meblağ-ı mezbûrdan altıbin gurûş beher sene mahallinde cizye-dâr bulunanlar tarafından ve kusûr mâl-ı ‘avârızdan müretteb üçbin gurûşu dahi ‘avârız-ı mezkûre eyâlet-i Karaman vâlîsi bulunan vüzerâ-yı ‘ızâmım ihâle ve ilzâm oluna geldiğinden vâlî-yi müşârun-ileyh tarafından li-ecli’l-mahsûb sûret-i berevât-ı zahriyyeleri ahzına vakt ü zamânıyla bilâ cevru’l-ezâ te’diyye ve i’tâ olunmak üzere Karaman vâlîsi vezîrim (**boşluk**) Paşa edâma’llâhu te’âlâ iclâlâlehû ve cizye-dâra hitâben ifâde-i hâlî mutazammın emr-i şerîfim ısdâr ve zimmet defterlerine ve cizye muhâsebesi ve ma’kûfâne ‘ilm ü haberi virilmek lâzım geleceği rikâb-ı hümâyûn-ı mülûkâneme ‘arz ve takdîm olundukda şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn şevket-makrûn-ı şâhânem mûcibince Mevlânâ-yı müşârun ileyh hazretlerinin Konya’da vâki’ âsitâne-i şerîflerinde fukarâ ve dervîşânın senevî mu’ayyen olan ta’âmiyye-i kadîmelerine zammen otuz dokuz senesinden i’tibâren ta’yîn olunan

(29/1) onsekiz kîse akçenin tertîb olduğu üzere emvâl-i mezbûreden i'tâlarıçün baş muhâsebeye kayd ile berâtların ve ifâde-i hâlî mutazammın emrin ve iktizâ iden mahallere 'ilm ü haberleri i'tâ olunmak bâbında iftîhâru'l-ümerâ ve'l-ekâbir baş defterdârım es-Seyyid Mehmed Es'ad dâme 'uluvvuhû telhîs itmekle telhîsi mûcibince kayd ile berâtları ve emri ve 'ilm ü haberleri virilmek fermânım olmağın mûcibince kayd olunub emri ve 'ilm ü haberleri ve 'avâriz mâlından ta'yîn olunan üçbin gurûşun dîğere berâtı virilmekle ber minvâl-i muharrer Karaman cizyesi mâlından gayr-ı ez-an hızâne işbu otuzdokuz senesinden i'tibâren ta'yîn olunan altıbin gurûş için berâtı virilmeğın binikiyüzotuzdokuz senesi Cemâziye'l-âhîrinin on sekizinci günü târîhiyle müverrah virilen ru'ûs-ı hümâyûnum mûcibince bu berât-ı hümâyûnu virdim ve buyurdum ki vech-i meşrûh üzere hân-kâh-ı müşârun-ileyhde olan fukarâ ve dervîşânın ta'âmîyyesiçün sene-i merkûmdan i'tibâren ta'yîn olunan senevî altıbin gurûşa Karaman cizyesi mâlından cizye-dâr olanlar yedinden alub harc ve sarf eyleyüb ol-bâbda devâm-ı eyyâm-ı 'ömr ü devlet-i şehin-şâhânem ed'ıyyesine mevâziyyet ve iştigâl üzere olalar şöyle bileler 'alâmet-i şerîfeme i'timâd kılalar. Kostantiniyye el-Mahrûse _____

(29/2) **Sûret-i Zahriyyedir 1**

Medîne-i Konya'da âsûde ve medfûn kutbü'l-'ârifîn gavsü'l-vâsılîn Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn kuddise sırrahu'l-'azîzin evlâd-ı emcâdından hâlâ seccâde-i meşîhat-pîrâ-yı Mevleviyye 'umdetü'l-meşâyihî'l-kirâm ve zübdetü's-sâdât es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Sa'îd Efendi meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımı't-tevkîrde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'ani'l-merâm idüb 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitâne-i münîfelerinde fukarâ ve dervîşânın ta'âmîyyeleriçün Karaman cizyesi mâlından senevî ta'yîn buyurulan altıbin gurûşu işbu binikiyüzkırk senesine mahsûb olmak üzere cizye-dâr olan (boşluk) Ağa yedinden şurût-ı mu'tebere-i mersûm üzere bi't-tamâm ve'l-kemâl ahz ve kabz eyledim didikde gıbbe't-tasdîkı'ş-şer'î mâ vaka' bi't-taleb ketb olundu. _____

(30/1) **Meşîhat-nâmedir**

E'ûzu billâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm bismillâhi'r-rahmani'r-rahîm

Elhamdülillâh-i rabbi'l-'âlemîn ve's-salâtü ve's-selâmü 'alâ resûlinâ Muhammedin ve 'alâ ve sahibihî ecma'în et-tayyibîne't-tâhirîn fahru's-sulehâ-i's-sâlikîn rûh-ı pür-fütûhum 'izzetlü (boşluk) zîde salâha ve takvâh tuhfü't-tahiyyât ithâfıyla inhâ olunur ki medîne-i (boşluk) vâki' mevlevî-hânenin meşîhat ve mesnevî-hânlığı tarafımızdan sana tefvîz olunmuşdur. Gerekdir ki tekye-i mezbûrede evkat-i hamse 'akabinde zillullâh-ı 'âlem-penâh ve halleda'llâhu hilâfetühû ilâ yevm-i intibâh hazretlerinin devâm-ı 'ömr-i devlet ve kıyâm-ı hıyâm-ı 'ızz ve şevketleri da'vâtından sonra makbûl-ı bârgâh-ı kayyûmı Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî kuddise sırrahu'l-'âlâ hazretlerinin mukîrr Kur'ân-ı celîlü'ş-şân ve âb-ı

zülâl-i teştgân bâdiye-i 'irfân olan kitâb-ı müstetâbların fukarâ ve ehibbâya kırâ'at ve âyin-i evliyâ-yı zü'l-ihtirâmı icrâ ve ri'âyet idüb fukarâ-yı bâbu'llâh kesirrühümü'llâh-i te'âlâ ilâ yevmi'l-intisâba âdâb-ı şerî'at ve tarîkatı ta'lîm ve tefhîm eyledikten sonra âyende ve revende fukarâ ve dervîşân-ı Mevlevî ile hiss-i zindegânî üzere olub ve fukarâ-yı bâbu'llâh dahi seni kendülere şeyh ve mesnevî-hân bilüb umûr-ı şerî'at ve tarîkatda kemâl-i itâ'at ve inkıyâd üzere olalar ve sen dahi umûr-ı şerî'at ve tarîkatı dakîka fevt eylemeyüb evliyâ-yı kirâmın güzeşt ü bâkîlerin du'â-yı hayr ile yâd itmeden hâlî olmayasın bâkî es'adükümüllâhi te'âlâ fi'd-dârîn.

(31/1)

Berât-ı Şerîf Sûretidir 1

Medîne-i Konya'da medfûn kutbü'l-'ârifîn gavsü'l-vâsılîn Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî kuddise sırrahu'l-'alâ hazretlerinin âsitâne-i 'aliyyelerinde sâkin fukarâ ve dervîşânın ta'âmiyyeleriçün Mîr-âbiyye-i Konya mukâta'ası mâlından binikiyüzkırkyedi gurûş ve eyâlet-i Karaman cizyesi mâlından dörtbinikiyüzelliiki gurûş mukaddemâ bâ-irâde-i seniyyem ta'yîn ve tahsîs olunub ol-vechle sene-i sâbıklarda kifâyetle idâre olunagelmîş ise de birkaç seneden berü her bir eşyânın temennî-yi terakkî ve tezâyid bulmakda olduğından üç seneden berü âsitâne-i müşârun-ileyhde post-nişîn-i irşâd-ı tarîkde olan Çelebi dâme takvahû her ne kadar idâre itmiş ise de el-hâletü hâzihî mûma-ileyhin irâdeye tahammülü olmayub fukarâ ve dervîşân ma'âşî husûsunda zarûret çekmekde oldukları beyân olunarak Karaman cizyesi mâlından senevî âsitâne-i müşârun-ileyhde olan fukarâ ve dervîşânın ta'âmiyyeleriçün müceddeden dokuzbin gurûş 'inâyet ve ihsân olunması Çelebî-yi mûma-ileyh ve sâir çelebiyân zîde rüşdühüm ve dervîşân huzûr-ı şer'de niyâz etmiş olduklarını Konya nâibi Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Tâhir zîde 'ilmuhû 'arz itmekle istid'âlarına bi'l-istîzâf müsâ'ade-i seniyye-i mülûkânem olmağla mu'tâd-ı sâbıkası kaydlarına bi'l-mürâca'a eyâlet-i Karaman cizyesi mâlından dergâh-ı feyz-penâh 'azîz-i müşârun-ileyh ta'âmiyyesi olmaklığa müceddeden onsekiz kîse zammen ta'yîn ve tahsîs ile beher sene mahallinde olub mâl-i mezbûre mahsûb olmak üzere isticlâb-ı âsâr-ı rûhâniyyet ve temşiyet-i masâlih devlet-i 'aliyye-i ebed-müddetim niyyet-i hayriyyesiyle râbita-ı kuvviyyesi husûsuna mübâderet olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı 'âlî-şânım mûcibince kayyûma mürâca'at olundukda 'azîz-i müşârun-ileyhin evlâd-ı zükûrına ber-vech-i müsâvelet tevzî' ve taksîm olunmak üzere İhtisâb-ı Lârende Mukâta'ası mâlından binbeşyüz gurûş destâr-behâ ve 'azîz-i müşârun-ileyhin âsitânelerinde olan fukarâ ve dervîşânın ta'âmiyyeleriçün Karaman kalemi cizyesi mâlından dörtbinüçyüzkırkdörtbuçuk gurûş ve Mîr-âbiyye-i Konya mukâta'ası mâlından binikiyüzkırkaltı gurûşu ki gayr-ı az destâr-behâ cem'an senevî beşbinbeşyüzdoksanbuçuk gurûş ta'âmiyye tevârih-i muhtelifi ile ta'yîn olunmuş olduğu ve Karaman cizyesinin senevî

mukîd olan altmışüçbinüçyüzdoksan gurûş mâlının otuzdokuzbindörtüyüzellibir gurûş me'udciyâna? ve altıbinbeşyüzbirbuçuk gurûş ber-vech-i ocaklık tersâne-i 'âmirem hazînesine ve altı bin

(32/1) Dergâh-ı şerîfde vâki' mescid-i şerîfde fûrûzân olan kırk altı bal mumının namaz kılınasıya kadar fûrûzân olub ism-i celâl giceleri ve sabâh ism-i celâlinde fakat ikisi kalub bâkîsi namazdan sonra ve gelinmek şartıyla türbe-dâr olan mütevellî ve meşîhat-ı hazret-i Mevleviyyede bulunan Çelebi Efendi ve dergâh-ı hazret-i müşârun-ileyhde ser-tarîk bulunan ve aşçı dede bulunan nâzır olmak şartıyla işbu bin iki yüz kırk beş senesi mâh-ı Receb guresinde hâlâ türbe-dâr Ahmed Dede'ye ve dört bin iki yüz altmış gurûş asıldan olarak nakden teslîm olunmuşdur. Meblağ-ı mezbûr devr-i şer'iyile onu on ikiden istirbâh olunub şurût-ı mezkûr üzere sarf oluna

Türbe-dâr-ı merkûm yedinde iki yüz kırk altı senesi Cemâziyye'l-ülâ guresinden fazla olarak Rebûü'l-âhir sene 1245.

Gurûş

4260

1400 Bâlânın cem'i

5660

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa‘id Hâlık-ı hayy sırrahû)

(32/2) İşbu bin iki yüz kırk beş senesi mâh-ı Muharrem guresinde dergâh-ı şerîfde tabh olunan ta‘âmiyye nemek mangırı olarak yüz elli gurûş muharrer eş-Şeyh Mehmed Sa‘id ‘an sülâle-i Hazret-i Mevlânâ ve post-nişîn-i dergâh-ı hazret-i müşârun-ileyh ve dergâh-ı hazret-i müşârun-ileyh efendimizden ser-tabbâh es-Seyyid Mehmed Nesîb Dede Efendi ile müşterek olunarak vakf olunmuşdur. Aşçı dede ve mütevellî ve meşîhatde bulunan efendi hazretleri nâzır olub istirbâh olunub nemâsı nemek-i ta‘âm oluna

Gurûş

150

sene 1245 Gurre-i Muharrem

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa‘id Hâlık-ı hayy sırrahû)

(32/3) Huzûr-ı pîrde fûrûzân olunan kandîllerin vakfı beyân türbe-dâr bulunan ma‘rifetleriyle kadîmden fûrûzân olunandan fazlasın beyân

Gurûş

500 Ma‘nisa şeyhi Mustafa Dede'nin

300 Türbe-dâr Ahmed Dede'nin

150 Siyâhî ‘Ali Dede'nin

150 Hâcı ‘Ali Dede'nin

200 Hâcî Mehmed Ağa'nın

500 Muharrirü'l-hurûf Şeyh Mehmed Sa'îd 'an sülâle-i hazret-i müşârun-ileyhin 'âcizâne vakfı pâ-yı sa'âdetde fûrûzân olmak için

300 Ser-tabbâh Nesîb Dede Efendi'nin

250 Mısır vâlîsinin dâmâdının Mehmed Bey gâibâne irsâl eyledi.

2350

Hemdem Mehmed Sa'îd Çelebi'nin el yazısıdır. Muharrirü'l-hurûf didiği kendüsüdür.

(33/1) Birâderimin (bundan sonra sahifenin tamamı boş)

(34/1) Merhûm ve mağfûrun leh cennet-mekân-ı firdevs-âşiyân Çelebi Efendi'nin Muharremü'l-harâmın onbirinci günü yevm-i 'âşûre matbah-ı şerîfde fukarâ-yı dervîşâna 'âşûre tabh olunmak için 'aselden bişirmek şartıyla beşyüz gurûş vakf ta'lîk eylemiştir aşcı dede bulunan istirbah itdirüb rıbhı nemâsından hâsıl yüz gurûşa yevm-i 'âşûre 'aselden minvâl-i muharrer aş tabh olunmak için vakf ta'yîn olunduğu işbu mahalle kayd ve şerh virildi yalnız beşyüz gurûşdur. (500) Muharrem sene 1243

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa'îd Hâlık-ı hayy sırrahû)

(34/2) Türbe-dâr Mehmed tabbâh dedenin mevlûd-i şerîf günü türbe-i şerîfde mevlûd kırâ'at olunmak için bin gurûşu vakf ta'yîn eylemiştir. Aşcı dede bulunan istirbâh itdirüb rıbhı nemâsından hâsıl olan ikiyüz gurûşdan yüz gurûşa yevm-i mevlûd-i şerîf fukarâya 'âid cem' masrafı yüz gurûşdan dokuz gurûşa kadarki? bâkî doksan gurûşa şeker-i şerbete da'vete? sarf olunmak için vakf ta'lîk olmuştur işbu mahalle kayd ve şerh virildi

Gurûş

1000 Yalnız bin gurûşdur

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa'îd Hâlık-ı hayy sırrahû)

(34/3) Türbe-i şerîf feyz-i âşiyâna ve'l-'unuân hazret-i pîrde yevm-i hams ve yevm-i isneyn giceleri 'avd-i ihrâk olunmak için vakf ta'yîn olunan ikiyüzelli gurûşdur. Aşcı dede bulunan istirbâh itdirüb rıbhı nemâsından hâsıl elli gurûşa leyl-i mezbûranda ifrâk-ı 'avd için sarf olunmak şartıyla vakf ve ta'yîn olunan ikiyüzelli gurûşdur. Âğuş-ı huzûr-ı hazret-i pîrde ibkât olmak için bir 'aded kandîl mangırı 'Âsım Bey Efendi'nin vakfıdır.

Gurûş

250

300

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa'îd Hâlık-ı hayy sırrahû)

550

(34/4) Matbah-ı şerîfde mevcûd mevkûf âvâre nühâsın kalâyı için mevkûf dörtyüz gurûşdur. Aşçı dede bulunan dörtyüz gurûşu rıbhından hâsıl seksân gurûşa nühâs-ı mezkûreyi kalaylataarak yalnız dört yüz gurûşdur. **Gurûş**

400

Cum'a günleri aşçı dede bulunan sebzvân mangırı yüz gurûş vakf ta'yîn olunduğı deyü kayd ve şerh virildi.

Gurûş

100

Yalnız yüz gurûşdur.

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa‘id Hâlık-ı hayy sırrahû)

(35/1) Fukarâ-yı dervîşân senede bir kerre Eylûl içinde Merâm'da Durûd bağçesinde ‘âyin-i cem‘-i tesâhübleri yevm-i cum'a-ertesı ala's-sabâh gidilüb bir hafta Durûd bağçesinde ‘âyin-i cem‘ masârıfıçün beşbin gurûş mevkûf ve ta'yîn-i tahsîs kılan mebâliğ-i ma'lûmenin kerâmetlü Çelebi Efendimiz ve aşçı dedeler tevliyeti ile istirbâh olunub fazla nemâsından hâsıl bin gurûşu ‘âyin-i cem‘de bir hafta fukarânın ta‘âmiyyelerine sarf olunub ağşam tabbâh-ı helvâlîğima ve levâzım-ı sâiresi kahve ve duhânlar her bir husûsı mestûfen mebzûl olarak sarf olunmak için vakf ta'yîn olunduğı işbu mahalle kayd ve şerh virildi yalnız beş bin gurûşdur.

Gurûş

5000

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa‘id Hâlık-ı hayy sırrahû)

(35/2) Dergâh-ı şerîfde yalnız matbahda ve taşrada îkâd olan kanâdillerinin mevkûf mangırı beyân ve şerh.

275 Derûn-ı matbah-ı şerîfde îkâd olan kandîl yedi ‘Âsım Bey vakfıdır ve sâirin

300 Mescîd-i şerîf önünde fûrûzân olan kanâdil 3 kıyye kerâmetlü Çelebi Efendimiz vakfıdır

350 Sâbık Konya nâibi Ahmed Reşîd Efendi'nin vakf eylediğı kandîl 3 kıyye şadırvânda fûrûzân olan üç kandîldir.

100 Dîğêr dört kandîlden biri Hâcı İsmail vakfıdır şadırvânda fûrûzân olan kandîl 1 kıyye

100 Def'a niyâz penceresinde fûrûzân olan kandîl 1 kıyye kerâmetlü Çelebi Efendimizindir.

100 Hâmûş-hân bâbında fûrûzân olan kandîl 1 kıyye hırkacı hareminindir.

100 Matbah-ı şerîf önünde kandîl 1 kıyye merhûm ser-tarîk dede efendinindir.

1325

- 0100 Meydân-ı şerîf önünde fûrûzân olan kandîl 1 kıyye Hacıye Hanım vakfıdır.
- 0100 Ser-tabbâh dede efendinin hücresi önünde fûrûzân olan kandîl 1 kıyye mûmânın vakfıdır.
- 0100 Sultan Selim bâbında fûrûzân olan kandîl 1 kıyye Necîb Ağa vâlikesinindir.
- 0100 Ser-tarîk hücresi önünde fûrûzân kandîl 1 kıyye Hüseyin Dede kerâmetlü Çelebi Efendimize sonradan yüz gurûş virmişdir.
- 0100 Evsat mahalde fûrûzân olan kandîl 1 kıyye vâlîde-i veliyyü'n-ni'amî Kadın Efendi vakfıdır.
- 0100 İbrîz önünde ve içerde fûrûzân olan habîb? kerâmetlü Çelebi Efendimiz sonradan yüz gurûş vakf etmiştir
- 0100 Kıra Hatun 'inde fûrûzân olan kandil 1 kıyye Rukıyye hanım efendi vakfıdır.
- 0100 Başda fûrûzân olan kandîl 1 kıyye Hâcî Mehmedindir.
- 2125 Aşçı dede efendi ma'rifetiyle istirbâh olunub sarf olunmaktadır.
Yalnız ikibinyüzyigirmibeş gurûşdur. 1925 Gurûş.
- 0100 Selâm kapusunda fûrûzân olan kandîl türbe-dâr Ahmed Dede vakfıdır.
- 0100 Hâmûşan-ı cedîde fûrûzân olan kandil merhûm türbe-dâr Mehmed Dede vakfıdır.
- 0100 İbriz aralığında fûrûzân olan çerağ kuzât-ı kirâmdan Hâcî Râgıb Efendi vakfıdır.
2425
- (36/1)** Defter oldur ki işbu binikiyüzkırküş senesi ser-tabbâh Nesîb Dede Efendi ma'rifetiyle dergâh-ı şerîfe mevkûf olan kandîl ve kahve-behâ ve kahve mangırı ve fukarâya mâhiye için mevkûf akçeler beyân-şerh mekânları mûma-ileyh Nesîb Dede Efendidir işbu mahalle kayd-şerh
- İbtidâ Muğlalı sâbık Erzurum vâlîsi devletlü Ahmed Paşa hazretlerinin kahve mangırı için vakf eylediği onbin gurûşdur. Mebâliğ-i mezbûre istirbâh olunub Çelebi Efendimizin nezâreti ve aşçı başının tevliyetiyle istirbâhdan hâsıl olan ikibin gurûşdan bin gurûşu fukarâ-yı dervîşâna kahve-i Yemen olmak şartıyla kahve-behâ bâkî bin gurûşun ikiyüz gurûşu kerâmetlü Çelebi Efendimiz nezâretine ve ikiyüz gurûşu ser-tarîk bulunana sâhib-i vakf için du'âgûluk bin ve ikiyüz gurûşu dahi mütevellî olan ser-tabbâh bulunan ve otuzaltı gurûşu türbe-dâr bulunan du'âgû-bâkî cem'î yüzaltmışdört gurûşu Yemen kahvesi yüz vakiyyeye bin gurûş idâre etmemesi ana zamm somun dahi her ne ki bâkî kalursa fukarâya taksîm oluna şurût üzere müşârun-ileyh hazretlerinin vakf ve ta'yîn eyledikleri asl âna yalnız onbin gurûşdur ve def'a ile gaflet olunmaya. Muharrem Sene 1243

Hâdimü'l-fukarâ es-Seyyid Mehmed Saîd 'an sülâle-i Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrahu'l-a'lâ sahh

Gurûs

10000

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa’id Hâlık-ı hayy sırrahû)

(36/2) Devletlü Cebbâr-zâde devletlü Celâleddin Mehmed Paşa hazretlerinin fukarâ-yı dervîşân için dergâh-ı şerîfe vakf ta’yîn eylediği onbin gurûşdur. Mebâliğ ma’lûme aşçı başı olanlar mütevellî olub devletlü Çelebi efendimizin nezâretiyle istirbâh olunub nemâ yüzikibin gurûşdan nezâretine otuz gurûşu Çelebi Efendimize beher mâh virilüb ve dokuz gurûşu gurûşu dahi fukarânın çırak mangırına beher virilüb bâkîsi on iki aya taksîm olunub beher mâh fukarâya tevzî‘ ve te’diye olunmak üzere şart u ta’yîn olunduğu işbu mahalle kayd şerh müşârun-ileyhin vakf ta’yîn eyledikleri şart-ı mezkûre üzere asl âna olarak mevkûf mangır yalnız onbin gurûşdur.

Gurûs

10000

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa’id Hâlık-ı hayy sırrahû)

(36/3) Devletlü Hamid? Paşa Hazretlerinin dergâh-ı şerîfde vakf ta’yîn eyledikleri onbin gurûşdur mebâliğ-i ma’lûme on onbir buçukdan istirbâh olunub hâsıl olan binbeşyüz gurûşunu devletlü kerâmetlü Çelebi Efendimiz nezâretiyle ve aşçı başı bulunan tevliyeti ile bâ-hüccet-i şer’î binikiyüz gurûşu sâkinûn fukarâ-yı dervîşâna kahve-behâ yüz gurûşu Çelebi Efendimize nezâret mukâbili yetmiş ikisi tarîkatçı dedeye yetmiş ikisi mütevellî olan aşçı dedeye ve otuz altısı türbe-dâr dedeye ve yigirmi gurûşu ser-nâyzen dedeye virilmek şartıyla bâ-hüccet-i şer’î vakf ta’yîn eylediklerin müşârun-ileyhin on bin gurûşdan işbu mahalle kayd ve şerh virildi yalnız on bin gurûşdur. Muharrem Sene 1243

Gurûs

10000

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa’id Hâlık-ı hayy sırrahû)

(37/1) Türbe-i şerîf sükında vâki‘ bir bâb-hân ve hâricinin bir bâb-ı kahve dört bâb dükkâna bundan akdem mutasarrıf olan devletlü kerâmetlü Çelebi Efendimizin tasarrufunda iki hân-ı mezkûru ve kahve ve dekkâkinin bâ-hüccet-i şer’î vakf-ı sahîh ile dergâh-ı şerîfe vakf eyleyüb îcârlarından her neki hâsıl olursa ba‘de’r-rakabât mahsûl-i îcârının fazlası fukarâ-yı dervîşâna nân-behâ bâkîsi leyle-i mi‘râcda mi‘râciyyeye vakf ta’yîn buyurılıb oniki gurûşu kârî-yi mi‘râciyyeye mâ-bâkîsi şeker ve süd ve ‘un masârif-ı levâzımına bâ-hüccet-i şer’î ta’yîn ve tahsîs kılındığı işbu mahalle kayd ve şerh. Muharrem sene 1243.

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa’id Hâlık-ı hayy sırrahû)

(37/2) Esbâk Konya nâibi Mehmed Emin Efendi dergâh-ı şerîfe üçyüz gurûşu vakf eylemişdir. Ramazân-ı şerîfde hatm-i Kur’ân için aşçı dede bulunan tevliyette istirbâh olunub

ırbh nemâsı altmış gurûşdan otuz gurûşa kârî-yi Kur'ân-ı şerîfe ve yigirmi gurûşu vakt-i kırâ'atde ?.. iki 'aded mum-ı 'asel ikâdına ve on gurûşu türbe-dâr dede bulunan çerağ ikâdı ücretine bâ-huccet-i şer'î ta'yîn olunduğı işbu mahalle kayd şerh. Muharrem sene 1243

Gurûş

300

Yalnız üçyüz gurûşdur

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa‘id Hâlık-ı hayy sırrahû)

(37/3) Dergâh-ı şerîfde sâkinûn fukarâ-yı dervîşâna ve Ramazân-ı şerîfde ta‘âmiyye ikiyüz mukaddem ve muahhar mevkûf binbeşyüz gurûşdan aşcı dede bulunan ma‘rifetiyle istirbâh olunub ırbh nemâsından hâsıl olan üçyüz gurûşu Ramazân-ı şerîfde fukarânın ta‘âmiyyelerine sarf olunmak üzere vakf-ı ta'yîn olunduğı işbu mahalle kayd şerh yalnız binbeşyüz gurûşdur. Muharrem Sene 1243

Gurûş

1500

0330

1830

(37/4) Ramazân ta‘âmiyyesi akl-ı kalîl idâresine binbeşyüz gurûşu vefâ itmemele ‘âyin-i cem‘ mangırî üçyüzotuz gurûşu dahi Ramazân ta‘âmiyyesine zamm ve ilâve olunub ‘âyin-i cem‘ için başkaya beş bin gurûşu zuhûr eyleyüb mahal-i âharda kayd olundu. Ancak Ramazân-ı şerîf ta‘âmiyyesi binsekizyüzotuz gurûş bâliğ olduğı kayd-ı şerh virildi, gaflet olunmaya. Gurûş 1830 yalnız binsekizyüzotuz gurûşdur.

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa‘id Hâlık-ı hayy sırrahû)

(37/5) Dergâh-ı şerîfde sâkinûn fukarâ-yı dervîşânın senede biri Durûd bağçesinde ‘âyin-i cem‘ için vakf olunan üçyüzotuz gurûşu mevkûfdur. Aşcı dede ma‘rifetiyle istirbâh olunub ırbh nemâsından hâsıl olan altmışaltı gurûşu .... cem‘e sarf oluna meclis-i cem‘ olursa fukarâya taksîm oluna bu şartla mevkûfdur. **Gurûş**

330 Yalnız üç yüz otuzdur

(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa‘id Hâlık-ı hayy sırrahû)

(37/6) Fukarâ-yı dervîşânın ‘âyin-i cem‘ mangırî üçyüzotuz gurûşu fukarânın Ramazân ta‘âmiyyesine zamm ilâve olunub başka mahalde beşbin gurûşu ‘âyin mangırî mahal-i âhara kayd ve şerh virildi. **(‘An Mevlânâ eş-Şeyh Mehmed Sa‘id Hâlık-ı hayy sırrahû)**